

**Els industrials i polítics
al primer terç del segle XX.
El cas de Lluís Alfons Sedó**

Josep Ràfols i Esteve

**Màster d'Història Comparada
de l'Universitat Autònoma de Barcelona
curs (2009-2010)**

Tesina dirigida per Gemma Rubí

Resum

Aquesta tesi de màster sintetitza els coneixements existents sobre el paper que van tenir l'elit d'industrials catalans, que també feien de polítics, des de principis del segle XX fins els inicis de la Segona República. Qui eren, què volien, la seva procedència, el seu ideari, les seves relacions amb els sindicats i amb els polítics catalans de l'època, militància, participació en els partits monàrquics espanyols, en el catalanisme polític, o en el republicanisme. La seva implicació en els fets més destacats d'aquests temps històrics: la creació de patronals, pistolisme. Els límits del seu poder per influir als governs de torn i la seva participació i responsabilitat en l'arribada de la Dictadura de Primo de Rivera.

La figura de l'industrial i polític Lluís Alfons Sedó serà el referent concret de la investigació amb material històrics primaris. Lluís Sedó no és solament gerent de l'empresa Sedó S.A. en Comandita, sinó que és també secretari de la Cambra de Comerç de Barcelona, del Foment del Treball Nacional, de la Cambra Industrial de Barcelona. Té interessos en grans empreses metal·lúrgiques espanyoles, en els bancs espanyols tan importants com l'Urquijo. És home de la Lliga, senador per aquest partit, home de confiança de Cambó, i com a tal, Governador del Banc d'Espanya. És un industrial que fa de polític.

Paraules clau: Lluís Sedó, Esparreguera, Lliga Regionalista de Catalunya, Foment del Treball Nacional, Confederación Patronal Española, Sindicat Únic, Cambra Industrial de Catalunya.

Per a més informació, contacteu Josep Ràfols, jrfols51@gmail.com, telèfon 93-777-2179

Els industrials i polítics al primer terç del segle XX.

El cas de Lluís Alfons Sedó

Capítol I

Els industrials i la política

<i>Introducció.....</i>	<i>5</i>
<i>Els industrials i polítics.....</i>	<i>7</i>
<i>La política a la Restauració</i>	<i>8</i>
<i>Els actors polítics de la Restauració.</i>	<i>11</i>
<i>El poder dels empresaris a la Restauració.....</i>	<i>14</i>
<i>El problema social</i>	<i>16</i>
<i>Els problemes de la I Guerra Mundial.....</i>	<i>17</i>
<i>La Lliga i els empresaris catalans.....</i>	<i>20</i>
<i>Conflictivitat laboral i la Guerra Europea.....</i>	<i>20</i>
<i>La Dictadura de Primo de Rivera</i>	<i>22</i>
<i>La Segona República.....</i>	<i>25</i>

Capítol II

Les associacions patronals

<i>El Foment del Treball Nacional.....</i>	<i>29</i>
<i>Les societats adherides.....</i>	<i>30</i>
<i>Les patronals a la guerra mundial</i>	<i>32</i>
<i>La constitució de “La Confederación Patronal Española”</i>	<i>34</i>
<i>El sindicat Únic Patronal.....</i>	<i>35</i>
<i>La “Federación Patronal de Barcelona” i la vaga de la Canadenca</i>	<i>37</i>
<i>El segon Congrés Patronal Espanyol.....</i>	<i>39</i>
<i>La “Federación Patronal de Cataluña”</i>	<i>41</i>

<i>La Vaga de 1923 i el cop d'estat de Primo de Rivera</i>	<i>44</i>
<i>Les patronals i el Foment als anys de la dictadura</i>	<i>46</i>
<i>La República</i>	<i>49</i>

Capítol III

En Lluís Alfons Sedó

<i>El gerent de Manufactures Sedó en Comandita.....</i>	<i>52</i>
<i>L'empresari i el polític</i>	<i>56</i>
<i>Sedó i els problemes socials</i>	<i>57</i>
<i>Un sindicat patronal.....</i>	<i>65</i>
<i>President del Foment del Treball Nacional.....</i>	<i>66</i>
<i>Cambra Oficial d'Indústria.....</i>	<i>71</i>
<i>La Gran Guerra</i>	<i>72</i>
<i>Marroc</i>	<i>73</i>
<i>L'Home de la Lliga</i>	<i>74</i>
<i>Llei de Beneficis Extraordinaris 1916.....</i>	<i>78</i>
<i>L'economia i els governs.....</i>	<i>79</i>
<i>Els homenatges als homes de la Dictadura</i>	<i>80</i>
<i>Conclusions.....</i>	<i>83</i>
<i>Bibliografia</i>	<i>88</i>

Capítol I

Els industrials i la política

Introducció

Al segle XIX, mentre Espanya es dessagna en les Guerres Carlines i mostra enorme dificultat per construir l'estat liberal, a Catalunya es va consolidant, no sense dificultats, una societat burgesa on el comerç i aviat la indústria van ocupant el lloc que li pertocaven durant aquest segle en els estats i les regions avançades. Realitat que per realitzar-se ha de superar a més de les dificultats pròpies de l'adaptació a un món industrialitzat, les inèrcies d'un estat antiquat, ruralitzat, incapaç d'enfrontar-se a nous problemes.

En aquest treball hi ha l'intent de sintetitzar els coneixements existents sobre el paper que van tenir l'elit d'industrials catalans, que també feien de polítics, des de principis del segle XX fins els inicis de la Segona República. Qui eren, què volien, la seva procedència, el seu ideari, les seves relacions amb els sindicats i amb els polítics catalans de l'època, militància, participació en els partits monàrquics espanyols, en el catalanisme polític, en el republicanisme,...La seva implicació en els fets més destacats d'aquests temps històrics: la creació de patronals, pistolerisme. Els límits del seu poder per influir als governs de torn i la seva participació i responsabilitat en l'arribada de la Dictadura de Primo de Rivera.

La figura de l'industrial i polític Lluís Alfons Sedó serà el referent concret del treball, en la mesura que no és solament gerent de l'empresa Sedó S.A. en Comandita, sinó que és també secretari de la Cambra de Comerç de Barcelona, del Foment del Treball Nacional, de la Cambra Industrial de Barcelona. Té interessos en grans empreses metal·lúrgiques espanyoles, en els bancs espanyols tan importants com l'Urquijo, És home de la Lliga, senador per aquest partit, home de confiança de Cambó, i com a tal, Governador del Banc d'Espanya. És un industrial que fa de polític.

La lectura de les memòries de Francesc Cambó van interessar-me pels homes que el van acompanyar i sobretot pels de la seva classe social. Ell, el polític, representa el pensament, les aspiracions de les elits¹ empresarials de Catalunya? o en Francesc Cambó defensava una

¹ Entenem com a elit el que diu al respecte l'Enciclopèdia Catalana "Minoria social privilegiada culturalment, políticament o econòmicament" O la definició que en fa el Diccionario de la Lengua Española com a "minoría selecta o rectora". En aquest cas volem fer referència a l'alta burgesia catalana i sobretot barcelonesa.

Catalunya que només coincidia en alguns aspectes amb aquesta classe empresarial propera a la Lliga?

En Lluís Alfons Sedó, com un home d'en Cambó, com representant dels interessos d'un important sector de la indústria catalana al Foment del Treball Nacional i a la Cambra industrial de Barcelona, de l'elit que formava amb altres personatges de la seva classe social, quin paper va tenir en la modernització aquella Espanya de principi del segle XX?

Una Espanya, una Catalunya, on les classes dirigents han de superar i no ho fan, l'arribada de les masses a la política, la força d'un sindicalisme crescut en les bonances econòmiques de la Gran Guerra, i són incapaces de digerir-ho sense el recurs a la força dels militars i a la consegüent pèrdua d'unes llibertats democràtiques molt minses.

No es pot dir que no ho intenten, els temps, les respostes reaccionaries del feixisme italià i la violència de la república de Weimar no són els models propiciis, i les facilitats que els ofereixen des de l'Estat Espanyol per caure en la temptació autoritària tampoc ajuden a prendre una altra postura que no sigui la de l'enfrontament. Com en altres països, les intoleràncies del moviment obrer no van ajudar gaire a postures alternatives menys bel·ligerants. És com si tot estigués escrit d'abans, com si estigués determinat, com si no es podés canviar el curs dels esdeveniments, com si forçosament hagués de passar, el què va esdevenir a altres països europeus, entre ells a Itàlia i Alemanya.

Els prohoms de la burgesia industrial i financera de Catalunya que seran protagonistes d'aquests fets, els Lluís Alfons Sedó, Ventosa i Calvell, Fedrerich Rahola, Eduard Calvet, Ferrer-Vidal, comte de Caralt, Josep Olano, Domènech Sert i uns quans més, són els qui des de les corporacions econòmiques, Foment del Treball Nacional, Cambra Industrial, Cambres Comercials, assumeixen les aspiracions de la seva classe les quals volen imposar a l'Estat Espanyol. Aspiracions acceptades parcialment, sovint de mala gana per l'estat centralista i els seus governs a Madrid. Governos dèbils, incapaces de resoldre els problemes de creixement que té la societat espanyola i catalana, governs que inciten, per la seva incapacitat, a demanar la intervenció dels militars per reconduir al poder d'aquesta burgesia com a classe social dominant.

Qui eren aquest industrials i polítics que tant de pes tingueren en els primers anys del segle XX? Com afrontaren les dificultats d'aquells anys de canvi? Què pensaven? Quin és el seu

poder per influir en els governs de l'època? Serà el nucli d'aquest treball que s'organitza en tres capítols, els quals com a cercles concèntrics, intentaran respondre aquestes preguntes.

Finalment voldria agrair a la doctora Gemma Rubí Casals que ha tutoritzat aquest treball, l'atenció que li ha dispensat, el seguiment exhaustiu, les seves crítiques i suggerències, les quals han millorat molt el resultat d'aquest treball.

No vull oblidar-me de ressaltar la professionalitat i l'extraordinària amabilitat amb que sempre m'han atès, el senyor Carles García, bibliotecari del Foment del Treball Nacional i de les i de les arxiveres de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, les senyores Maria Pons Estradera i Àngels Amiel que m'han facilitat l'execució d'aquest treball.

Els industrials i polítics

L'últim quart de segle del XIX s'acabà de consolidar la burgesia catalana. És l'època de la febre d'or i de la venda de teixits a Cuba. La burgesia s'ha multiplicat a Barcelona i a les ciutats mitjanes del seu entorn, Terrassa, Sabadell, Manresa, Igualada, Reus. Ha creat fàbriques seguint els cursos dels rius Llobregat, Ter, i els seus afluents, ha obert mines a les muntanyes,... L'acumulació de capital i l'endogàmia van fer les grans cases, els grans burgesos, els Girona, Güell, López Bru, Ferrer i Vidal, Muntades, Bertrand, Arnús, Xifré Casa, Toldrà, Godó, Batlló, Sala, Estruch, Taltavull, Juncadella, Jover, etc.

Vint o trenta famílies que “llegaron a controlar el poder político y económico de las ciudades catalanas..., desde 1875 crearon grupos de presión, sostuvieron gobiernos, abrieron bancos, impusieron su voluntad en la Bolsa de Barcelona, y marcaron el rumbo de la estrategia industrial de la región como, en gran medida la de España entera”² L'anomena't a Madrid “grupo catalán”, constituïa un veritable poder fàctic en els afers de la política econòmica i industrial dels governs de la Restauració, imposaren molts dels seus interessos que de vegades coincidien amb els de Catalunya, imposaren també el seu tarannà i manera de fer³ com ho explica V.Vives “*La repugnància amb que Manuel Girona i Evarists Arnús es negaren a acceptar títols nobiliaris, no obeeix al fet que preferissin, com deien sarcàsticament “ los títulos de la Deuda” sinó a un pregon sentit de l'autèntica responsabilitat de llur situació social*” més d'acord amb la mentalitat catalana. Mentalitat que també la devien tenir els Güell quan fan posar en l'escut de comte de Güell “sóc de casa pagesa” però de la que s'obliden aviat quan acaparen títols nobiliaris: el de Comte de Güell, per Eusebi, i els de vescomte i

² MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY- *El poder de los empresarios*-Taurus, Madrid 2002, pàg. 47

³ VICENS VIVES I MONTSERRAT LLORENS- *Industrials i polítics (segle XIX)*- Ed. Vicens-Vives, Barcelona 1980. pág. 128

baró de Güell pels seus fills, Claudi Güell i López i Santiago Güell i López. I l'acumulació de títols nobiliaris per part de Joan Antoni Güell i López, Comte de Güell, marquès de Comillas, "Grande de España".

L'endogàmia d'algunes famílies de la burgesia catalana fou una estratègia encaminada a l'acumulació de patrimoni que va fomentar la concentració de capital: des del casament de Joan Güell amb Francisca Bacigaluppi, filla d'un ric comerciant genovès, la del seu fill Eusebi Güell amb Isabel López Bru, filla de Antonio López López, marquès de Comillas, o la de la filla d'aquest amb el Marquès de Sentmenat, permet que aquesta família, en aquest cas els Güell, tinguin presència en els consells d'administració de les principals empreses catalanes i espanyoles de principis de segle XX⁴. La concentració industrial que es dona a primers del segle, Vives la posa de manifest quan explica que a Barcelona el 1895 cinc fabricants posseïen el 50 per cent dels fusos, de vuit a deu controlaven el 30 per cent i el 20 per cent restant se'l repartien cinquanta industrials. Passats uns anys, cinc altres fabricants tenien el 73 per cent dels fusos.

Aquests industrials estan satisfets amb l'arribada de la Restauració, que integra tots els sectors liberals i posa ordre en una societat, la del Sexenni Democràtic, que ha estat sacsejada per aldarulls. Ja abans, el 1855, els Güell, per posar un exemple, s'havien exiliat a França pels conflictes laborals. El nou règim era propiciat per alguns d'aquests homes que el finançaran per ajudar a consolidar-lo⁵

La política a la Restauració

Madrid és el centre neuràlgic del país, però on hi ha una ciutat important amb un desenvolupament propi com les exportacions valencianes de cítrics, la indústria siderometal·lúrgica del nord, i la tèxtil catalana, es creen centres polítics amb opcions i partits polítics diferents, i els partits dinàstics d'Espanya prenen característiques pròpies. Això passa a Valencia, Biscaia i a Barcelona.

Només aquestes ciutats tindran unes burgesies pròpies que, com la barcelonina i després la de tot Catalunya, es convertiran en nuclis d'interessos diferenciats que els polítics de Madrid els haurà de tenir en compte. Tindran pes polític propi, però no el suficient per determinar la

⁴ Ho explica amb detall MARTÍN RODRIGO ALHARADILLA en el llibre dirigit per FRANCESC CABANA-*Cien empresarios catalanes*- Editorial empresariales- Madrid 2006, pàg.59

⁵ VICENS VIVES I MONTSERRAT LLORENS, obra citada. Els Girona, mitjançant el Banc de Barcelona fa un préstec el 1875 de 1,250.000 pessetes; a l'abril del mateix any un de 1,000,000 per la guerra carlina, el juny del 1876 un altres préstec per valor de 2.500.000 pessetes, , pàg.391

política general de l'Estat. Els industrials catalans tindran influència, aconseguiren que es posin aranzels, que es faci l'Exposició Universal de 1888,... però ni els seus interessos ni les seves idees fonamentaran la política de la Restauració, la qual tindrà la seva pròpia lògica.

Amb tot, no es pot dir que la política espanyola es desenvolupés al marge de Catalunya o dels industrials catalans. Hi va haver 542 individus catalans que van ocupar 1034 llocs del Congrés o del Senat entre 1875 y 1901. Dels qual 226 ho eren pel Partit Conservador, 168 pel Partit Lliberal, 58 republicans, 14 d'agrupacions d'independents.⁶

El món de l'economia va estar representat per 155 industrials, 210 comerciants, 256 propietaris urbans. Molts representats ho eren també de les grans corporacions econòmiques catalanes (Foment..., Càmeres de Comerç, Institut Català de Sant Isidre).

Aquesta elit catalana, és manifesta com “*un bloque de poder*”, com defineix en Tuñon de Lara⁷ a aquests grups que exerciten el poder o influeixen en ell des de fora i són portantveu d'un grup social. Afirmar l'historiador que “*incluso en los sistemas más democráticos, toda estructura de poder implica la existencia de una élite*” Elit o bloc de poder del que la gran burgesia catalana en serà quasi bé el tot al Principat, i un apèndix diferenciat, però molt important, al conjunt de l'Estat Espanyol de la Restauració. Veurem com els monarques de la Restauració ennobleixen no només els grans terratinents, sinó que també als industrials catalans com els Güell, els Olano, els Caralt, Domènech Sert,... i ho proposen als Sedó.

En aquest sentit la Magda Sellés realitza un interessant estudi histogràfic sobre els grups de pressió i el poder polític al inici del seu llibre⁸. Voldria destacar-ne la consideració sobre les diferències que es manifesten respecte a altres països d'Europa quan cal considerar la qüestió nacional, la qual és palesa en el seu treball sobre el Foment del Treball Nacional i també en aquest petit estudi dels industrials i polítics del primer terç del segle XX.

Respecte als grups de pressió de la resta d'Espanya, Eloy Fernández Clemente⁹ diu d'aquests anys de començament del segle XX, “*sin duda, los aspectos industriales y bancarios del capitalismo cobran más importancia pero a nivel elevado continúan enlazados con la*

⁶ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY REGUILLO. *El poder de los empresarios...* obra citada, pàg. 88

⁷ TUÑON DE LARA, MANUEL. *Història y realidad del poder: El poder y las élites en el primer tercio de la España del siglo XX*. Madrid Edicusa 1967.

⁸ MAGDA SELLÉS QUINTANA. *El Foment del Treball Nacional, 1914-1923*. pàgs. 27 a 35.

⁹ ELOY FERNÁNDEZ CLEMENTE. *Elites y poderes económicos en la España del siglo XX*. Cuadernos de Historia Contemporánea 2008, vol.30, pàgs. 57-82. Realitza també un interessant estudi historiogràfic sobre els grups de pressió i el poder, ressaltant els treballs de TUÑON DE LARA, PEDRO CARASA SOTO, J.L.DE LA GRANJA. en aquest tema.

propiedad agraria” i que aquests no invertiran decididament fins la Dictadura de Primo de Rivera, confiant en l’actitud molt intervencionista d’aquest Règim en l’economia.

Pocs polítics professionals aportarà Catalunya. Els catalans que faran política a la Restauració en general seran industrials i comerciants, a l’inrevés dels polítics de Madrid, molt més professionals. Els polítics i industrials catalans van a servir els interessos de les seves indústries i comerços, i els interessos de Catalunya, quan coincidien. Van aconseguir, per exemple, que se celebrés l’Exposició Universal de 1888 o que es posessin aranzels,... Davant dels interessos comuns, votaven en el mateix sentit i trencaven, si calia, la disciplina de partit. Aquests patrons participen en les Corts de la Restauració més que els terratinents i les élites de moltes províncies espanyoles. Aquesta afirmació es referma veien com a Catalunya hi ha pocs diputats i senadors “cuneros”, els diputats són de la terra. Aquests polítics catalans no ocupen però gaires càrrecs, hi ha una auto exclusió d’ocupar els alts càrrecs de l’administració, es neguen, com dèiem abans, a ser polítics professionals.

Els homes d’aquesta burgesia catalana estan obsessionats perquè hi hagi governs forts. Tenen por de les revolucions. En Joan Güell és el president “del Círculo Hispano Ultramarino de Barcelona¹⁰” el qual no és més que un grup de pressió per demanar i ajudar al govern a sufocar la rebel·lió de Cuba. Veuen bé doncs la repressió dels moviments independentistes de Cuba, i la guerra en aquella colònia antillana, així com la política proteccionista de Cànoves, i són els qui avalaran la repressió a la Setmana Tràgica, i de les vagues del 1919 i 1920. Es resisteixen a la democràcia de classes, a permetre el sufragi universal. Són partidaris del corporativisme.

La Pau de la Restauració serà un bon negoci per als industrials i per als empresaris agrícoles. La pèrdua de Cuba crearà problemes de demanda de la producció industrial i agrícola, compensada per la repatriació dels capitals de Cuba i la diversificació industrial que comportà.

La crisi del 98, va ser la causa del triomf de La Lliga Regionalista de Catalunya que va superar en vots i escons els partits dinàstics¹¹ a les eleccions de 1901. Crisi que va mostrar que els dos grans partits de la monarquia eren incapaços de defensar els interessos de la

¹⁰ Citat per MARTÍN RODRIGO ALHARADILLA en el llibre dirigit per FRANCESC CABANA-*Cien empresarios catalanes*- Editorial empresariales- Madrid 2006, pàg. 58.

¹¹ RIQUER DE, BORJA. *Lliga regionalista; burgesia catalana i el nacionalisme*. Edicions 62. Barcelona 1977. Sens dubte la Lliga era el grup polític de l’Estat espanyol que plantejà amb més conseqüència una política industrialista, de defensa i foment del desenvolupament econòmic industrial... la qual cosa la feia topar constantment amb els grups hegemònics de l’Estat centralista, defensors d’un capitalisme agrari i especulatiu.

burguesia catalana davant els problemes de sobreproducció que esdevingué amb la pèrdua de les colònies d'ultramar, al no poder exportar, entre altres productes, els teixits i el vi.

Malgrat que la Lliga volia ser un partit interclassista dirigit per polítics professionals catalanistes, la majoria dels empresaris catalans van mantenir-se monàrquics, uns des de la mateixa Lliga, però molts, encara, amb els partits Conservador i Liberal. Partits que, tots dos, van continuar aconseguint el 40 % dels escons de les províncies catalanes, 28% La Lliga i 26% republicans. Encara l'any 1923, de 44 diputats, 23 van ser pels partits monàrquics del centre d'Espanya. Fins 1919 la Lliga no va aconseguir diputats a Lleida i Tarragona¹².

No tots els empresaris tenien i feien política o tenien preferència per la monarquia i els partits que la representaven. Hi havia a tota Espanya petits empresaris republicans, catalanistes, catòlics, que presentaven o es presentaven en candidatures professionals, empresarials o agràries, sense gaire èxit. A alguns llocs el republicanisme fou important, com els representats per Melquíades Álvarez a Astúries, el de Blasco Ibáñez a València i el republicanisme federal català de Pi i Margall.

Al País Basc el nacionalisme no va calar en els empresaris industrials, els quals votaven i feien votar a favor de qui feia lleis més proteccionistes, El 1896 tots els diputats van ser pel Partit Conservador.

El caciquisme, arran de la pujada política del republicanisme i del PSOE, i a Catalunya dels partits regionalistes, va anar perdent força lentament a tot Espanya, Primer de tot a Catalunya, al País Basc, a València i a Astúries, on, com dèiem abans, hi ha una burgesia amb interessos diferenciats. A algunes províncies es va mantenir més enllà de la Guerra Civil.

Els actors polítics de la Restauració.

Francesc Cambó en les seves Memòries, definia el sistema polític de la Restauració com “*un règim que era quasi una veritat*”. I afirmava que mentre visqueren Cànovas i Sagasta el sistema funcionà perfectament. En morir els caps i començà el sufragi universal a ésser autèntic en alguns indrets d'Espanya, s'inicià una profunda crisi; “*el Règim no podia resistir la prova de la veritat*”. Concloïa Cambó¹³

¹² MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY REGUILLO- *El poder de los empresarios...* obra citada, pàg. 91

¹³ FRANCESC CAMBÓ. *Memòries*. Editorial Alfa 1981, pàg. 497.

La figura del rei és el primer actor a considerar “ *es que el régimen de 1876 no es un régimen democrático, es el rey*” Afirmar Ignacio Olabarri¹⁴ afegint-hi un retrat que li fa Winston Churchill el 1943“ *Pero no vacilaré en proclamar ahora que Alfonso XIII fue un político resuelto y frío que usó continua y plenamente toda su influencia de rey para dominar las políticas y destinos de su país. Se juzgó superior, no solo en jerarquía, sino en capacidad y experiencia a los ministros que empleaba. Se sintió el único eje fuerte e inmovible, alrededor del cual giraba la política española....Es, por lo tanto, como estadista y gobernante, y no como monarca constitucional siguiendo comúnmente el consejo de sus ministros, como él debería de ser juzgado y como la Historia habrá de juzgarle*”

Alfons XIII és un rei constitucional però que té amplis poders, representa la voluntat popular junt amb les Corts, la qual diu interpretava més encertadament que molts dels seus ministres, a més de posseir una influència en l'exèrcit de la nació molt per sobre a la dels governs que presideix, influències que exerceix i tem perdre¹⁵.

De fet l'excessiva vinculació a la governabilitat quotidiana i als problemes dels seus governs, contribuiran notablement al seu desprestigi entre les classes populars, les quals aviat associen millorar la seva situació amb la vinguda d'un règim republicà.

Els partits de la Restauració eren partits de notables que quan no tenien un lideratge clar es dividien en faccions dirigides i personalitzades per un líder antagònic als líders de les altres faccions, la qual cosa es manifestarà més quan la Restauració entrà en crisi, després de l'assassinat de José Canalejas. El Partit Liberal, teòricament més obert, no intentarà mai la mobilització política per ampliar el seu espai electoral, sinó que continuarà refiança de les seves xarxes caciquils.

És en el Partit Reformista de Romero Robledo, on es troben alguns intents per obrir-se a les classes mitjanes, per mobilitzar “*las clases neutras*”, com deia Antoni Maura, però sembla que és la mateixa actitud del polític “*quien siempre se mantuvo lejos de sus mesnadas*” el què va fer fracassar l'intent d'un partit de dretes i de masses.

La Lliga Regionalista de Catalunya és considerat el partit polític monàrquic amb més base social, Afirmar Del Rey “*con bases sociales muy variopintas: gran burguesía industrial, pequeña burguesía industrial y comercial, propietarios locales, juristas y otras profesiones*

¹⁴ IGNACIO OLABARRI GORTARAZ . *actores sociales de la crisis de la Restauración*. Ponencia presentada en el Primer Congreso de Historia Contemporánea de Salamanca 1992, pàg 199.

¹⁵ IGNACIO OLABARRI GORTARAZ , *Actores políticos y* Explica que el rei es lamentava al Marqués de Lerma de diputats que volien legislar en el sentit de treure-li la potestat de dissoldre les càmeres, pàg 200.

*liberales*¹⁶”Va ser l’únic partit, aliè al règim de torns, que va ajudar a la governabilitat del país entre el 1917 i el 1923. La Lliga és també qui més representa la èlit alfonsina que pretenia “dominar dentro de Cataluña y a la vez adquirir y manipular poder dentro del estado español” com afirma Gari W. McDonogh¹⁷

A l’oposició hi havia el Partit Nacionalista Basc, un partit interclassista, on l’alta burgesia és escassa, però abunden la mitjana i petita burgesia, els obrers industrials, i camperols. El republicanisme el trobem representat pel Partit Radical de Lerroux que va perdre el seu populisme i per tant la seva base obrera substituint-la per mitjans i petits propietaris. Té una important base social sobretot a Catalunya i a València. Partit que en els primers anys del segle XX, formant part del seu nucli original, la “Unión Republicana”, coalició de republicans federals, republicans progressistes i de republicans centralistes, havia aconseguit resultats importants al ser el més votat a Barcelona, més de 25000 vots mentre la Lliga en tenia 14000. La “Unión Republicana” era també el partit més votat a poblacions tant importants com Sabadell, Vilafranca del Penedès i Figueres¹⁸.

A Catalunya s’ha format el Centre Nacionalista Republicà, entre altres persones, amb dissidents de la Lliga. El Centre és un partit amb una base social més popular que la Lliga, format amb intel·lectuals, mitjana i petita burgesia, obrers de coll blanc,...El qual anirà a les eleccions junt amb aquesta formació a la Solidaritat Catalana el 1907. El Centre Nacionalista amb altres noms i amb altres coalicions, la Unió Federal Nacional Republicana, tindrà certa empenta electoral sempre que hi ha una davallada de la Lliga, (després de la Setmana Tràgica).

En el marc del republicanisme espanyol cal situar el PSOE, qualificat com l’únic partit de masses, amb forta presència obrera, però també amb homes de les classes mitjanes, sobretot intel·lectuals, amb un nivell d’afiliació important encara que molt per sota dels seus homòlegs europeus, 52000 persones l’any 1916¹⁹. Partit ben relacionat amb els sectors d’esquerra republicans, aconsegueix un nombre de diputats encara baix però amb una presència important als municipis de les ciutats industrials i mineres del nord d’Espanya.

¹⁶ IGNACIO OLABARRI GORTARAZ, *Actores políticos...* llibre citat, comenta com definia la Lliga del Rey, pàg 206.

¹⁷ GARI W. McDONOGH. *La casa de los espejos: las élites de Barcelona y las transiciones alfonsinas. Espacio. Tiempo y FORMA. Serie V, Hª Contemporánea*, t, 6, 1993, pàg.22.

¹⁸ JOSEP TERMES. *Història de Catalunya. De la revolució de setembre a la fi de la guerra Civil (1868-1939)* Barcelona 1988 pàg. 198.

¹⁹ Segons IGNACIO OLABARRI GORTARAZ. *Actores políticos*, obra citada. pàg 207

No cal oblidar el carlisme, el qual continua existint incrustat a les societats rurals i urbanes del nord de Catalunya, del País Basc i de Navarra. Partit, moviment, que intentarà ser per tota Espanya un partit de base social catòlica. A Catalunya, una part de la seva base social s'integra a la Lliga Regionalista, “*A la Lliga hi cap tothom*” deien els republicans nacionalistes.²⁰»

L'exèrcit amb un especial i fort “*espíritu de cuerpo*” i amb un fort lligam amb la Corona, format per homes de les classes mitges, tornarà a tenir protagonisme polític després de la pèrdua de les colònies, protagonisme que anirà creixent a mesura que la crisi de la Restauració es vagi consumant. Així el 1905 es produiran els fets del Cucut, la Llei de jurisdiccions, el 1917 la creació de les Junes Militars de Defensa. Seran els seus generals els homes cridats pels governs conservadors, moltes vegades a demanda dels ciutadans d'ordre, per reprimir els gran conflictes col·lectius de l'època, vaga general revolucionaria de 1917, ocupació de finques al camp andalús als anys vint, les vagues i els sindicats de la Barcelona dels anys 1918 i 1920, i de l'època del pistolerisme. I finalment els que es faran càrrec del govern l'any 1923 amb el cop d'estat del general Primo de Rivera.

El poder dels empresaris a la Restauració

El poder dels empresaris no va ser determinant a la política perquè els polítics s'havien professionalitzat. El mateix Foment del Treball Nacional feia incompatibles els càrrecs directius amb el de senador o diputat. Hi va haver grups de pressió empresarials, però l'estat va decantar-se a favor d'uns o dels altres en funció de la conjuntura, o del pensament i les modes polítiques, com la febre proteccionista o l'onada de nacionalisme que va estendre's per l'Estat Espanyol després del desastre de 1898.

Mentre el vot va ser censatari, de 1875 fins 1889, els empresaris van tenir més poder. Amb el sufragi universal els governs de la Restauració van patir la pressió de més grups i la resposta fou una més gran professionalització de la política, i per tant menys pes de les influències personals.

Pocs presidents de govern provenien del món empresarial. Només set ministres, la majoria del Foment, dels vuitanta-set que hi van haver als ministeris d'hisenda provenien del món

²⁰ GEMMA RUBI CASALS. *El món de la política en la Catalunya urbana de la Restauració*. Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, 2003, Afirma “El districte de Manresa el catalanisme vingué a substituir el conservadorisme xaruc de tall centralista. Fou una ideologia prou afí amb els postulats carlins com per acomodar-s'hi fàcilment i a l'hora una ideologia interclassista que contribuïa a integrar un determinat tipus de comunitat política, els republicans nacionalistes parodiaven aquest fet en un article titulat “*A la Lliga hi cap tothom*” pàg. 503.

empresarial, els altres eren advocats. Per ocupar els alts càrrecs polítics calia tenir una bona preparació jurídica i saber moure's per l'administració amb facilitat. Els polítics provenien de les Universitats, de despatxos d'advocats famosos...i feien una llarga carrera política que els donava l'experiència necessària. Els empresaris o propietaris tingueren cada vegada menys càrrecs de diputats o de senadors, cada vegada una representació més petita a les Corts, eren el 19,7 per cent l'any 1903, el 12,2 per cent el 1907, i el 9,4 per cent el 1910 (hi havia polítics que tenien propietats però no es definien com a tals, eren polítics)

Malgrat que per ser senador per dret propi era necessari disposar d'una renda mínima de 60.000 pessetes i de 7500 pessetes per ser senador elegit, a la pràctica aquests requisits no van funcionar per les trampes que es feien a l'hora de justificar-los. La majoria de senadors havien estat diputats, ministres, membres destacats de la judicatura, bisbes... Els senadors per dret propi procedien de les velles oligarquies terratinents, "Grandes de España", eren figures decoratives que faltaven a les sessions del Senat quasi bé sempre i no tenien iniciatives legislatives. A més el Senat fou cada vegada menys important i els poders cercaren l'empareda del Congrés.

Els grups de pressió territorials, que moltes vegades eren econòmics (cerealistes, cotoners, vitivinicultors, miners, siderúrgics, conservers,...) tingueren molta presència en la presa de decisions econòmiques i polítiques. Els grups de pressió catalans foren molt importants, però hagueren de competir amb altres "lobbys" que defensaven altres interessos.

La majoria de diputats votaven més en funció de formar part d'aquests grups de pressió que com a membres d'un partit determinat, i sovint trencaven la disciplina del partit. Els governants moltes vegades promulgaven les lleis econòmiques per decret llei, donada la conflictivitat i la poca seguretat de poder-les aprovar en els plenaries del Congrés, per indisciplina o per maniobres obstruccionistes. La situació obligava a fer moltes concessions als diferents grups de pressió.

El poder d'aquests grups de pressió no va ser gran, només es van imposar en temes econòmics a partir de 1912, després de l'assassinat de Canalejas, quan a Europa hi ha el trasbals de la Gran Guerra, i quan els partits monàrquics estaven dividits en faccions i eren dèbils. En altres temes, llevat dels econòmics, en els d'ordre públic, de reforma social, i inclús en l'aranzelari, els governs van tenir l'última paraula.

El problema social

Els governants de la Restauració fins el 1900 van considerar els problemes socials com un problema d'ordre públic. En general es mostraven poc repressors, potser perquè la conflictivitat no era gaire important, o era molt espontània i estava poc organitzada. L'afiliació sindical era minsa, fins i tot en els nuclis més industrialitzats com Barcelona i Biscaia i algunes zones mineres, en alguns llocs d'Espanya, era desconeguda.

Al començament del segle XX hi ha major sensibilitat envers el problema social i és sobretot el Partit Conservador el qui presenta més iniciatives legislatives en aquest sentit. Francisco Silvela el 1900 fa les primeres lleis sobre els accidents de treball, el treball dels nens i les dones a les fàbriques. És el conservador Maura²¹ qui crea “El Instituto de Reformas Sociales” el 1903, “la ley del descanso dominical y de protección a la infancia” el 1904, “El Instituto Nacional de Previsión”, “La ley de huelga el 1909”, i les lleis que creaven “los Tribunales Industriales y los Consejos de Conciliación y arbitraje”. El 1910 el liberal José Canalejas, responenent a les seves idees reformistes tretes del republicanisme i, paradoxalment, també del catolicisme social i dels corrents estrangeres, sobretot d'Alemanya, va canviar la postura dels anteriors governs liberals de no intervenció per una actitud més intervencionista a favor dels obrers. Es pot negar el canvi realitzat per la certesa que moltes d'aquestes lleis s'aplicaven molt parcialment, sobretot per la inèrcia existent de unes relacions laborals precapitalistes i la no acceptació i hostilitat dels empresaris i terratinents a aquests tipus de mesures²², les quals generaren tensions entre aquests i els polítics.

Però, poc a poc, es va estendre la mentalitat que els sindicats, les assegurances, els contractes de treball eren convenients per una situació social menys conflictiva. Amb tot, cal insistir, que van ser la majoria de vegades els empresaris els qui van demanar la mà dura contra els obrers, enfrontant-se sovint a postures molt més conciliadores dels governadors civils i polítics de torn²³.

²¹ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY- *El poder de los empresarios*-Taurus, Madrid 2002. “Quan era ministre de Governació Silvela, Maura va imposar major neutralitat en els conflictes als alcaldes, governadors, guàrdia civil”. Pàg. 156

²² MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY- *El poder de los empresarios*-Taurus, Madrid 2002.

“Cada vez que se planteó la aprobación de un avance legislativo, el obstruccionismo patronal fue la norma. Si el avance en cuestión seguía adelante, se imponía la inhibición y el desinterés en su cumplimiento, confiados los empresarios en que la escasez de los medios de control dejaría la ley en letra muerta” pàg. 157.

²³ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY- *El poder de los empresario...obra citada*

La vaga de febrer de 1902 amb més de 116.000 vaguistes, el governador civil conciliador va ser tatxat de anticatalà i van impedir els empresaris la negociació provocant la vaga general, la declaració de l'estat de guerra i la mort de setze treballadors i la destitució del governador. A la setmana tràgica els empresaris van demanar fermesa amb els càstigs, entre ells l'execució de Ferrer i Guardia, envers els anarquistes. pàg. 52.

A Catalunya, malgrat els representats de la Lliga i els mateixos carlins, no eren del tot insensibles a la situació de les masses obreres, van ser els republicans els primers que van concretar els ajuts per aquesta classe social “ *bochornoso, injusto e inhumano el hecho de ver como pasan por estas calles multitud de pobres, viejos y viejas, honrados tejedores de velos, cinteros, labradores, obreros fabriles y otros dignos ciudadanos de un sin fin de ocupaciones e industrias, que habiendo llegado a la vejez, después de una vida laboriosa... se ven obligados a implorar publica limosna de puerta en puerta* “ afirmava Maurici Fius i Palà, alcalde de Manresa en un manifest de la candidatura republicana a aquella ciutat industrial²⁴.

Aquesta visió, d'uns governs de la Restauració poc repressius, és força diferent de l'expressada per Eduardo González Calleja²⁵ en l'apartat del llibre “Violencia política en la España de la Restauración” on explica com des de Cánovas del Castillo l'exèrcit i la guàrdia civil eren les institucions amb qui els governs confiaven per reprimir les situacions conflictives. Que els governadors militars eren els qui prenen les decisions quan l'exèrcit es feia càrrec de qualsevol conflicte i amb la facilitat amb què, en la legislació vigent, els mateixos capitans generals, o els governadors militars podien declarar els estats d'excepció i la suspensió de les garanties constitucionals, o constituir jurisdiccions especials “*de marcado carácter represivo*”. Remarca aquest historiador, que dels 56 anys de Restauració, en 25 d'aquests, tota la població espanyola o part d'ella van estar en suspensió de les garanties. A Catalunya aquesta situació es va viure entre 1875 i 1931, un total de 7538 dies, el 36,6% del temps d'aquests governs.

Els problemes de la I Guerra Mundial

L'impacte de la I Guerra Mundial va generar un cicle de riquesa i de canvis en l'economia i la societat espanyola. Un dels primers problemes va ser el de liquiditat de diners, la qual afectà els valors de la borsa que al principi caigueren. El Banc d'Espanya hagué d'intervenir, i s'aconseguí el retorn a la tranquil·litat quan els consellers dels grans bancs van manifestar que respondrien amb els seus capitals personals.

Aviat començà un cicle molt expansionista per les empreses agràries i les industrials espanyoles que amb la neutralitat realitzaven exportacions de tot tipus i obtenien enormes beneficis. Augmentaren les reserves d'or, es crearen molts llocs de treball. Com conseqüència

²⁴ Gemma Rubí i Casals. *El món de la política...* Obra citada, pàg 524.

²⁵ SANTOS JULIA, EDUARDO GONZÁLEZ CALLEJA Y ALTRES- *Violencia política en la España del siglo XX -El Ejército y el orden público durante la Restauración-* Taurus, Madrid 2000, pàg. 60.

del cicle expansionista hi hagueren: crisis de subsistències, inflació, creixement del moviment obrer, i dels problemes socials, enfrontaments amb la patronal, i altres problemes més ficticis que reals entre aliadòfils i germanòfils. També greus problemes polítics com les crisi del 1917.

A Catalunya, les empreses tèxtils de Sabadell, Igualada,... feien uniformes, mantes, botes pels soldats francesos. Damià Mateo creà la Hispano Suiza i fa motors d'avions per l'aviació francesa. Les indústries químiques, les alimentàries també exportaven els seus productes. Com el carbó era car s'estenia l'electricitat per Barcelona. Fora de Catalunya els asturians vivien l'època "de vaques gordes" i al País Basc les empreses siderometal·lúrgiques triplicaven les seves exportacions de ferro. Mentrestant el perill a ser enfonsat pels submarins alemanys augmentava el preu dels nòlits i les navilieres espanyoles aconseguien importants beneficis.

Nasqueren noves companyies com la Transmediterrànea el 1916. Es crearen nous bancs que posseïen enormes recursos aliens i es van consolidar els bancs més importants. El Hispano Colonial presidit per Claudio López, marquès de Comillas, el Hispano Americano per Antonio Besagoiti Arteta, el Banco Español de Crédito per José Gómez Acebo y Cortina, marquès de Cortina, el de Bilbao per Julio Arteche, el de Vizcaya, el Crédito de la Unión Minera, el Banco Central per Francisco Ussia conde de Gaitanes y el Banco Urquijo en Madrid el 1918. I una sèrie de bancs independents però relacionats entre si, el Banco Urquijo Vascongado, el Banco Urquijo Guipuzcoano, el Banco Minero Industrial a Asturias y Banco Urquijo²⁶ a Barcelona. Aquesta entitat era molt rellevant en el teixit bancari de l'època, tenia representació en els consell d'administració d'importantes societats anònimes. El mateix Luís Urquijo era un conseller econòmic del rei d'Alfons XIII, i el representava en alguns consells d'administració on el rei feia d'home de negocis.

L'acabament de la guerra va fer entrar en crisi molts bancs. A Madrid van fer fallida el Banco de Castilla i la Matritense. A Catalunya, el 1920²⁷, el Banc de Terrassa i el Banc de Barcelona, dirigit pel fundador de la Lliga, Lluís Ferrer Vidal.

²⁶ En Lluís Sedó formava part del Consell d'accionistes del banc. El llibre *El poder de los empresarios* explica de Lluís Sedó, "propietario de la empresa algodonera más importante de Cataluña, ex presidente del Fomento del Trabajo Nacional catalán y de la Cámara de industria de Barcelona, así como miembro de la Liga y muy próximo a Cambó".pàg 177.

²⁷ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios* . Obra cit. Es va crear a Barcelona una "Compañía de Crédito Bancario" per mediació de Cambó. Va ser el primer fons de garantia de dipòsits d'Espanya, pàg 177.

Aquestes crisis de la banca catalana devien ser la motivació que va trobar Cambó per pensar que els negoci bancari havia d'estar regulat per les implicacions que les seves actuacions i fallides tenien en l'economia general del país. Quan va ser ministre d'hisenda va impulsar la llei de "Ordenación bancaria " el 1922, convertint el Banc de Espanya en un banc públic, en el banc de bancs, i va aconseguir que la resta de bancs acceptessin de sotmetre's a un organisme supervisor "el Consejo Superior Bancario" a canvi de descomptes favorables als interessos d'aquests.

La riquesa que es va generar per les exportacions i negocis que es van fer en els anys de la Gran Guerra no van servir per millorar l'economia espanyola. No es va saber utilitzar els guanys extraordinaris per fer les empreses més competitives, però sí que va servir perquè unes elits industrials i agràries s'enriquessin.

En tot, va haver-hi intents per crear mecanismes que servissin pel posterior desenvolupament del país. Santiago Alba, fa aprovar el 1917 la "Ley de Protección a la Industria Nacional " on es contempen avantatges, exempció d'impostos, garanties per els préstecs. Es crea "La Comisión Protectora de la Producción Nacional" per tal d'aplicar la llei, de la qual en formaven part els representats de la burgesia catalana y basca, Ferrer Vidal, Sedó, Prados Urquijo, Echevarria,... els quals aconseguirien que es constituís el Banc de Crèdit Industrial amb una actuació poc efectiva.

Les crítiques als governs dels diversos sectors empresarials per la incapacitat d'aprofitar la conjuntura de la guerra per millorar l'economia espanyola, per desenvolupar una política econòmica adient amb els problemes creats per l'acabament de la guerra, s'afegeixen als interessos divergents dels diferents sectors econòmics. Els sectors agraris discrepaven davant de les noves postures proteccionistes preses pels governs a demanda dels empresaris catalans, que a la vegada varen reaccionar amb virulència quan es van fer excepcions a aquestes mesures i es firmaren tractats comercials amb diversos països europeus rebaixant els aranzels²⁸.

S'aprovaren mesures fiscals gravant a societats empresarials que abans no cotitzaven i es va augmentar en un 50 per cent la contribució industrial, aprovació que va generar molt malestar en el sector dels petits i mitjans empresaris que acusaven dels seus problemes a les oligarquies

²⁸ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY .*El poder de los empresarios* . Obra citada La Càmera de Comerç de Barcelona afirmà "únicamente las oligarquías que se han apoderado de este desdichado país, desprovistas de todo sentimiento patriótico, atentas sólo a sus intereses y a sus partidos, pueden realizar la obra demoledora y de disolución nacional que estamos presenciando",pàg.176.

dominants “ *las Cortes no representan a la España que trabaja y labora*”²⁹ Aquesta petita burgesia va protestar aïradament contra l’actuació dels diputats mitjançant “El Consejo Superior de Cámaras de Comercio”. Van demanar al rei Alfons XIII revisar les fortunes dels parlamentaris.

Un dels grans temes que es van discutir en aquest context de la Gran Guerra Europea, i on va mostrar la capacitat de pressionar de la burgesia catalana va ser en el projecte de Santiago Alba, ministre de Foment. El projecte consistia en què els industrials paguessin un impost especial amb motiu dels guanys extraordinaris obtinguts degut a les exportacions extraordinàries que realitzaven. Francesc Cambó i Lluís Alfons Sedó, al Congrés i al Senat respectivament, van combatre la llei amb virulència fins que el projecte fou derrotat. Fou la victòria dels interessos industrials representats per Cambó enfront dels interessos dels terratinents representats per Santiago Alba³⁰. És, en aquest escenari, la derrota del projecte econòmic de Santiago Alba, el qual es veu obligat a retirar de les cambres el pressupost de 1916, on creixerà el prestigi de Francesc Cambó i Lluís Alfons Sedó arreu d’Espanya sobretot en els cercles de la burgesia industrial. En el País Basc el constructor naval i prohom del PNB, Ramón de la Sota, intenta copiar el nacionalisme burgès de la Lliga.

La Lliga i els empresaris catalans

Malgrat l’èxit i els avantatges obtinguts pels industrials catalans a Catalunya, el Foment del Treball Nacional intentarà evitar que es pugui confondre la Lliga Regionalista de Catalunya amb aquesta institució. Quan Cambó és ministre de Foment i intenta aconseguir l’Estatut d’Autonomia per a Catalunya, els partits monàrquics no ho accepten i es crea a Catalunya la Unión Monàrquica presidida per Alfonso Sala junt amb José Caralt, president de Foment del Treball Nacional, Jaime Cussó, el comte de Fígols José Olano, José Maria Milà Camps. Es crea també la Federació Monàrquica Autonomista, el qual reuneix a un sector dels empresaris que dirigeix el Marqués d’Alella. Les opcions polítiques dels grans industrials són doncs ben plurals, però sempre monàrquiques.

Conflictivitat laboral i la Guerra Europea

La Guerra d’Europa, i sobretot la postguerra, van ser el marc dels més importants conflictes socials que hi ha hagut a Espanya en el segle XX, llevat de la Guerra Civil. Les exportacions

²⁹ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY .*El poder de los empresarios* . Obra citada, pàg. 177.

³⁰ Sembla que aquest fet generà una antipatia enorme entre els dos diputats i ministres. Així ho expressa FRANCESC CAMBÓ en les seves *Memòries*. Editorial Alfa 1981, pàg. 386

de les empreses van fer que les ciutats espanyoles, sobretot les més industrials, augmentessin la població. Va créixer el nombre d'obrers i les organitzacions obreres, la CNT i la UGT arriben a sumar un milió d'afiliats. El PSOE havia aconseguit set parlamentaris a les Corts, representació minsa pel seu pes a la societat dels obrers. Els problemes de la carestia de la vida, la facilitat amb què cedia la patronal a les peticions d'augment salarial per tal de continuar la producció que tants beneficis li reportava, la unitat d'acció de les dues grans centrals sindicals, facilitaren un nombre més elevat de vagues. La carestia de la vida afecta a altres àmbits. Els militars, que volien eludir el problema recurrent als ascens en la carrera militar, s'enfronten al govern amb "las Juntas de Defensa". L'executiu també hagué de patir la creació de l'Assemblea de Parlamentaris el 19 de juliol de 1917, la qual pretenia fer unes corts constituents, a la vaga general revolucionària de caràcter polític a la que va respondre enviant l'exèrcit, poder que d'aquesta manera, torna a tenir el protagonisme en la política del país que tant havia volgut evitar Cànovas.

Al final de la guerra, malgrat les millores de tipus social que van impulsar els governs com l'aprovació de la jornada de vuit hores i la creació de comissions paritàries d'obrers i empresaris, el conflicte social va ser d'una gran virulència. La contracció del mercat de treball, la por per part dels empresaris a una revolució bolxevic com la russa de l'any 1917 i a la vegada la certesa que era possible per part dels obrers. La nova organització de la CNT amb sindicats únics, el naixement dels grups d'acció de la CNT i la resposta, també violenta, d'una part de la patronal, foren els elements d'una llarga i cruenta conflictivitat social.

A Andalusia es produí "El trienio Bolchevique", on a les lluites obreres d'ocupació de finques i la crema de collites es va respondre amb l'estat de Guerra i l'ocupació de moltes poblacions per l'exèrcit. Al País Basc la força del sindicat socialista i l'actitud de la gran patronal, "Altos Hornos de Vizcaya", i "la Sociedad Española de la Construcción Naval", de negociar amb aquests sindicat van fer que els conflictes, que n'hi van haver, fossin menys violents que a altres llocs d'Espanya.

A Catalunya, la violència fou extrema. La vaga de la Canadenca fou l'element de l'inici d'una conflictivitat social elevada que no ha estat mai repetida. La CNT va paraitzar Barcelona durant sis mesos, l'èxit de la mobilització i a la vegada el fracàs de la negociació va dur a la direcció de la CNT els homes més radicals, una vegada desbancats del lideratge els dirigents negociadors com Salvador Seguí i Angel Pestaña, Els nous dirigents no van poder evitar la utilització del terrorisme i el pistolerisme per aconseguir les seves reivindicacions,

provocant la mateixa resposta en les associacions patronals que respongueren amb el pistolisme blanc. Efectivament “la Confederación Patronal de Barcelona”, del sector de la construcció, dirigits per Francisco Junoy i Felix Graupera, va imposar la línia dura³¹, i va proposar el locaut que va paralitzar el sector de la construcció de Barcelona del novembre del 1919 al gener del 1920.

Van aparèixer els sindicats lliures com a reacció al Sindicat Únic, els quals aviat van ser considerats els sindicats de la patronal. La resposta fou una guerra oberta entre els sectors més radicals de la CNT i els sectors radicalitzats dels sindicats lliures, masses vegades recolzats per la patronal més intransigent. Van néixer bandes de pistolers a sou de la patronal, i bandes de pistolers anarquistes que vivien de l'atrancament i l'assassinat. Els empresaris s'agrupaven a les associacions patronals més partidàries de la repressió i exigents en els governs de torn de lleis especials, la declaració de l'Estat de Guerra i de governadors poc conciliadors, així arribaren els governadors militars o civils, Milans del Bosch, i Martínez Anido, o el cap de la policia, general Arlegui. El resultat fou de 103 morts a l'any 1921, de 392 víctimes el 1922. Un altre fet a destacar fou l'augment del somatén a la ciutat de Barcelona i als llocs industrialitzats de Catalunya, i la constant situació de l'Estat de Guerra en que va viure la ciutat comtal.

L'actitud de la patronal no fou homogènia, els patrons representats pel Foment del Treball Nacional, mantenien una actitud més dialogant no compartida pels qui s'aixoplugaven sota la “Federación Patronal”³², que tenien una actitud més intransigent i alhora agressiva envers els sindicalistes de la CNT. Organització que malgrat la repressió continuava amb un important nombre d'afiliats.

La Dictadura de Primo de Rivera

Afirmava Cambó que va ser a Barcelona on va néixer la Dictadura de Primo de Rivera i va ser l'ambient de violència crònica al carrer el que la va justificar. Caldria afegir-hi que les manifestacions de nacionalistes catalans, amb galleguistes i nacionalistes bascos van ser també un element, si més no complementari, junt amb la demanda de responsabilitats pel

³¹ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY .*El poder de los empresarios* . Obra citada “La situación que el desarrollo del sindicalismo ha creado a la producción nacional es ya insoportable moral y materialmente. No parece que lo entiendan así los gobiernos de España que, de concesión en concesión van sometiendo a la clase patronal a un régimen imposible de humillaciones i cargas materiales” Afirmava Graupere en “ El Segundo Congreso de la Confederación Patronal”. pàg 192.

³² SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat social a Catalunya*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 1994. “ Mentre que els homes del Foment i la Cambra Industrial sol·licitaven l'establiment de formules corporatives... La Federació instava als patrons que sol·licitessin directament aquestes mesures fent “ una política de carrer”, pàg. 189.

desastre d'Annual que a totes llums desprestigiava als militars. Es dona com a segur el recolzament d'homes de la Lliga com Puig i Cadafalch, aleshores president de la Mancomunitat de Catalunya, els quals esperaven del General la pau social tant minvada i el compliment de la seva promesa de decretar l'autonomia de Catalunya³³. En el consell hi hagueren veus discrepants per adherir-se a la proclama del General, alguns per evitar comprometre's, però la majoria ho van aprovar i van demanar el reconeixement de la nova situació i l'adhesió a Primo de Rivera, així com la petició que altres institucions catalanes fessin el mateix³⁴.

Les primeres mesures van agradar a la majoria d'empresaris catalans, el nomenament de Martínez Anido com a subsecretari de governació, i d'Arlegui com a director general de seguretat i la institucionalització del Sometent en tot el territori, malgrat els temors que van generar la destitució dels consistoris i governs civils amb batlles i governadors edictes, substituïts per comandants militars aliens a Catalunya. El Foment de Treball Nacional demanava que el General deixés una altra estructura política diferent de la de la Restauració. La "Confederación Patronal" aplaudia el cop d'estat considerant-lo també necessari per la depuració necessària de la classe política abans de retornar de nou a un sistema democràtic.

Primo de Rivera dictarà una política econòmica fortament intervencionista. Aviat, el març de 1924, creà "el Consejo de Economía Nacional" que presidia ell mateix i estava integrat pels membres dirigits de les associacions econòmiques. Després decretarà la "Ley de auxilio a la creación de industrias nuevas y desarrollo de las existentes", "la Caja Ferroviaria" per renovar les infraestructures d'aquest tipus, potenciarà "El Banco de Crédito Oficial" i es crearà "la Constructora de Obras Públicas S.A." tot per impulsar l'economia des de la intervenció de l'estat.

Els primers anys de la Dictadura van dedicar-se a regenerar les institucions econòmiques. Els nous governants decretaren normes sobre incompatibilitats l'octubre de 1923 per evitar la corrupció, i s'obriren processos judicials contra alguns ministres de la monarquia, acusats de

³³ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios*. Obra citada. Afirmar que hi hagué un compromís signat en aquest sentit amb la presència del vescomte de Cussó, expresident del Foment del Treball, del marquès de Comillas i d'Emili Junoy a la casa que tenia a Puigcerdà. Que el marquès de Comillas i comte de Güel coneixia les intencions del general des de juliol i que van acompanyar-lo, junt amb Alfons Sala, la nit del 12 al 13 de setembre quan es va proclamar el cop d'estat, pàg. 195.

³⁴ MAGDA SELLÉS QUINTANA. *El Foment del Treball Nacional, 1914-1923*, cita pàg.361. Explica que les corporacions catalanes s'adheriren a un manifest que es redactà a la seu del Foment dirigit a Primo de Rivera que deia el següent: "Nosotros, solidarizados en espíritu y sentimientos con ese bravo ejército, tan indignamente tratado por los mercaderes de la política que expira, extendemos e incorporamos nuestra acción a ese gran somatén español que, unido al elemento militar, será prenda segura del respeto al derecho y a la tranquilidad ciudadana". Rey Reguillo, també es fa ressò d'aquest manifest. *El poder de los empresarios*. Obra citada pàg. 196.

fer favoritismes en les concessions i subhastes públiques. Després, en el Directori Civil, es creà “la Unión Patriótica”, partit format majoritàriament per persones de classes mitjanes que ocuparen càrrecs importants per primer cop. Els gran industrials espanyols, i sobretot els bascos i catalans³⁵ van participar en llocs menys rellevants i en organismes corporatius on podessin obtenir-ne beneficis, per exemple, en “el Consejo de Economía Nacional”.

Primo de Rivera creà una “Asamblea Nacional” de caràcter corporatiu³⁶ on els grans homes de la indústria hi eren presents. El comte de Güell i marquès de Comillas, José García Nogués, marquès de Cabanes, Fernando Fabra i Puig, marquès d’Alella, Alfonso Sala...tots designats pel govern, així com 259 representats més de l’administració d’un total de 383 membres. L’Asamblea només tenia caràcter deliberatiu, les lleis les decretava el govern, i, amb el pas del temps es va confirmant aviat la seva poca utilitat donat que es defensaven els interessos de cada sector econòmic en lloc de l’interès comú³⁷.

La vida econòmica de la Dictadura, malgrat l’intervencionisme, va portar uns primers anys de bonança, sobretot pel què fa al creixement de la indústria i l’esforç econòmic per poder fer l’obra pública. La Dictadura va endegar la construcció de línies de ferrocarril, de carreteres, la instauració de les Confederacions Hidrogràfiques... Malgrat que molts industrials es van beneficiar de les obres, “la Federación de Industrias Nacionales”, va manifestar-se en contra per la por que la desmesura de les obres pogués sobrepassar la capacitat financera del país. De fet, Calvo Sotelo, el ministre d’hisenda, no va poder imposar el seu projecte fiscal destinat a fer front al cos de les obres públiques per les pressions dels sectors econòmics, sobretot els grans terratinents andalusos. Sembla que les obres públiques van acabar desbordant la capacitat financera i productiva de l’Estat Espanyol.

La política d’infraestructures va beneficiar a les empreses espanyoles metal·lúrgiques, siderúrgiques i elèctriques, entre les quals la catalana Maquinista Terrestre i Marítima i la Canadenca. També els bancs van viure una bona època i la borsa que, com altres llocs del món, va travessar uns temps fortament especulatiu.

³⁵ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios*. Obra cit. Els catalans consideraven que el dictador no havia complert les promeses fetes i Puig i Cadafalch dimiteix del càrrec de president de la Mancomunitat, càrrec que va ostentat Alfons Sala de la Unión Monàrquica durant un any abans de ser dissolta la Mancomunitat’. pàg. 209.

³⁶ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios*. Obra cit. Amb 124 components dels quals 14 representaven els interessos de l’agricultura, 21 a la indústria, 9 a la banca, 4 al comerç, 5 a les organitzacions patronals i 9 als gremis, pàg. 209.

³⁷ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios*. Obra cit. El Rei no hi estava d’acord en la mateixa existència d’aquesta assemblea corporativa. Pàg. 210.

La política intervencionista³⁸ de la Dictadura i la impossibilitat de control polític va afavorir la corrupció contra la qual ella mateixa s'havia aixecat. Van aparèixer els “primistas”, personatges coneixedors d'algun ministre que feien d'intermediaris per tenir concessions en les obres públiques o en les subhastes per proveir quelcom per els ministeris³⁹. Un dels afers econòmics més importants va ser “El monopolio de Petróleos, (CAMPSA)” creat per real decret de 27 de maig de 1927 amb l'argument de nacionalitzar els sectors que es consideraven estratègics en una època que cap companyia subministradora al territori espanyol era nacional, i per evitar que el país pogués quedar sense subministrament. El 24 d'octubre es va constituir “la Compañía Arrendataria del Monopolio de Petróleos” (CAMPSA) la qual va patir moltes dificultats a l'hora d'endegar-la donada la quantitat d'entrebancs legals i plets per expropiar les companyies existents que van provocar algun problema de subministrament⁴⁰.

En totes aquestes peripècies hi ha la creació de “la Compañía Española de Petróleos” (CEPSA), a iniciativa dels germans Recasens, que el 1929 havien creat el “Banco de Cataluña” i que junt amb la important participació del “Hispano Colonial”, del “Banco Central” i del “Banco Exterior” van finançar aquesta companyia la qual es dedicà a explotar pous de petroli comprats a Veneçuela per proveir a CAMPSA.

Aquesta iniciativa, criticada per molts, però defensada per molts més, va patir importants pressions perquè fos desmantellada quan acabà la Dictadura de Primo de Rivera, però ni el govern Berenguer ni els governs de la Segona República no van accedir-hi malgrat les generoses ajudes al govern espanyol que oferien les principals companyies petrolíferes angleses. Cal remarcar que, per por a la corrupció en el sí d'aquesta empresa, els ministres socialistes de la República va aconseguir aprovar una llei en la qual tres membres del consell d'administració els posava el govern.

La Segona República

L'arribada de la República va anar acompanyada de l'esclat de la crisi de 1929. A Espanya va afectar a les empreses exportadores, va acabar amb les obres públiques, fomentà la fugida de

³⁸ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios*. Obra cit. Deia Primo de Rivera que el govern “era el consejo de administración de la nación” pàg. 213.

³⁹ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios*. Obra cit. Indalecio Prieto cita una situació pintoresca com que el monopoli de desratització dels vaixells al port de Barcelona el va aconseguir una empresa gràcies a les influències de Martínez Anido. Una de molt sonada va ser la concessió en regim de monopoli de les comunicacions a la Compañía Telefónica Nacional del marquès d'Urquijo o el contracte de la subministradora de l'Armada per la Sociedad Española de la Construcción Naval el vicepresident de la qual era Estanislau Urquijo, pàg.214.

⁴⁰ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios*. Obra cit. És anecdòtic però significativa la compra de petroli a la companyia Nafta de la Rússia Soviètica per una dictadura de dretes. pàg. 216

capitals i la retirada de dipòsits bancaris. La crisi i tancament del “Banco de Cataluña” va ser una conseqüència important que els germans Recasens van atribuir a un pacte entre Indalecio Prieto, aleshores ministre d’hisenda, i les direccions dels Bancs de Bilbao i del Biscaia⁴¹.

Malgrat l’envergadura de la crisi econòmica mundial, els economistes afirmen que el seu impacte a Espanya no va ser gaire important si ho observem amb dades macroeconòmiques, però va afectar a la quantitat de treball, hi hagué més atur, sense cap tipus d’assegurança. A més, si a aquesta situació hi afegim les enormes expectatives de millores laborals que esperaven els obrers de la República, i l’existència d’uns sindicats més forts; tot junt va comportar un grau de conflictivitat molt alt. Per altra part, la prioritat que els temes polítics van tenir, tampoc no van ajudar a impulsar polítiques econòmiques contra la crisi.

Efectivament el nombre de vagues es va multiplicar passant de 368 el 1930 a 1046 el 1933. Amb un important increment del nombre d’afiliats de la CNT, central sindical ara dominada pels sectors més antiparlamentaris i insurreccionals, que estaven molt lluny d’intentar resoldre els conflictes per la via de “los jurados mixtos” que proposava el ministre de treball Largo Caballero i el sindicat socialista de la UGT.

Les esperances dels camperols jornalers en les promeses de la República, de millora de les seves condicions de treball i de vida mitjançant la reforma agrària i altres mesures legislatives, les resistències dels propietaris de la terra a acceptar els canvis i alguns de boicotejar qualsevulla mesura, va generar al camp una situació d’alta conflictivitat. A Catalunya, aquesta conflictivitat rural també es va manifestar per l’esperança dels rabassaires que el govern d’Esquerra Republicana des de la Generalitat de Catalunya solucionés el contenciós de la Rabassa Morta. Contenciós que va portar a molts propietaris de la terra a militar o a votar els partits de la dreta espanyola, la CEDA, en detriment de la mateixa Lliga Catalana, que tenia una postura més conciliadora en aquesta temàtica.

L’arribada al govern de la centredreta, la vaga general de 1934 i les revolucions a Astúries i a Catalunya, van acabar amb les postures més conciliadores. Els propietaris agrícoles⁴² ara aplicaren baixades salarials generalitzades dels sous agrícoles, o proposaren “ la reforma de la

⁴¹ MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios* . Obra cit. Prieto va fer retirar el compte que CAMPSA tenia en aquest banc que era d’una quantia considerable, entre el 10 i el 20 per cent dels dipòsits. Els germans Recasens havien col·laborat amb Calvo Sotelo, ministre hisenda de la Dictadura i possiblement Prieto ho va tenir en compte, malgrat que havien estat primer republicans i catalanistes i després de la Lliga Regionalista, pàg.224

⁴² MERCEDES CABRERA, FERNANDO DEL REY. *El poder de los empresarios* . Obra citada. Del Rey, cita a la vegada a Gil Robles que s’expressa sobre “el egoísmo suicida que acabaría provocando la más grave radicalización a “La historia del campesinado español”

reforma agrària”. Alguns propietaris catalans aprofitaren l’estat de guerra de l’octubre del 1934, per anul·lar la Llei de Contractes de Conreus⁴³ i a practicar els desnonaments de terres a molts rabassaires⁴⁴. A més es van suspendre les garanties constitucionals i els mateixos sindicats, durant una llarga temporada. Els intents reformistes del ministre dels republicans radicals Joaquin Chapaprieta tampoc es van poder consolidar.

Els resultats de les noves eleccions de febrer de 1936, no van poder refer una situació d’extrema tensió, entre unes dretes cada vegada menys moderades, amb el major pes dels sectors monàrquics més radicals i antirepublicans. Una esquerra que s’havia unit creant el Front Popular, també radicalitzada, i l’enfonsament per la conjuntura i per la corrupció dels partits més de Centre com el Partit Radical, van acabar amb una República que havia creat tantes esperances, fins i tot en alguns sectors empresarials pel seu possible efecte modernitzador.

⁴³ ALBERT BALCELLS. *El problema agrari a Catalunya 1890-1936*. Editorial Nova Terra, Barcelona 1968. Efectivament, vint dies després de la rebel·lió s’anul·là la Llei de Contractes de Conreu per una ordre militar del general Batet i els pagesos que havien demanat una reducció de l’arrendament, considerant que el seu contracte estava en revisió, se’ls obligà a pagar tota la renda i la dels anys anteriors que n’havien pagat una part sota l’advertiment d’ésser sotmesos a un consell de guerra. Amenaça que retornà la pau social al camp amb la satisfacció natural dels terratinents⁴³. El mes de novembre s’anul·là la llei de Contractes, la qual permetia retenir el 50 % de la part dels fruits dels pagesos que havien demanat la revisió del contracte. Pàg. 244.

⁴⁴ En un llibre de la Unió de Rabassaires- *Els desnonaments rústics a Catalunya*” cita, un per un 1397 casos. Fins i tot hi ha conreadors expulsats de la terra que portaven vint, trenta i seixanta anys treballant-la.

Capítol II

Les associacions patronals

Els patrons de la indústria tèxtil, tant important a Catalunya, van agrupar-se en diverses patronals, per intentar resoldre col·lectivament la conflictivitat social, per rebutjar les mesures reformistes dels governs de la Restauració, i aconseguir la protecció aranzelària i fiscal dels seus productes i empreses.

La indústria tèxtil va ser la més important de Catalunya⁴⁵ i on molts dels prohoms d'aquesta elit empresarial que estudiem, van invertir, construir i consolidar la seva fortuna i consegüentment el seu pes polític. Els Güell, Ferrer Vidal, Muntades, Batlló, Fabra, Serra, Sert, Valls, Sedó,... són noms de les famílies que junt amb no gaires més, dominaren Catalunya i influïren en els governs de l'Estat Espanyol. Les seves empreses tèxtils eren quasi bé les úniques indústries d'aquest tipus del territori espanyol⁴⁶, i en el sector cotoner, unes de les més importants d'Europa i del món.

La indústria del cotó, que elabora un dels primers productes de consum del segle XIX a la nostra societat, a començament del XX, patia de la manca d'un mercat interior, l'espanyol, de nivell adquisitiu baix, donades les condicions de vida dels camperols de gran part del seu territori, i del que quedava de les colònies, Cuba, Filipines, i Puerto Rico. Colònies que van ser un mercat interessant fins que el 1898, amb la consecució de la seva independència o la compra pels EEUU, van deixar de ser-ho. La venda a l'exterior era difícil per la competència d'una indústria més moderna i més especialitzada als països veïns, Regne Unit, França, Itàlia,... Segurament, si aquest mercat interior i el de les colònies era encara possible, ho era gràcies a la forta càrrega aranzelària que patien les importacions d'aquests productes.

⁴⁵ Vicens Vives ens explica a "*Industrials i Politics (segle XIX)*" "El Foment del Treball Nacional calculava, a començaments del segle XX, que els catalans tenien invertides 849.500.000 pessetes en tota mena d'indústries. Només 100.000.000 corresponien a la llana, mentre que el cotó era el primer amb 460.000.000, més de la meitat del total" pàg. 57.

⁴⁶ L'any 1904 a Catalunya hi havia el 94,36% d'empreses i 96,70% dels fusos de l'estat. L'any 1923 a Catalunya hi havia el 92,57% d'empreses i 99,48 % dels fusos de l'estat. Citat per JERONI MARTÍN SURROCA. *Condicions de vida i de treball de la classe obrera i conflictivitat social al Ripollès*. Treball de 3er cicle, curs 2001-2002. Dades extretes de la Dirección General de Contribuciones, Impuestos y Rentas. Estadística administrativa de la contribución industrial y del comercio Madrid 1905/ Dirección General de Contribuciones, Impuestos y Rentas. Estadística administrativa de la contribución industrial y del comercio Madrid 1924, pàg. 167-170.

Les tensions socials acostumaven a ser producte de la mecanització que deixava obrers a l'atur, introducció de les selfactines, o del teler mecànic, ara portat per les dones amb salaris més baixos; a les llargues jornades de treball i a salaris baixos, provocats per la forta competència interna deguda a la constant creació i desaparició de petites empreses i a l'acceptació de condicions més dures dels obrers i obreres de les colònies industrials de les altes conques dels rius Llobregat i Ter⁴⁷.

Al mateix temps es crearen i es desenvoluparen altres patronals en altres sectors: “el Centro de Contratistas de obras”, “el Gremio de Maestros Albañiles” que van unificar-se i creen una nova patronal amb el nom de “El Centro de Contratistas y Maestros Albañiles”, “La Sociedad Económica Graciense de Amigos del País”, “el Centro de Carpinteros Matriculados”, “la Unión y Montepios de Maestros Pintores”, “la Sociedad de industriales electricistas y sus Anexos...”, que agrupaven els petits i mitjans empresaris dels diferents rams. Aquestes patronals s'uniran a “la Federación Patronal de Barcelona” la qual a partir de l'any 1913 tindrà cada vegada més importància. L'alta burgesia industrial s'organitzà en el Foment del Treball Nacional.

El Foment del Treball Nacional

La associació empresarial més important de Catalunya fou el Foment del Treball Nacional. Fruit del procés de convergència de distintes societats econòmiques i després d'un procés complicat, s'uniren l'abril de 1889 el Foment de la Producció Espanyola i l'Institut del Foment del Treball Nacional per crear una nova entitat, el Foment del Treball Nacional de Catalunya. La finalitat d'aquesta associació patronal era la de defensar els interessos industrials enfront de l'Estat, del món del treball, de generar la renovació tecnològica i els ensenyaments tècnics, per fer competitives les indústries associades i equiparar-les al mateix nivell que tenien a Europa⁴⁸

El Foment era l'entitat que associava la majoria d'empresaris del tèxtil, però donada la diversificació de les situacions particulars de les indústries, la seva especialitat, el lloc on s'ubicaven les empreses es crearen diverses associacions patronals com “El Colegio de Arte Mayor de la Seda de Barcelona”, que agrupava industrials de la seda de Manresa, Mataró, Reus.” El Gremi de Fabricants de Sabadell” que acollia els fabricants de llana de Sabadell, i

⁴⁷Per conèixer les condicions laborals de les “fàbriques de muntanya” és interessant el treball de JERONI MARTÍN SURROCA. *Condicions de vida i de treball de la classe obrera i conflictivitat social al Ripollès*,. Treball de 3er cicle,

⁴⁸MAGDA SELLÉS QUINTANA. *El Foment del Treball Nacional, 1914-1923*, cita pag.39 i 40, les diverses associacions patronals que es van unir per formar el Foment.

d'on sorgí, més tard "La Unión Lanera Española y la Unión Industrial"⁴⁹. L'Institut Industrial de Terrassa amb 70 industrials, creà "La Cámara oficial de Comercio e Industria de Tarrasa" i una mútua d'assegurança⁵⁰ sota els hospicis de Alfons Sala. "La Asociación de Fabricantes de Manresa y su Comarca" en aquesta població de la Catalunya Central, on era un important associat en Manel Bertrand i Serra⁵¹. Fins i tot a les ribes del Ter i del seu afluent el Freser, van aparèixer aquestes associacions patronal, "La Asociación de Fabricantes de Manlleu y su Comarca" el 1892 i "Fabricantes del alto Ter y del Freser el 1899", i a Manlleu s'hi ubicava "La Federación Textil Española" i a Barcelona el 1903, "El Centro Algodonero"⁵².

Les societats adherides

Les diferents actituds a l'hora de fer front els conflictes socials van provocar importants diferències entre els patrons. La més o menys flexibilitat en les negociacions amb els sindicats, l'acceptació o la negació de l'existència de les organitzacions obreres, esdevenien diferents segons la ubicació de la indústria. A les fàbriques del pla de Barcelona els patrons eren més donats a negociar, a les fàbriques de muntanya a l'alta conca del Llobregat i del Ter⁵³, la intransigència era la norma⁵⁴. Així, la caiguda de les exportacions el 1913 quan s'obri de nou les exportacions de teixits de la competència italiana al mercat turc, el conseqüent augment de l'atur va provocar importants vagues al tèxtil de la ciutat de Barcelona. La vaga de l'estiu de 1913 la van iniciar els obrers i les obreres del sindicat "La Constancia". Fou impulsada majoritàriament per les dones que denunciaven l'incompliment de la llei de l'any 1900, la qual regulava els salaris i la jornada de treball setmanal de les dones i els infants. Va començar el dia 30 de juliol i es perllongà fins el 15 de setembre. L'atur, iniciat a la barriada de Sants, s'estengué a la resta de la ciutat i després a totes les ciutats industrials de Catalunya. El 9 d'agost hi havia a Catalunya uns 63.000 obrers i obreres

⁴⁹ SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat...* cita a E.DEU I BAGUAL, La indústria llanera de Sabadell en el primer quart de segle XX. Tesis doctoral, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona, 1986 vol, III, pàg 6-2

⁵⁰ SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat ...*, cita a J.PUV, *Alfons Sala i Argemí, industrial i polític (1863-1945)* Terrassa Arxiu Tobella, 1983

⁵¹ SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat ...*, cita J.SARRET I ARBÓS, *Historia de la industria, del Comercio, de los Gremios de Manresa*

⁵² SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat social a Catalunya*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 1994. Fa notar l'existència d'aquestes patronals per la conflictivitat dels obrers d'aquesta zona de muntanya, com aquestes associacions estaven afiliades al Foment doncs és en aquesta institució on s'acordà no donar feina els obrers sindicats de la zona conflictiva, actitud que va acabar amb la sindicació en aquells entorns.

⁵³ JERONI MARTÍN SURROCA. *Condicions de vida i de treball de la classe obrera i conflictivitat social al Ripollès*. Treball de 3er cicle, dóna aquestes dades per mostrar el pes del sector tèxtil en algunes poblacions de la conca del Ter.

El 1920 a Ripoll hi havia 68,73 % obrers tèxtils, Sant Joan 65,72%, Ribes de Freser 70,07%, pàg 35.

⁵⁴ JERONI MARTÍN SURROCA. *Condicions de vida*..Explica que els salaris a les fàbriques de la conca del Ter eren un 20% més baixos que els del pla de Barcelona. Que volien convertir una indústria, que a priori ha de tenir enormes despeses en transport, en competitiva a base de compensar les despeses amb els beneficis que s'obtenien intensificant l'esforç dels treballadors. pàg. 28.

en vaga. Els obrers de “La Constància”⁵⁵ volien que s’apliquessin les 66 hores setmanals de permanència a la fàbrica, jornada laboral legislada però que no es complia, també volien l’augment del salari. El Foment va rebutjar al·legant que no era la institució per negociar amb els sindicats. Finalment, per les pressions del governador negociaren els empresaris, entre ells Lluís Sedó des de la Cambra Industrial. Es va pactar establir les 3000 hores anuals de treball per tots els treballadors de les indústries tèxtils d’Espanya, a més de demanar que el govern legislés en aquest sentit. La vaga tingué una destacada incidència a Barcelona, Igualada, Mataró, Sabadell i Vilanova i la Geltrú i la solució no agradà als empresaris de les fàbriques de riu més allunyades de Barcelona que crearen “La Federación de Hilados y Tejidos de Catalunya”.

Aquesta situació dissident es va resoldre amb la permanència de molts dels industrials “de muntanya” a les dues associacions patronals, actuant “La Federación de Hilados y Tejidos de Cataluña” com un grup de pressió en el sí del Foment, aconseguint també que moltes vegades el president d’aquesta entitat fos un membre de la “Federación de Hilados y Tejidos de Cataluña”

La doble associació es va voler estendre en tot l’àmbit de la patronal i es crea la figura de “societats adherides” del Foment, situació que es va beneir amb una modificació adient dels estatuts, reglamentant-ne no sols la seva presència sinó la institucionalització. Per exemple, que el president de cadascuna de les entitats representades tindria un lloc consultiu a la junta. Es a dir, tindria veu, però no vot.

Els nous estatuts també mostraven l’aspiració corporativista del Foment. Els seus membres estarien organitzats per branques d’indústria, tenint cada associació vida pròpia, supeditada però a les decisions de la junta general. Associacions que foren 13 grups diferenciats al 1911, al 1916 foren 32 i al 1919 foren 49. La voluntat era la d’agrupar els patrons en associacions professionals per avançar envers una societat corporativa amb l’obligació d’estar enquadrat sindicalment tant els obrers com els patrons.

El Foment s’organitzà partir d’una junta directiva i una junta consultiva permanent, les quals, juntament amb els presidents de les diferents agrupacions, formaven el consell superior de l’entitat que eren els responsables d’elegir el president i el secretari. Aquest consell creava les

⁵⁵ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...* obra citada. “La Constància era un sindicat dels obrers del tèxtil molt implantat a la zona de Barcelona. El Sindicat es crea l’octubre de 1912 a la barriada del Clot de Barcelona” P.Gabriel *Classe obrera i sindicats a Catalunya 1903-1920*, tesi doctoral Barcelona, UB, Facultat de Ciències Econòmiques 1981. pàg. 115.

comissions específiques a les quals consultava, l'aranzelària, la de govern interior,... Els conflictes laborals no eren temes en els que ni la junta general ni el consell havien d'intervenir directament. Per aquest tema era competent les agrupacions específiques de cada ram que eren dirigides pels empresaris destacats de cada sector. Lluís Alfons Sedó, Alfons Sala, Joan Bertrand, Albert Rossinyol,... eren directius de les diferents agrupacions, tots ells industrials i polítics que configuraven importants parcel·les de poder a la Catalunya de primers anys del segle XX. L'intent era la de crear la gran patronal catalana per fer front a les lleis impulsades pels governs i a les reivindicacions del món obrer, que amb l'arribada de la Gran Guerra, estava més ben organitzat.⁵⁶

La unitat de criteris no era però fàcil, no s'aconseguia unificar ni la quantia dels sous, ni les condicions de treball en una societat on la mà d'obra era abundant i les capacitats de mobilització obrera diferents. Així és constituï el 1914 “La Asociación de Fabricantes de Hilados y Tejidos de San Martín de Provençals”, a aquest barri, i “la Asociación de industriales Textiles de Sans-Hospitalet” en el barri de Sants on hi havia entre d'altres, la fàbrica tèxtil més gran de l'Estat espanyol, l'Espanya Industrial. Aquestes organitzacions patronals eren les que s'enfrontaven directament als sindicats, potestat negada al Foment del Treball Nacional. Els mateixos directius, com Joan Serra, Tomàs Llovet, els Batlló, compartien càrrecs en les patronals de Sant Martí de Provençals i de Sants i en les Juntes Directives del Foment.

Les patronals a la I Guerra Mundial

Si l'inici de la Gran Guerra va preocupar molt a la classe empresarial catalana, per por què es tanquessin els mercats on enviaven els seus productes, aviat però van rebre demandes dels països de Sud-Amèrica, mercats que els proveïdors dels productes manufacturats de les potències bel·ligerants ara no podien cobrir. No gaire més tard també rebien comandes d'aquestes mateixes potències necessitades de productes de tot tipus per abastir els seus exèrcits i la seves poblacions, donat que les seves fàbriques ara es dedicaven a fer armes i municions, i els seus homes eren als fronts de guerra. Els teixits de llana i de cotó van ser molt demandats sobretot per França, calien mantes i uniformes per els seus soldats⁵⁷. Producció que es venia a preus alts als països bel·ligerants, i va encarir la que es destinava al

⁵⁶ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...* explica que a Europa les patronals s'estaven organitzant. A Alemanya el 1913, les organitzacions patronals es fusionaven per crear una única organització davant del creixent poder dels sindicats. pàg. 141

⁵⁷ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...* Afirma que el 1915 les exportacions de teixits de llana als països bel·ligerants era del 95%, i la de cotó del 70%. pàg. 146

consum interior, circumstàncies que van fer baixar el consum interior d'aquest teixits, i els productes manufacturats anessin majoritàriament a l'exportació. La gran demanda de teixits, amb la conseqüent abundància de beneficis, i l'encariment del preu del carbó, van provocar i permetre la ràpida electrificació de moltes fàbriques i l'abandonament de la força de vapor per moure-les.

Les associacions patronals, en aquests anys de preus incerts però a l'alça, i de salaris i conflictivitat també en augment, però assumibles pels increments dels beneficis, no aconseguiren unir els interessos dels empresaris, els quals resolien individualment els seus problemes comercials i laborals⁵⁸. Només quan un conflicte es feia més difícil de solucionar, hi havia unió en la patronal local del sector o es creava una associació d'aquest tipus. Així, a la vaga de 1914 d'Igualada, es creava l'any següent "La Asociación de Fabricantes de Igualada". Un altre exemple és el recórrer al Foment davant de la vaga del tèxtil el febrer de 1915 a la ciutat de Reus, el qual, s'immiscuï totalment en el conflicte recolzant el locaut empresarial al marge i amb el refús del govern d'Eduardo Dato.

La "Federación Patronal de Barcelona", liderada per industrials de la construcció, intervingué en el conflicte de Reus. Va exigir que cap empresari donés feina als treballadors que arribaven d'aquesta ciutat, va voler, a partir d'aquest moment, controlar altres sectors de la indústria catalana. De fet "la Federación de Hilados y Tejidos de Cataluña" s'unirà a "la Federación de Patronos de Barcelona" el 1919.

Malgrat diverses vagues solidàries que feren els obrers d'altres rams de la indústria, el locaut dels empresaris de Reus, aconseguí els seus objectius i els obrers tornaren a treballar sense aconseguir cap reivindicació i sense poder evitar l'acomiadament dels més significats.

L'èxit de la "Federación Patronal de Barcelona" mostrà el poder de la unitat empresarial amb un enfrontament amb els obrers sense necessitar l'ajut del govern, i aquesta patronal controlà, a partir d'aleshores, més sectors de la indústria catalana.

Una altra vaga provocà la creació de "La Asociación Textil de Gracia". A principi de 1916, una vaga va fer parar a Barcelona a 14000 obrers i obreres del sector tèxtil. Iniciada en principi per solidaritzar-se amb els obrers de la construcció, que demanaven un important increment dels salaris vista la pujada constant dels preus, també va acabar amb el retorn a la

⁵⁸ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...*. Molts dels conflictes tenen a veure amb la inflació i l'encariment de la vida, i també amb d'incompliment per part dels empresaris de les hores de treball i les condicions del treball de nit de les dones que ja estava reglamentat a partir de 1913, però que no es complia. pàg. 147

feina sense aconseguir els obrers cap millora. El president de la nova corporació també era un membre del Foment.

Veiem com les agrupacions patronals de resistència es van creant en la mesura que la conflictivitat social s'estén i mostren el seu poder. Aquestes patronals tenen normalment sempre al darrera el Foment del Treball Nacional⁵⁹.

La constitució de “La Confederación Patronal Española”

Un conjunt de fets van concloure amb la celebració del “ Primer Congreso Patronal”. La conflictivitat social a Madrid en el ram de la construcció vers l'any 1913, la que hi havia a Barcelona el 1914 en el mateix ram, en el del metall, i el transport, i les propostes legislatives dels governs reformistes en matèria social dels conservadors, d'Eduard Dato⁶⁰ i dels liberals de Romanones.

El 1912 s'havien format organitzacions patronals a diverses capitals espanyoles, a Cadis, Sevilla, Logronyo, Orense, La Corunya, Palma de Mallorca,...⁶¹. En un acte d'homenatge al líder de la patronal de la construcció catalana Josep Sabadell, aquestes patronals, van decidir de crear una federació del ram de la construcció a nivell de l'Estat Espanyol. Efectivament dels dies 25 al 30 de setembre de 1914 se celebrava a Madrid un congrés Patronal al domicili de la “Federación Patronal Madrileña”. El presidia l'alcalde de Madrid compartint taula, entre altres, amb representats de la Cambra del Comerç i la Indústria de Madrid, i de Josep Sabadell, president de la “Federación Patronal de Barcelona”, i dels presidents de la Federació de Saragossa i de la de Madrid. L'acte tingué ampli ressò ja que hi acudiren 70 representants de la construcció de la “Federación Barcelonesa”, 286 de la “Federación Madrileña”, 10 de Burgos, 7 per Valladolid, 4 de Palma de Mallorca, 6 per Biscaia i 18 per Saragossa⁶²

La Federació Barcelonesa jugà un paper destacat, essent tres dels seus delegats els qui redactaren el reglament de la “Confederación Patronal Española”. Les federacions regionals que fins ara representaven només algunes ciutats com Saragossa, Barcelona, Madrid,... s'havien d'estendre en tota la geografia nacional i de configurar-se com federacions de cada

⁵⁹ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...* Explica que segurament el mateix Foment fomentava la creació de les associacions de resistència dels empresaris, pàg. 135.

⁶⁰ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...* Prèvia renúncia de Maura el qual va rebre nombroses cartes d'empresaris catalans perquè continués al govern. pàg. 156.

⁶¹ FERNANDO DEL REY REGUILLO. *Organizaciones Patronales y Corporativismo en España (1914-1923)*, tesi doctoral, Universitat Complutense de Madrid, 1998, pàg. 57.

⁶² Memoria general del Primer Congreso Nacional de Federaciones Patronales, Madrid, Artes Gráficas Mateu, 1914, pàgs. 28-136.

una de les regions espanyoles. Havien de fer-ho amb la mateixa estructura, organitzades per rams d'indústria: metal·lúrgiques, arts gràfiques, transports, construcció i per oficis. Francisco Junoy seria el dirigent de la “Confederación Patronal Española” després de la mort de Josep Sabadell, el líder indiscutible d'aquest procés.

La celebració del Congrés Patronal i la creació de la “Confederación Patronal Española”, tot just quan comença la Guerra Europea, mostra el grau d'organització dels empresaris espanyols quan encara no s'havia produït la gran conflictivitat social, que es genera en el transcurs d'aquesta guerra, sobretot en finalitzar aquesta, ni els problemes amb els governs de torn, els quals se'ls considerava poc àgils per legislar com les noves circumstàncies demandaven. Els congressistes cercaven solidaritat per enfrontar-se als sindicats, amb els locals pertinent si calia, la no contractació dels obrers més significats en les lluites socials i l'actuació com a grup de pressió envers els governs de torn per aconseguir una legislació i una actuació política beneficiosa.

El sindicat Únic Patronal

La conflictivitat social s'anà incrementant en la mesura que s'anava allargant la Guerra Europea pel desproveïment i l'augment considerable dels preus dels productes bàsics, i uns augments dels salaris els quals anaven sempre pel dessota de la puja de preus. El 1916 el nombre de dies de vaga superava amb escreix les de 1913, any força conflictiu. Els sindicats havien creat la Federació de Treballadors del Ram de la Construcció i els patrons van decidir d'estructurar la “Federación Patronal” també per rams, el de la construcció, el metal·lúrgic,... per poder fer front a la unitat dels obrers del ram. Les vagues s'estenien a Barcelona sobretot en el sector del metall, a més, la manca de ferro per causa de la guerra, feia el treball inestable fins el punt d'haver de tancar algunes empreses. Aquestes vagues, ara reforçades per la unitat sindical que mostraren la CNT i la UGT, van concloure amb la vaga general del desembre del 1916 que va fer augmentar el nombre d'empresaris afiliats a la “Federación Patronal”.

La “Federación Patronal” incrementava els serveis als petits i grans empresaris: llistat de preus dels materials, una revista mensual amb novetats tècniques sobretot de la construcció, una borsa de treball, on entre altres avantatges es consumava el veto als obrers conflictius, la creació d'una cooperativa per comprar materials de la construcció,...

La conflictivitat social s'accentuà i la “Federación Patronal” considerà que el govern no els resol·lia els problemes i insistia en la necessitat que tots els empresaris estiguessin associats⁶³. Aquesta malfiança respecte dels polítics incloïa els representats de la Lliga Regionalista en una situació cada vegada més conflictiva, on començaven a haver-hi atemptats.

Els sectors més apolítics pensaven que l'estat no havia d'intervenir en les relacions laborals. Per aquest motiu, els dirigents del ram de la construcció van crear una comissió secreta⁶⁴, dirigida per Fèlix Graupera, per redactar un reglament al que s'haurien de sotmetre tots els empresaris del ram, els quals, serien sancionats si no complien les ordres de la comissió secreta com endegar un locaut, utilitzar el mateix model de contracte de treball, imposar les mateixes condicions laborals. Aquesta necessitat d'actuar conjuntament la justificaven per la consideració d'ineficàcia i deixadesa que tenien dels governs de torn a l'hora de reprimir els sectors obrers culpables dels sabotatges i dels atemptats que patien.

Els dirigents de la “Federación Patronal” des de la sensació de fortalesa que vivien per la unió constant d'altres associacions empresarials, van exigir al Foment del Treball Nacional que pressionessin al govern per resoldre els problemes de violència social intentant delimitar les funcions, la representativa davant l'estat seria pel Foment i la Cambra Industrial. Aquestes institucions demanarien al govern la creació d'una corporació, la Cambra del Treball formada per representants dels obrers com dels empresaris, per solucionar els conflictes per la via de la negociació.

L'any 1918 l'extensió dels conflictes, la mortalitat produïda per la grip espanyola, les frustracions pels fets de 1917 en tots els sectors de la societat, ara fins i tot en l'estament militar, el qual també patia l'alça dels preus, sense obviar les peticions del catalanisme polític d'autonomia per Catalunya, el van fer un any especialment difícil el qual van radicalitzar-se tots els sectors, portant el govern a declarar l'estat de guerra. El gener de 1919 començà a Barcelona la vaga de la Canadenca, que per la seva dimensió, nombre de vaguistes, durada, divergències en els polítics de torn, actitud dels militars, determinarà una altra pràctica d'organització i de resposta de la patronal catalana.

⁶³ “Los patronos se quejaban de que no tenían una voz que los defiende en el Parlamento, ni una ley eficaz que los ampare” *La Construcción*, Barcelona, novembre de 1918, pàg. 28.

⁶⁴ “Confiemos y esperemos serenamente las ordenes que recibamos de la citada comisión y como un solo hombre cumplámoslas, que haciendo así haremos fuerte a la Federación y con ella y por ella serán respetados nuestros derechos” *La Construcción*, agost de 1918, pàg. 28.

La “Federación Patronal de Barcelona” i la vaga de la Canadenca

Per solidaritzar-se amb els companys del Pirineu que havien començat una vaga, els obrers de Barcelona de “Riegos y Fuerzas del Ebro”, vulgarment la “Canadenca”, van endegar la vaga que es va estendre als obrers dels rams de l’energia, electricitat, gas.. els quals demanaven la readmissió dels obrers acomiadats i la jornada de vuit hores. Barcelona restà sense energia, per aquest motiu, fins i tot els obrers que volien treballar no podien. Per afrontar la situació, les tropes ocuparen la central elèctrica i engegaren les turbines i per tant la fabricació d’energia. Els obrers es negaren a retornar a la feina i la vaga s’estengué a moltes activitats productives, la premsa tampoc sortia. Amb el rerafons de la Revolució Russa, que animava als obrers però intimidava els patrons, el govern comença les detencions. El govern decretà la jornada de vuit hores per la construcció, fet, que junt amb la situació general, va radicalitza la patronal la qual creà la “Federacion Patronal de Cataluña” en tant que hereva de la “Federación Patronal de los Ramos de la Construcción” amb la pretensió d’intervenir molt més amb les polítiques de treball que feien els governs, i de tenir un control més exhaustiu del funcionament de les altres patronals adherides. Pretenien que fos dirigida pels empresaris que tenien més treballadors, és a dir, pels més poderosos⁶⁵. A la vegada que exigia dels seus afiliats l’obligació de fer servir el mateix contracte de treball, la mateixa assegurança de malaltia, accident, control dels obrers en cas de vaga, obligació de seguir els locauts que organitzés la “Federación Patronal” amb la creació d’una assegurança per aquests casos.

Davant de la pressió d’aquesta patronal i la del Capità General de Catalunya, el govern accedí a militaritzar els treballadors de la Canadenca i de situar Barcelona sota l’estat de guerra, fet que provocà la dimissió del Governador Civil que considerava desaconsellable la decisió. El govern de Romanones va fer el possible per negociar amb els vaguistes, arribant a un acord mitjançant el qual els treballadors obtenien importants avantatges com la jornada de vuit hores, l’alliberament dels obrers empresonats que no tinguessin delictes de sabotatge, retorn als llocs de treball de tots els treballadors i cobrament dels dies de vaga. Aquest acord inicial, el qual va permetre al dirigent sindical Salvador Seguí deturar la vaga, no va ser seguit per sectors de la patronal, ni pel Capità General Milans del Bosch el qual no va alliberar a tots dels obrers detinguts. L’incompliment va originar la desobediència dels sectors més intransigents dels sindicalistes que volien posar en marxa un moviment revolucionari. El predomini dels sectors més radicals en ambdós costats va fer que es reprengués la vaga el 24

⁶⁵ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...* .La quota que pagava cada empresari era proporcional al nombre d’obers però la pressa de decisions també ho era., pàg. 194.

de març, que va prendre el caire de general. El Capità General Milans del Bosch va decretar el retorn a l'estat de guerra, el qual es va estendre a tot Espanya.

El Capità General distribuï els seus efectius per tot Barcelona, el port arribaren vaixells de guerra. La burgesia es posà totalment a les ordres del militar i donà diners a l'exèrcit com agraïment.

La vaga, que continuava amb tota la seva virulència, va ser reconduïda al camí de la no negociació per l'actuació determinant del Capità General en desacord amb el govern liberal de Romanones⁶⁶. Desobeint a aquest donant l'excusa que els militars de les “ Juntas⁶⁷” el pressionaven.

Amb la benedicció de la “Federación Patronal de Barcelona” i de gran part de la burgesia⁶⁸. Milans decidí la detenció i processament de les juntes directives dels sindicats i la “Federación Patronal” determinà les condicions en les que els treballadors tornaran a la feina pactant de manera individual i sense cap intervenció dels sindicats que estaven, per l'estat de guerra, fora de la legalitat.

No es pot oblidar, en tot el conflicte de la Canadenca, la utilització per les dues parts del matonisme. Els obrers afirmaven que la “Federación Patronal” i el Foment finançaven, mitjançant el Capità General Milans del Bosch a l'ex-cap de policia Bravo Portillo i a la banda del baró de Koenig, antic espia alemanys, el qual en acabar la guerra mundial havia restat a Barcelona. Quan el govern central decidí intervenir qüestionant la impunitat amb què actuava la banda del Baró i el mateix Bravo Portillo, la “Federación Patronal” envià una carta recolzant la política de mà dura del Capità General i per tant la presència de la banda, reconeixen que eren els patrons de la “Federación” els qui havien escollit a Bravo Portillo com a cap d'una policia paral·lela que la patronal no es desdeïa de finançar-la directament⁶⁹.

⁶⁶ SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat...* El dos d'abril de 1919 el govern establia la jornada de vuit hores per tota Espanya, pàg. 203.

⁶⁷ Albert Balcells, *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)* Considera que no era una excusa, sinó que els militars que ja havien aconseguit les seves reivindicacions econòmiques l'estiu del 1917, ara influïen, cada vegada més en les decisions polítiques.

⁶⁸ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat....* Alfons Sala i Olano, el comte de Figols, van a Madrid a recolzar la postura de Milans davant la vaga, pàg. 205.

Josep Monegal, empresari tèxtil afirma “ Naturalmente que nuestro digno general hubo de regirse no ya por su Autoridad sino por el prestigio del ejército”, pàg. 205.

Lluís Sedó i Jaume Cussó enviaren un telegrama a Romanones manifestant el seu rebuig a l'aprovació de la setmana de 48 hores, pàg. 203.

⁶⁹ Albert Balcells, *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)* cita la informació que Juli Amado, governador civil de Barcelona el desembre de 1919, envià al govern un comunicat segons el qual Bravo Portillo era el cap de la policia de la patronal, que

La violència patronal portà a la direcció de la CNT el sector més radical i a l'ús de la violència obrera. El mateix Bravo Portillo caigué assassinat el setembre de 1919.

La vaga de la Canadenca va radicalitzar les postures dels sectors obrers i de les associacions patronals que exigien unes actituds més autoritàries. La “Federación Patronal” ara representava a la majoria de les corporacions empresarials que volien un ús de les actuacions més enèrgiques i contundents, i s'utilitzaren tots els mitjans per fer fracassar la vaga, fins i tot sortiren als carrers de Barcelona més de 7000 sometents per assegurar els serveis bàsics i per intimidar als vaguistes.

El mateix govern dimití el dia 15 d'abril, víctima d'intentar portar la vaga pels camins de la negociació, camins que no reeixiren per la intransigència i la desobediència del Capità General Milans del Bosch, com hem vist, recolzat per la burgesia barcelonina dirigida clarament per la “Federación Patronal”, l'exèrcit, les policies paral·leles, el sometent. L'estat de guerra es prolongà quatre mesos més.

Aquesta vaga donarà l'entrada als pitjors anys de violència social a Barcelona que acabaran justificant l'arribada de la Dictadura de Primo de Rivera.

El segon Congrés Patronal Espanyol

Al govern dimitit de Romanones succeí el d'Antoni Maura, govern ben rebut per la patronal catalana⁷⁰ el qual mantingué l'estat de guerra i il·legalitat als sindicats, actuacions que no aconseguiren acabar amb la conflictivitat social⁷¹, malgrat hi havia 15.000 sindicalistes a la presó. El mes d'agost del 1919 van haver a Barcelona vuit atemptats amb set morts, un sindicalista de tèxtil, en Pau Sabater “ El Tero”, tres patrons, un encarregat de fàbrica i dos guàrdies⁷². El setembre del mateix 1919 un altre govern, el de Sánchez Toca, també conservador, rellevà el de Maura, el qual cercà la solució a la conflictivitat social per vies més

tenia les oficines al carrer Setembrina, número 17, i que l'organització rebia sis mil duros mensuals de “la Federación Patronal”.

Soledad Bengoechea. *Organització Patronal i conflictivitat...*, aporta un escrit signat pel secretari de la Federación Patronal, Josep Pallejà , dirigida a Milans del Bosch, que diu textualment “ Los abajo firmantes, representantes de la casi totalidad de los Patronos de Barcelona..Que en vista que la policia de Barcelona ha dado palmarias muestras de su impotencia...han resuelto la formación de una policia particular...”cita pàg. 210, ARAH (fons Romanones) “ Carta de José Pallejá, secretario de la Federación Patronal de Barcelona a Milans del Bosch. Capitán General de Cataluña” 9 d'abril de 1919, lligall 96, carpeta 38.

⁷⁰ I també per la Lliga Regionalista. F.Cambó, en les seves Memòries, valora molt positivament quasi bé sempre les decisions dels governs d'Antoni Maura.

⁷¹ A l'acabament de la guerra mundial hi va haver, sobretot en els països bel·ligerats, elevada conflictivitat social , 4.706.000 vaguistes a Alemanya, 2.570.000 a Anglaterra. Citat per P.Zancada a la Revista Social núm. 5 abril de 1927 pàgs. 315-320.

⁷² Albert Balcells “ El sindicalisme... obra ja citada, pàg. 102-103

pactistes, i provocà que la patronal catalana insistís en què es convoqués el segon congrés de la “Confederación Patronal“, demanant l’assistència massiva dels seus associats.

El Congrés, es reuní al Palau de la Música Catalana el 20 d’octubre de 1919, el presidien els prohoms dels rams de la construcció Fèlix Graupera, i del metall, Eloi Detouche, de la fusta Joan Calonge, i del tèxtil Francesc Comes i Francesc Martí Bech que eren a la vegada dirigents del Foment, el president de la “Confederación Patronal Española”, Francisco Junoy, i el secretari Felip Pons. Va comptar amb la participació de més de 4000 empresaris que representaven la majoria de la burgesia catalana, la comercial, la industrial, la gran burgesia, la mitjana i de tot el món polític des dels dinàstics i la Lliga, als republicans,... el què provocà divisió d’opinions en les mesures a prendre, entre els partidaris de la intransigència i l’ús del locaut si calia, i els partidaris del diàleg i la negociació. Van dominar en el congrés els qui l’havien convocat, els partidaris de la intransigència⁷³ que imposaren a la “Confederación” les seves demandes. L’element central de les quals era la implantació, en forma de llei, de la sindicació obligatòria dins d’un a mateixa organització de patrons i obrers, i el compromís que si el govern ho rebutjava es realitzaria un locaut.

Aquest locaut, que tenia els vistiplau del Capità General de Catalunya i dels estaments més elevats de l’exèrcit, s’inicià el dia 3 de novembre de 1919 i acabà el 26 de gener de 1920, s’estengué, poc a poc durant dos mesos i va ésser seguit per moltíssimes empreses sobretot el segon mes de vigència. Va deixar desproveïda la Ciutat Comtal, malgrat els intents del govern de Sánchez Toca, del ministre de la governació Burgo Mazo i del governador civil de la província Barcelona Julio Amado per aconseguir la negociació. Aquest va crear una Comissió Mixta de empresaris i treballadors sota la presidència de l’alcalde Antoni Martínez Domingo, per tal de posar fi a la dramàtica situació que vivien molts obrers que arribaven fins i tot a anar a captar. Els sectors més radicals de la CNT no volien la intermediació del govern, volien que la patronal pactés directament els convenis amb el seu sindicat del ram, mentre la “Federación Patronal” insistia en la creació d’un sindicat corporatiu de patrons i obrers i amb la sindicació obligatòria. Actituds que feren fracassar l’acord juntament amb voluntat de la “Federación Patronal” de fer caure un govern que no seguia les directrius d’aquesta patronal. Aconseguit aquest objectiu el dia 15 de desembre de 1919 es pressionà al nou govern de

⁷³ SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat...* obra citada. Transcriu de les actes del diari Patria, 27/10/1919, pàgs. 8-9, les paraules de Francisco Junoy " Hay una parte que no quisiera tocar pero debo hacerlo: este congreso en su celebración ha tenido una sesuda finalidad, la de combatir los actuales gobiernos, pues hay que decir que estamos hartos de sufrir gobiernos que no gobiernan (grandes aplausos) y lo que tenemos que hacer nosotros es gobernarnos no subiendo al Poder, pero si imponiendo los gobiernos que a la Patria convienen".

Manuel Allendesalazar i el governador civil de Barcelona, el comte de Salvatierra, perquè es decretés l'estat de guerra i la repressió indiscriminada envers els sindicalistes de la CNT.

L'atemptat del dia cinc de gener contra Graupera, dirigent de la "Federació Patronal", fou l'element que inicia l'època de màxima violència: es clausuraren els sindicats, es detingueren els dirigents, i la "Federación Patronal" demanà al govern, de nou, que decretés la sindicació obligatòria en un sindicat únic de patrons i treballadors. S'intentà mobilitzar les patronals espanyoles enviant a Madrid una comissió de presidents de diverses associacions patronals catalanes encapçalades pel representant del Foment Jaume Cussó, el qual, a més d'entrevistar-se amb els membres del govern ho féu també amb el conservador Antoni Maura i amb el mateix Rei a qui li demanaren un clar recolzament a la seves posicions de sindicació única.

Mentre, a Barcelona, la Comissió Permanent de la "Federación Patronal" pressionava i aconseguia del Capità General i del Governador Civil una dura repressió envers el món sindical. El govern de l'Estat considerà exagerada aquest nivell de repressió i obligà als empresaris a retirar el locaut per la tràgica situació que s'havia creat. La resposta de la Federació fou la petició al govern de Madrid que el Capità General pogués decidir sobre el terreny les mesures d'ordre públic necessàries sense l'autorització expressa del mateix Govern, demanda no acceptada que obligà a la renúncia del Capità General per actuar al marge de les ordres del Govern, i l'enviament com a pacificador del clima social del general Veleriano Weyler. Situació que va crear un vertader pànic a la patronal⁷⁴, a les persones d'ordre de la ciutat i el descontent manifest dels sectors més intransigents de l'exèrcit.

La "Federación Patronal de Cataluña"

L'acabament de la Guerra Europea es va fer palesa a nivell econòmic envers el 1920, ja que les demandes es van estancar i els preus van baixar al contrari de l'atur que va augmentar molt. El nou govern conservador d'Eduardo Dato va crear "el Ministerio del Trabajo" i va suavitzar la repressió contra els obrers lliurant-ne molts de les presons i deixant obrir els sindicats clausurats des del locaut. Va anomenar Governador Civil de Barcelona a Federico Carlos Bas que aviat va manifestar no voler continuar amb la política repressiva de Salvatierra. En aquest context, la "Federación Patronal" canvià els seus estatus⁷⁵ i es passa a

⁷⁴ SOLEDAD BENGOCHEA. *Organització Patronal i conflictivitat...* L'acta d'acomiadament del Capità General Milans del Bosch va convertir-se en una manifestació política a favor d'ell i de l'exèrcit, pàg. 237.

⁷⁵ MAGDA SELLÉS. *El Foment del Treball Nacional*, Publicacions de l'abadia de Montserrat Barcelona 2000. Explica que la "Federación Patronal de Catalunya" pretén arribar a tot tipus d'empresaris. Els seus estatuts establia el dret de vot segons el nombre d'obers: fins a 200 un vot; de 201 a 500, dos vots; de 501 a 1000, tres vots; de 1001, quatre vots i un vot més per cada 1000 obrers amb un màxim de deu vots, pàg. 308.

anomenar-se “Federación Patronal de Catalunya“, afegint a la seva junta directiva un nombre major de vocals per tal d’ampliar-ne la representació en el nou àmbit. La “Federación” a partir de 1920, augmentava el nombre d’afiliats ràpidament el que els permetia, a més de pressionar els governs de torn, de crear serveis pels empresaris: una assegurança que emparava dels riscos d’accidents professionals, dels desperfectes per actes de sabotatge i de les pèrdues produïdes per les vagues. A més d’una “ Sociedad de Crédito Mútuo Industrial Cooperativo de la Federación Patronal de Cataluña”, i una “Sesión de Descuentos y Prestamos” per ajudar als empresaris enfront de les vagues o locauts. A la vegada que pressionava als governs a prendre un seguit de mesures per a solucionar els conflictes i fer menys traumàtics els problemes socials que patien els obrers. Insistia, i molt, en la sindicació obligatòria dels patrons i els obrers, també en una nova llei de conciliació i arbitratge, la reforma de la llei de vagues, la d’accidents de treball, i dels tribunals industrial; una llei de contracte de treball, regulació de les assegurances contra l’atur forçós contra la malaltia i un pla per les pensions de vellesa i d’incapacitat.

La “Federación Patronal de Cataluña” va convocar el tercer Congrés Patronal Español a la ciutat de Vigo. Fèlix Graupera fou el president de la comissió organitzadora com a president de la “Confederación Patronal Española”, i de la “Federación Patronal de Cataluña” i Tomàs Benet en fou el secretari. Allà les tesis dels dirigents catalans s’imposaren i foren ben valorades. On sorgiren les discrepàncies fou en el tema de la sindicació obligatòria en un sindicat únic de patrons o obrers que fou contestada pels patrons bascos, els quals mantenien la sindicació lliure, donat que hi havia al seu país sindicats catòlics. Fruit del congrés fou la creació d’una revista “Producción” editada per la “Confederación Patronal Española” amb pretensions de ser el llaç d’unió entre totes les patronals espanyoles fins i tot les de caràcter agrícola.

Mentre la violència s’accentuava a Barcelona, el comte de Salvatierra era assassinat el juliol de 1920, 19 morts, i 86 ferits eren el resultat del pistolisme obrer i del sindicat lliure, vagues de carreters i metal·lúrgics,... La patronal demanà el retorn a l’ordre i el govern de Eduardo Dato envià nous efectius de la Guardia Civil i finalment el nou Governador Civil, el general Severiano Martínez Anido⁷⁶. Aquest governador amb el seu cap de policia, Miguel Arlegui, iniciaren una repressió inèdita utilitzant tots els ressorts del poders legals i para-legals,

⁷⁶ Tant per aconseguir l’enviament de més forces de la guàrdia civil, com per la vinguda del repressor Severiano Martínez Anido .Soledad Bengoechea, *Organització Patronal i conflictivitat...* explica les pressions directes al cap del govern del president del Foment Jaume Cussó i d’una comissió de “ la Federación Patronal “, pàg. 253.

sometent, confidents, policies paral·leles, aplicació de la llei de fugues,... Les detencions, les morts i assassinats de sindicalistes van ser habituals, brutalitats que només van ser denunciades al Parlament pel aleshores diputat socialista Julián Besteiro i els republicans Emilio Iglesias i Lluís Companys, mentre sectors de la Lliga i de la “Unión Monàrquica Nacional”, Francesc Cambó i Alfons Sala respectivament, defensaven les maneres repressives de general Martínez Anido. Arran d’aquestes denúncies el Governador Civil fou destituït del seu càrrec, malgrat el suport d’un sector important de la patronal catalana, dels sindicats lliures que tant havia protegit, i del mateix Foment des d’on el seu vicepresident Olano, el comte de Fígols, demanava i aconseguia l’aprovació per part del rei Alfons XIII què li fos concedit un títol nobiliari al general Martínez Anido, i perquè se l’anomenés fill adoptiu de la ciutat de Barcelona per part de l’Ajuntament d’aquesta ciutat.

A la situació de violència, s’hi anà afegint l’ensorrament de moltes indústries tèxtils⁷⁷ motivada per la baixa demanda en comparació a la que estaven acostumats, a causa del fet que s’havia va refet la producció de teixits a les fàbriques dels països bel·ligerants. El 50% dels treballadors del ram de l’aigua estaven sense feina, 20.000 treballadors del cotó, 50.000 treballaven a mitja jornada,... Altres sectors amb més o menys virulència també sentiren la crisi , 20% dels fusters, 25% dels serrallers, 40% dels carreters,...⁷⁸ En aquest ordre de coses es produí el desastre d’Annual i la substitució del govern d’Allende Salazar primer, i després el de Maura, on Cambó era ministre d’Hisenda⁷⁹, govern substituït pel del també conservador de Sánchez Guerra que allibera els sindicalistes detinguts. La Lliga retirà el seu ministre Bertran Musitu en desacord a la postura del nou govern.

Paral·lelament la burgesia catalana intentava salvar la situació de crisi acabant amb la CNT i els sectors sindicalistes d’aquest moviment, afermant els seus bancs i aconseguint aranzels fortament proteccionistes.

Debilitada la CNT, el Sindicat Lliure intentà captar seguidors i canvia el seu discurs per un de més agressiu amb la patronal, que deteriorà el bon clima abans existent amb la “Federación

⁷⁷ Albert Balcells “ El sindicalisme a Barcelona” dona aquestes dades sobre el valor de les exportacions de teixits de cotó i llana, pàg 170

	1918	1919	1920	1921
cotó	120.555.808	120.823.650	69.642.118	36.619.372
llana	87.338.517	93.351.971	52.118.536	23610839

⁷⁸ Dades de SOLEDAD BENGOCHEA “ Organitzacio...” pàg. 256.

⁷⁹ ALBERT BALCELLS “ El sindicalisme...” afirma que la interpretació per part dels dirigents dels partits conservador i liberal d’una política que beneficiava molt als empresaris industrials catalans, aranzels extremadament proteccionistes, descomptes de les lletres a preus molt accessibles, més facilitat per obtenir crèdits del Banc d’Espanya; aïllà la Lliga Regionalista d’aquest partits monàrquics i provocà la caiguda del govern de Maura- Cambó. Cita pàg. 152,153.

Patronal Catalana”, per la negació de l’obligació de sindicar-se que demanden els de la patronal.

L’hipotètic atemptat contra Martínez Anido, organitzat pel mateix general, justificà moltes detencions de sindicalistes i l’aplicació de la llei de fugues, les interpel·lacions parlamentàries del socialista Julián Besteiro i altres líders republicans, provocà la destitució d’aquest i del cap de policia Arlegui. El general Ardanaz substituï a Anido com a governador civil de Barcelona.

La conflictivitat no es va apaivagar. La CNT, en un nou clima de llibertat, s’anà refent malgrat els atracaments de “los Solidarios”, la lluita armada d’aquests amb els pistolers del Sindicat Lliure, i el greu assassinat de Salvador Seguí i de Francesc Comas “Perones” en un atemptat. Mentre la “Federación Patronal de Cataluña”, es va debilitar. Va perdre sectors importants com el tèxtil, el químic i el d’arts gràfiques, i el Foment tornà a prendre un lloc rellevant en les associacions patronals. Les discussions internes, la substitució de Fèlix Graupera per dirigents menys coneguts i amb menys capacitat de lideratge, i segurament, perquè Martínez Anido feia la feina bruta i ja no calia una patronal amb la duresa de la “Federación Patronal Catalana” en van ser la causa.

La Vaga de 1923 i el cop d’estat de Primo de Rivera

El maig de 1923 es declaren en vaga els obrers que descarregaven el carbó. Seguiren els carreters, els escombriaires, i tot el transport de Barcelona, generant un problema de subsistències i de sanitat, ja que la brutícia inundava els carrers de la ciutat. El govern, i el nou Governador Civil intentaven negociar sense fer cas de la Patronal, aquest cop dirigida per la Cambra de Comerç de Barcelona, i pel seu president Joaquin Cabot. Aquest dirigent crea una comissió permanent per fer front a la situació en la qual participaren el president de la Cambra Industrial i vicepresident de la “Federación de Fabricantes de Tejidos de Cataluña”, Joan Puig i Marcò, Doménec Sert, president del Foment, Joaquin Maria d’Abadal, president de la “Liga Industrial y Comercial”, Miquel Castellò, president de la Societat Econòmica Barcelonina d’Amics del País, i Carles Fortuny, president de l’Institut Agrícola Català de Sant Isidre. El primer que feren fou demanar als diputats catalans, des dels republicans als de la Lliga, passant pels liberals, que actuessin a Madrid per tal de restablir la normalitat a la ciutat de Barcelona. El govern liberal de Garcia Prieto intuï que la burgesia catalana no volia cedir per tal que s’acabés amb el Sindicat Únic d’una vegada per totes. El govern es negava a suspendre les garanties constitucionals i a il·legalitzar el sindicat de la CNT. La solució que

cercaren els empresaris fou la intervenció de l'exèrcit. Cabot va anar personalment a cercar l'ajut al Capità General de Catalunya Miguel Primo de Rivera, deixant ben clar que acceptaven qualsevulla solució presa pels militars i oferiren el seu suport a “*cualquier actuación encaminada a restablecer el orden a la ciudad*”⁸⁰.

El Foment i cinquanta-vuit entitats barcelonines de tot tipus exigiren al govern autonomia per resoldre els conflictes d'ordre públic que es donessin a Barcelona i manifestaren la seva adhesió al Capità General de Catalunya Miquel Primo de Rivera. La Cambra de Comerç i el seu president van demanar, una vegada aconseguit el recolzament de la majoria de les patronals espanyoles ara reunides a Valladolid, ajut al mateix rei Alfons XIII, el qual va cridar a la capital espanyola el Governador Civil i el Capità General. Al retorn d'aquest a Barcelona fou rebut per una manifestació dirigida per Cabot, el qual havia sol·licitat la participació de diverses entitats barcelonines, que ara l'aclamaven com un futur salvador de la crítica situació en què es trobava la ciutat on era capità general.

L'exèrcit a partir d'aquell moment començà a vigilar bancs i altres entitats de crèdit, i a la nit ho feia el sometent que estava mobilitzat. Arribà un nou governador civil, Manuel Portela Valladares, amb amplis poders per reconduir la situació a la ciutat comtal, es detingueren sindicalistes i els dirigents del comitè de vaga Desiderio Trilla, i ara s'acabà la segona gran vaga, després de la Canadenca, que havia patit Barcelona. L'agraïment de la patronal catalana a Miquel Primo de Rivera era immens.

Mentre l'admiració pel feixisme italià, que acabava de fer la marxa sobre Roma, emmirallava a molts empresaris catalans⁸¹, els quals veien els militars la salvació dels seus interessos. La debilitat del govern era considerada com la causa de la violència sindical entre els sectors més radicals del Sindicat Únic i els del Sindicat Lliure, a més dels atracaments i la inseguretat que provocaven “los Solidarios” i altres grups armats i radicalitzats d'obers. A aquest fets caldria afegir-hi la discussió al Parlament de l'informe Picasso sobre la desfeta d'Annual, que posà els pocs militars fidels als governs de la Restauració també en contra. Cal sumar-hi l'augment del catalanisme, del nacionalisme basc i el naixement del galleguisme. Tot junt justificava per

⁸⁰ SOLEDAD BENGOCHEA, *Organització Patronal i conflictivitat...* A l'enterrament de un sometent víctima d'un atemptat, l'arribada de Miquel Primo de Rivera fou rebuda amb aplaudiments mentre que el governador civil Sr, Raventós, fou escridassat, pàg. 272.

⁸¹ La revista de “*La Federación*” redoblava els seus elogis per feixisme italià que apareixia com un camí apropiat per a restablir un bastiment per a l'elit, una vegada erosionats l'anterior. Soledad Bengoechea, *Organització Patronal i conflictivitat...*cita pàg. 264.

molts sectors socials el cop d'estat del general Primo de Rivera el 12 de setembre de l'any 1923 a Barcelona.

Les patronals i el Foment als anys de la dictadura

Efectivament, la nit del 12 al 13 de setembre de 1923, Primo de Rivera acompanyat d'una bona part món polític i econòmic de Catalunya, amb dirigents del Foment, de la Cambra de Comerç, de la Cambra industrial, de militants de la Lliga i de la “Unión Monàrquica”, i altres rellevants membres de la vida catalana, enviava els soldats a ocupar els carrers i de Barcelona i proclamava la seva intenció de salvar Espanya de la situació catastròfica que estava. Acció aplaudida per la burgesia i amplis sectors de la ciutat que, com dèiem abans, després de la vaga del transport, amb els atracaments fets pels homes més extremistes de l'anarquisme i el pistolisme del Lliure, vivien una situació quotidiana d'aldarulls: A aquesta situació calia afegir als temors de la patronal, el ressorgiment de la CNT la qual havia mantingut una llarga vaga i ni la repressió de Salvatierra, ni la de Milans havien pogut vèncer, i ara, s'hi sumava un govern que els donava l'esquena, que no imposava ni l'estat de guerra.

La burgesia dirigen de les patronals catalanes, com hem vist, no va ser aliena al cop d'estat del general Primo de Rivera, el va encoratjar i aplaudir, i va propiciar, amb els seus temors i les seves actuacions, el descrèdit dels governs de torn de la Restauració i el retorn de la influència dels militars a la política. El dia 13 de setembre els dirigents del Foment, presidits per Domènec Sert van visitar al Marqués de Estella per “ *para significarle que los productores catalanes se hallan a su lado en la campaña de regeneración que acababa de emprender en pro del engrandecimiento de la riqueza nacional*”⁸².

L'arribada el poder del dictador Miguel Primo de Rivera, va representar per a les patronals poder complir els seus desitjos. Per una part Martínez Anido, que va ser anomenat subsecretari del Ministeri de Governació i Arlegui director general de Seguretat, van perseguir acarnissadament a la CNT, fent inoperant la seva organització i les seves bandes armades, i van retornar la pau als carrers. Els empresaris van poder contemplar com, dos anys després, el nou ministre de treball Eduard Eunós, es feia seva la idea del corporativisme i el sindicat únic de patrons i treballadors, i creava el 1926 la “Organización Corporativa Nacional” que amb l'arbitratge obligatori i la intervenció estatal anhelaven canalitzar els conflictes socials envers un camí de col·laboració entre classes. Era l'intent d'aconseguir l'harmonia entre

⁸² Memòria del Foment de 1923-24, pàg. 50.

capital i treball i la resposta a la problemàtica obrera presentada de manera brusca i radicalitzada en els anys vint, sobretot després de l'acabament de la Gran Guerra.

Aquest organisme, però, no va satisfer les aspiracions de les patronals catalanes, que van considerar que els “Consejos Paritarios” tenien massa poder i volien una reglamentació més estricta vinguda directament del Ministeri de Treball en les qüestions considerades fonamentals, horaris, salaris, acomiadaments,... Queixes que es fan molt més obertes quan el general Primo de Rivera ja no governava, a partir de 1930, quan era president del Foment en Lluís Bosch-Llabrús, que demana de reformar el règim corporatiu “ *...fundándose en que la realidad no ha respondido a las esperanzas que en él puso el legislador... el espíritu de conciliación que anima tal legislación, no ha podido infiltrarse en las masa patronales y obreras...* ”⁸³.

L'objectiu dels sectors més conservadors del catolicisme catalanista de Torres i Bages, i de sectors importants de la Lliga que ja havien proposat en la redacció de les Bases de Manresa, el corporativisme, trobà la seva concreció en la Dictadura de Primo de Rivera gràcies a l'extremada conflictivitat social dels anys 20.

Lluís Ferrer-Vidal, home de la Lliga i del Foment, va ser un dels ideòlegs del corporativisme, “ *Entendemos, en resumen, que la iniciativa privada debe dirigirse a la formación y robustecimiento de agrupaciones de patronos y obreros por industria y especializaciones industriales, a fin de preparar de este modo la constitución del gremio moderno...* ”⁸⁴. Proposta que trobava ressò, ja a principis del segle, en molts sectors de la Lliga des de la seva fundació, Lluís Domènech i Muntaner, el Doctor Robert,... ja volien una representació dels gremis en els municipis i les diputacions “ *La voluntad d'incidir directament en els òrgans de poder d'una forma estamental, corporativa...* ”⁸⁵.

Ja hem vist com la “Federación Patronal” insistia en el sindicat únic de patrons i obrers, i com la Cambra Industrial de Barcelona demanava que en el futur estatut de la Catalunya Autònoma, és decretés la sindicació professionals obligatòria única per patrons i obrers, i la

⁸³ Memòria del Foment de 1930, pàg 121.

⁸⁴ El Trabajo Nacional 15 d'abril de 1915- Revista del Foment.

⁸⁵ Soledad Bengoechea “ Organización Patronal... obra ja citada, pàg 292.

creació de diverses Cambres de Treball que serien constituïdes per representats de sindicats obligatoris i els seus dirigents anomenats pel govern⁸⁶.

En els anys de la Dictadura, les patronals: el Foment, la Cambra Industrial, les Cambres de Comerç..., la preocupació pels conflictes socials, resolts directament per la Dictadura, la passen a un segon lloc, dediquen les energies a resoldre altres temes relacionats amb desenvolupament comercial i industrial de les seves empreses. Les altres qüestions, els temes de sempre, com el dels aranzels, la defensa del patró or per evitar la caiguda del valor de la pesseta, cercar els ajuts i el recolzament a les exportacions, els preus del transport de les mercaderies, dins d'aquest el de l'ample de via europeu⁸⁷; o temes nous, i en boga a l'Europa dels anys vint, com el de l'organització científica del treball, la creació del "Ministerio de Economía Nacional" . o del " Monopolio de los petróleos" del que es manifesten reiteradament en contra⁸⁸, són les que passen a primer lloc de les discussions.

Foren temps favorables a les aspiracions de les patronals. En aquest sentit és significatiu com expressaven el rebuig a la jornada de vuit hores explicant com "*...algunos estados beligerantes en la pasada guerra tuvieron que hacer para asegurarse la colaboración de las masas obreras y la inactividad de las organizaciones socialistas...*" però que ara a molts països com a Alemanya "*...el concepto de la jornada de ocho horas se interpretaba con extraordinaria amplitud, no computándose el tiempo perdido ni los intermedios de descanso y aun en caso de pérdida por enfermedad había que recuperarlo después...*" i que com a conseqüència de tantes toleràncies es treballa 56, 57 o 60 hores a la setmana. I repassen la durada de les jornades de treball d'altres països, Suïssa amb 52 hores, França on "*...solo la mitad de la población se beneficia de la jornada reducida*"⁸⁹...".

Aquest tipus d'incompliments de les lleis laborals que afectaven els horaris de treball i altres normes legals, incompliments de la legalitat vigent, tornaran a motivar vagues als últims anys de la Dictadura "*...con motivo de la supresión del trabajo nocturno de la mujer, que como se sabe estaba decretada des de hacía varios años, pero que hubo que transigir en su mantenimiento en busca de una fórmula que evitase los enormes perjuicios que habrán de derivarse de la supresión radical, se procedió en las fábricas de la industria textil a un*

⁸⁶ Fons de la Cambra Industrial de Barcelona. Correspondència del febrer 1919, Lligam 263, pàg 31,37. Arxius de la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona.

⁸⁷ Memòria del Foment de 1928 . Mostren la satisfacció perquè el tram que s'ha construït de Barcelona a Sant Joan de les Abadeses és d'ample europeu .

⁸⁸ Memòries del Foment dels anys 1926, 1927, 1928, 1929 i 1930.

⁸⁹ Memòria del Foment de 1926, pàg. 112.

*cambio de horario, que no fue bien acogido por los obreros... quedó completamente paralizada la actividad de las fábricas textiles de Monistrol, Sallent, Berga y Manresa*⁹⁰”.

És interessant l’oposició del Foment a les exposicions internacionals de Sevilla i Barcelona de l’any 1929, al·legant la gran despesa econòmica que cal fer per organitzar-les i la por de la poca capacitat de l’economia nacional per portar-les endavant⁹¹.

També és interessant veure el balanç que els homes del Foment fan de la Dictadura, la consideren molt, massa intervencionista, “...se multiplicó innecesariamente el número de comités, juntas de todas clases...” Hi estaven en contra, però no van manifestar “... la opinión adversa que se hizo visible cuando cayó el régimen dictatorial y se dejó una mayor libertad para expresar el pensamiento sobre cuestiones políticas...”. Per altra part no rebutgen en absolut la ingerència de l’Estat en l’economia, “pero si las injerencias del Estado en la economía privada es en muchísimos casos fuente de perturbaciones y daños. El principio de la colaboración de los elementos de la economía en ciertas funciones es siempre saludable”. I reclamen una major participació en “ el Consejo de Economía ” de la que els han atorgat.⁹²

La República

La patronal catalana que se sent representada pel Foment viu l’arribada de la Segona República amb desconfiança :“El año 1931 ha traído a España un cambio radicalísimo en su régimen político, que no es ya aventurado afirmar que habrá de producir naturales y hondas consecuencias en la vida social y económica... Afortunadamente, parece que nos hemos librado de una revolución aparatosa y cruenta...” manifesta a la Memòria de l’any 1931 tot insistint, com feien també en el temps de la Dictadura “...en el carácter apolítico de la Institución... ”.

El seu president visita a Francesc Macià i li expressa dos temors que tenen angixada la patronal catalana, l’un les protestes obreres, l’altra, l’actitud de la premsa madrilenya en contra dels productes catalans, i manifesta “ El Fomento Nacional, apolítico por sus estatutos, ha estado siempre al lado de los poderes constituidos” i li promet que “... las fuerzas que dichas entidades representan estarán incondicionalmente a su lado para ayudarle en la obra de consolidación del régimen.”⁹³.

⁹⁰ Memòria del Foment de 1928, pàg. 91.

⁹¹ Memòria del Foment de 1928, pàg. 74.

⁹² Memòria del Foment de 1930, pàg. 67,68

⁹³ Memòria del Foment de 1931, pàg. 6

Aviat, el juny de 1931, el Foment, mitjançant el seu president, entrega un document en el mateix sentit al president del Govern Provisional de la República, senyor Alcalà Zamora, amb la signatura de entitats econòmiques de tota Espanya, de diverses cambres comercials, agrícoles, industrials, des de “*la Agrupación de Patrones Mineros de León, al Círculo Vinícola Mercantil de Valdepeñas*”⁹⁴.

Aviat però, les crítiques i diferències amb el nou règim esdevingueren constants. D’aquesta manera es manifesten de la Constitució Republicana el dia de la seva aprovació “... *que hubo en las mismas Cortes un desbordamiento de entusiasmo que, a fuer de ser imparciales, hay que reconocer que no tuvo eco más allá del salón de sesiones de la Cámara*” Que la nova Constitució conté “... *un prurito demagógico muy natural en el periodo de exaltación revolucionaria.... ha llevado a la Constitución estridencias que van a determinar un deseo de revisión.*” I es queixen de la manca de un Senat corporatiu “... *donde la representación directa pudiese hacer de contrapeso a los excesos políticos de la cámara popular.*”⁹⁵.

Es manifesten partidaris de les actuacions polítiques del nou Governador Civil de Barcelona, Anguera de Sojo, i contrariats per les del govern d’Esquerra Republicana de Catalunya que diuen està actuant “...*al dictado de la FAI.*”.

Denuncien el poder que estan aconseguint els sindicats als quals acusen de pretendre acomiadar els obrers no grats a la direcció d’aquest, d’imposar, pel contrari, els obrers que els són afins, i de ser la República responsable de la caiguda de la producció en un clima generalitzat de vagues a la Seda, a les mines de potasi, al port de Barcelona... La República és per a ells sinònim de desordre i “...*amparadora de todos los excesos. Asalto de las cárceles, quema de conventos, asesinato de obreros, asaltos a mano armada...*” i del retorn al pistolerisme.

Es neguen a acceptar les noves normes que els sindicats els proposen, afirmant “... *que el verdadero objetivo de la organización sindical era la implantación del comunismo libertario*”. Afirmen que eren els sindicats els qui pretenien negar la feina als qui no procedien de la borsa de treball del Sindicat Únic, que els comitès de fàbrica volien contractar i acomiadar els obrers, prohibir el treball a preu fet, reduir la setmana de 48 hores a 42 hores setmanals, i augmentar els sous entre un seixanta a un tres-cents per cent.

⁹⁴ Memòria del Foment del 1931. pàg 8

⁹⁵ Memòria del 1931. En Aquesta memòria els representants del Foment, ara presidits per Bosch i Labrús , expresen, una darrera l’altra, moltes de les desavinences amb el nou règim, pàg 21 i següents.

També és fortament criticada pels empresaris del Foment les mesures que imposa el ministre de Treball Largo Caballero qualificades d'anacròniques “...*con ideas abandonadas hoy por los propios obreros convencidos de su incapacidad...*” referint-se sobretot al control obrer. Acceptant els set dies de vacances pagades, els Jurats Mixtos de conciliació, i l’assegurança de maternitat⁹⁶.

Lluís Alfons Sedó ja no forma part de cap organisme de govern del Foment, ni de la Cambra Industrial; ara el qui té un càrrec com a vocal del Foment és el seu fill Alfredo Sedó, que ocuparà el lloc de conseller de finances a la Generalitat intervinguda després dels fets d’octubre de 1934. El seu fill, té aquest càrrec per la seva proximitat al Partit Radical.

⁹⁶ Memòria del Foment del 1931, pàg 148

Capítol III

En Lluís Alfons Sedó

El gerent de Manufactures Sedó en Comandita

A la mort de Josep Puig i Llagostera l'any 1881, propietari de la societat Puig i Companyia, Antoni Sedó i Pàmies dóna continuïtat a l'antiga empresa, que ara s'anomenarà Antonio Sedó i Cia. amb el capital de la vídua del primer propietari i creador, Rosa Amat, i d'uns quans accionistes més, entre ells Ignasi Girona, de la família dels banquers, del senador vitalici Ferran Puig, que posseeix fàbriques a Sant Andreu del Palomar, del mateix Francisco Romero Robledo, dirigent del Partit Fusionista i ministre diverses vegades dels governs de Cànovas del Castillo, i amb capital del propi Antoni Sedó.

Aquest nou dirigent, que serà el gerent, emprenedor i vitalista, fa créixer l'empresa malgrat totes les dificultats: va directament a diverses capitals de l'interior d'Espanya, a Andalusia, al País Basc, per col·locar els seus teixits; utilitza les seves coneixences polítiques com a senador que és amb la mateixa finalitat. Compra, no sense fortes resistències per part dels seus propietaris, les terres del costat del riu per poder fer la presa del Cairat i portar des d'allà elevada l'aigua la qual mourà les noves turbines. Realitza aquesta ingent obra, que a més de la presa consta d'un canal de quatre quilòmetres, un aqüeducte de 200 metres, i la instal·lació de dues turbines que mouran els embarrats i les màquines de la fàbrica. S'enfronta repetidament amb l'Ajuntament d'Esparreguera, on està situada la fàbrica i la colònia obrera. Aspira a fer-ne un municipi independent, construint fins i tot un cementiri que no arribarà a funcionar mai. Amplia la zona de la colònia obrera cercant l'aigua potable a Olesa de Montserrat i fa construir un pont sobre el riu Llobregat per anar a aquesta població.

A la mort d'Antoni Sedó, el seu fill en Lluís Alfons Sedó es fa càrrec com a gerent de la gran fàbrica d'Esparreguera i de la més petita de carburs de Sant Andreu de la Barca. Li canvia el nom a l'empresa, des d'ara S.A. Sedó en Comandita. Deixa als seus germans les feines rutinàries de la direcció de l'empresa i es dedica a fer aquells canvis que la modernitzaran. Lluís és l'home dels projectes, de la visió empresarial.

Crea la primera central hidroelèctrica de Catalunya a la presa de Cairat⁹⁷, convertint les diverses seccions de l'empresa que anaven mogudes per la força de les turbines hidràuliques,

⁹⁷ GRÀCIA DOREL FERRER- *Les colònies industrials a Catalunya. El cas de la Colònia Sedó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1992. Explica les dificultats que hi hagueren per fer aquesta presa donat que és un congost molt

en seccions mogudes per l'electricitat amb el que guanya en regularitat i evita èpoques d'haver de tenir la fàbrica parada per manca d'aigua a la llera del riu. Més endavant vendrà l'electricitat sobrant a la companyia elèctrica.

El 1903 inicia la fabricació de panes que aviat es convertiran en el teixit que porten la majoria de persones de totes les edats i classes socials. Teixits produïts en bona part de la producció de l'empresa, i exportats a Amèrica del Sud i a tota la Península. Amb l'arribada de la Guerra Europea de 1914, la producció del teixit de vellut s'hagué d'incrementar molt, ja que era utilitzat pels soldats de l'exèrcit francès i l'empresa n'era una de les principals proveïdores.

Tanca, l'any 1912, la fàbrica de carburs de Sant Andreu de la Barca, considerant que la posada en funcionament dels primers embassaments dels Pirineus abaratiran l'energia elèctrica i que els carburs baixaran de preu i no serà rendible la seva fabricació.

Compra les terres dels marges del riu des del Cairat a la zona més plana de la fàbrica, per evitar problemes en possibles ampliacions, en compra també a l'altra riba, al terme municipal d'Olesa de Montserrat, assegurant l'arribada d'aigua potable a les vivendes de la colònia.

Canvia la política i les relacions de tot el seu entorn. Els continuats enfrontaments del seu pare amb l'Ajuntament d'Esparreguera per problemes de impostos i lindars ara es converteixen en unes relacions respectuoses. Envia electricitat de la seva central al nucli habitat d'Esparreguera, fa servir les seves influències perquè arribi el telèfon a la Vila.⁹⁸ L'Ajuntament, corresponent a la nova actitud, posarà el nom d'Antoni Sedó a un dels carrers principals de la població⁹⁹. La duresa manifestada envers els obrers pel seu pare en les vagues que patí l'empresa a finals del segle XIX i sobretot la dels anys 90, ara es converteixen en una relació paternal que portarà durant el primer terç del segle XX a una llarga etapa de pau social en el sí de la fàbrica. Es crea un nou clima més agradable la vida dels colons, a part de millorar els habitatges, ara tenen aigua corrent i un sistema de clavegueram com cal, una

estret i que els mitjans de l'època, eren molt limitats, carros, cavalls, etc. Els que coneixem l'indret podem corroborar-ho., pàg 295.

⁹⁸ GRÀCIA DOREL FERRER- *Les colònies industrials a Catalunya...* "obra citada. Explica aquest canvi d'actitud envers a l'Ajuntament, però explica també com quan Alfons XIII el 1908 visita la Colònia i la Fàbrica, l'alcalde no hi és present per senyals d'hostilitat" pàg. 396.

⁹⁹ L'acta de la sessió del Ple de l'Ajuntament del 10 de febrer de 1916 hi ha l'acord de posar el nom d'Antoni Sedó a un carrer principal "Desitjant l'Ajuntament testimoniar el pregon agraïment a la Societat Lluís A. Sedó en Comandita, i als Srs. Lluís, Martí i Artur Sedó, pels generosos i valuosíssims serveis morals i materials.... Que en pietós record i honor del que fou llur il·lustre pare, Antoni Sedó, Senador Vitalici, gerent de l'esmentada raó social i fundador de la Colònia Sedó, el carrer major es nomeni en el successiu "Carrer d'Antoni Sedó".

De fet ja fa anys que ha començat la bona entesa. A l'acta del ple de l'Ajuntament d'Esparreguera del 8 d'agost de 1903 transcriu com l'alcalde informa als regidors de la visita a l'Ajuntament "del gerent i alguns consellers de la fàbrica Sedó" per donar les gràcies per l'ajut rebut en l'incendi que es produí a la fàbrica.

guarderia per deixar els infants fills de les mares treballadores, un lloc per reunir-se, cantar en una coral, la Flora- nom de la dona de Lluís Sedó- Els nens i nenes, que volen treballar , si són de la colònia, no se'ls deixa començar si no saben llegir i escriure¹⁰⁰; a les escoles, als vespres, s'hi fan classes perquè els obrers més interessats puguin ser contramestres. Hi ha una mutualitat, on l'amo també hi posava diners, per poder fer front a les malalties i a les desgràcies que esdevenen als seus habitatges. *“Todo tiene la apariencia de un pueblecito de gente feliz y tranquila.... Entre las familias de los colonos existen asociaciones de beneficencia y recreo con la protección moral y material de la Sociedad Sedó, que inspirada en las más equitativa máximas de reciprocidad, se interesa vivamente por el bienestar y felicidad de sus leales colonos.”* expliquen en un ampli reportatge d'una revista contemporània¹⁰¹.

A la colònia hi viuen l'elit dels obrers, els homes d'ofici, mentre, a les poblacions d'Esparreguera i Olesa hi ha la reserva de la ma d'obra. A la fàbrica i a la colònia “l'amo” és el germà de Lluís Sedó, en Martín Sedó, anomenat apoderat de l'empresa, que hi viu, fa de jutge de pau i presideix tots els actes festius¹⁰².

En Lluís Sedó, que pregunta sovint sobre el clima de conflictivitat existent a l'empresa, sembla que ha trobat la fórmula per evitar-la. Res trencava la pau social que es perllongà fins el 1934: ni la implantació del treball a preu fet, ni el manteniment de nens i nenes de curta edat als tallers- amagats les poques vegades que venen de visita els inspectors de treball -, la continuïtat del treball nocturn de dones i vídues amb fills, d'horaris més intensos als determinats per les normatives laborals legislades pels governs de la Restauració... Incompliments molt generalitzats a les empreses de l'època. Hi ha també, “la Junta de Pau” formada pels fidels a l'amo que s'encarregava de denunciar, promoure¹⁰³, i un servei de vigilància reforçat sovint per la presència de dos o tres nombres de la Guardia Civil¹⁰⁴, doncs hi treballen normalment al voltant de dues mil persones. L'amo no acostumava a acomiadar a ningú, a l'empresa hi havia feines i feines, i el treball a la cantera era molt dur. Sedó té el seu grup de pressió a la Vila d'Esparreguera, el grup d'homes habituals del local de l'Estrella.

¹⁰⁰ La Vanguardia del 14-04-1902 explica com el Sedó fa que les escoles de la Colònia siguin obligatòries i gratuïtes pagant l'empresa totes les despeses.

¹⁰¹ Asociación Mercantil Española de 1914- Fonts Sedó de l'Arxiu Històric de Barcelona. Veure annexos

¹⁰² GRÀCIA DOREL, cita pàg 409,410, 411. Diverses situacions i anècdotes de les imatges paternals dels amos. Com la què el dia de la festa major d'Esparreguera es ballava a l'envelat que cada any pagaven els Sedó. Com el Sr. Martín Sedó regalava un missal a les nenes que feien la primera comunió...

¹⁰³ GRÀCIA DOREL, obra citada, pàg. 401.

¹⁰⁴ JOSÉ LUÍS ADIN, JOSEP MA COBOS I ALTRES, *Colectivizaciones al Baix Llobregat 1936-1939*. Centre d'Estudis Comarcal del Baix Llobregat, Publicacions Abadia de Montserrat 1989.

Aquests són alguns dels que es presentaran a les eleccions locals i que aconseguiran sovint l'alcaldia. Moltes vegades serà l'única candidatura capaç de presentar-se i no caldrà fer ni eleccions¹⁰⁵, degut el famós article 29 de la llei electoral vigent des de l'agost de 1907.

Amb l'arribada de la Segona República les afiliacions als sindicats creixen i la CNT és majoritària, però els seus dirigents són del sector Trentista. Es creen en el sí de l'empresa altres sindicats, alguns seguidors dels Sindicats Lliures, com el Sindicat Autònom Esparreguerí que aplega els contramestres i oficinistes de la fàbrica. La conflictivitat continuarà essent baixa i el respecte al patró gran; quan en el primer govern de la Segona República, el nou ministre de treball Largo Caballero, legisla sobre les vacances anuals dels obrers - set dies de vacances - a la fàbrica Sedó aquesta normativa no es comença a aplicar parcialment fins l'estiu del 1934. La pau social s'ha convertit en la norma de la casa¹⁰⁶.

La derrota electoral que pateix la Lliga el 1922, implica que Sedó deixi de ser senador electe, abandona la política activa i aviat el seu càrrec de president a la Cambra Industrial de Barcelona i retorna a comandar directament la seva fàbrica, sense deixar els càrrecs més honorífics com el del Consell Superior del Foment com a ex-president, o el de conseller del Banc Urquijo. Amb el retorn a la democràcia que representa la Segona República, és instat des de la Lliga perquè retorni a la política activa i a pertànyer a aquest partit, ell rebutja l'ofertament i es nega a militar novament en cap partit¹⁰⁷.

El juliol de 1936, quan comença la Guerra Civil, Sedó marxa a França i després passa a la zona nacional amb tota la seva família, concretament a Sevilla, on continuarà la seva activitat empresarial creant una fàbrica de teixits de cotó. Allí mor el seu germà Martí Sedó.

La fàbrica Sedó és confiscada i col·lectivitzada pels treballadors, en bona part afiliats a la CNT. Al seu retorn, el febrer de 1939, troba la fàbrica d'Esparreguera en perfecte estat. Lluís Sedó en el primer consell d'administració que convoca, després d'una llarga introducció política de gratitud i acatament al nou govern i al seu cap, general Franco, que devia ser de rigor, diu “...no había sido (la fabrica) objeto de una marcada intervención y consiguiente expoliación por parte de los elementos rojos...” i només es queixa de la companyia elèctrica

¹⁰⁵ RAMÓN BARDÉS. *La Darrera Primavera*. Barcelona 1935. Editorial Dalmau Editor Barcelona 1962. És una magnífica novel·la publicada l'any 1935 que explica la vida en un poble que té una colònia tèxtil, explica amb altres noms i amb protagonistes inventats la vida social que hi havia a Esparreguera en aquell temps.

¹⁰⁶ JOSÉ LUÍS ADIN, JOSEP MA COBOS I ALTRES, *Colectivizaciones al Baix Llobregat 1936-1939*. Centre d'Estudis Comarcal del Baix Llobregat, Publicacions Abadia de Montserrat 1989, pàg. 72.

¹⁰⁷ Correspondència privada. Fons Sedó, Arxiu Històric de Barcelona. La carta va adreçada a Raimon d'Abadal, es datada el 24/11/1934, i diu literalment “ Havent fet el propòsit d'allunyar-me de tota activitat política des de 1923...no em crec en el cas de sostreure'm als deures que impliquen l'ajustament d'una disciplina”.

perquè no ha pagat l'electricitat subministrada per les preses de la fàbrica d'Esparreguera en els tres anys de guerra¹⁰⁸.

La resposta repressiva envers als obrers més significats amb el bàndol republicà, no va més enllà del que obliguen les circumstàncies; la no admissió, però no és massa rígida, segurament pel tarannà de l'amo i per la manca de mà d'obra especialitzada que la guerra i la postguerra han provocat¹⁰⁹.

L'empresari i el polític

Lluís Alfons Sedó no serà un polític com l'entendríem ara, no fou un polític professional, fou un empresari que fa política per defensar uns interessos, els seus i els de les elits catalanes de principi del segle XX, interessos que sovint confon amb els de Catalunya i Espanya.

La seva presència i actuació en les corporacions patronals catalanes, la Cambra de Comerç de Barcelona, després a la presidència del Foment del Treball Nacional i a la Cambra Industrial de Barcelona, seran més importants políticament que la seva activitat en el Senat els anys del 1914 al 1920 o en la presidència del Banc d'Espanya al 1921, càrrec que tindrà tan poc temps, set mesos. A tot arreu s'ocuparà fonamentalment dels temes relacionats amb la indústria; aranzels, impostos, relacions entre patrons, obrers, estat, foment de les exportacions, etc. La seva presència a Madrid serà constant, és allí on es fan les lleis que afecten a les indústries catalanes, i on sovint els empresaris catalans es senten incompresos, siguin de la Lliga, de la "Unión Monàrquica" com en Sala, o com en Jaume Cussó.

De fet des del Senat, com els altres diputats i senadors de la Lliga,¹¹⁰ actuà fent de transmissor de les demandes i aspiracions de la burgesia industrial catalana, actuació ja volguda pels partits dinàstics i que de fet el seu pare, Antoni Sedó ja havia exercit com a diputat i senador del partit conservador. Com ho explica Isidre Molas *"Como la Lliga era un partido de presión interesado en la gestión y en la gran política, pero no tenía prespectivas de aspirar al gobierno de forma inmediata, debía impulsar una actuación coordinada de sus representantes como interlocutores políticos, encargados de expresar tanto una ideología y*

¹⁰⁸ Acta del Consell d'Administració de Sedó, S.A. del febrer de 1939. Fons Sedó de l'Arxiu Nacional de Catalunya. La composició del Consell d'administració torna a ser formada per Juan Girona Vilanova, José Eduardo Olano, i els Sedó, Lluís, que és el president, Artur, i el seu fill Alfredo Sedó Mencheta

¹⁰⁹ En una entrevista personal, Jordi Giménez, veí d'Esparreguera, explicava que el seu pare i el seu oncle, afiliats i militants de la CNT, al retorn de la presó l'any 1940, no són admesos a la fàbrica Sedó, però que si ho són uns mesos després perquè tenen ofici, són mecànics de telers i en fan falta.

¹¹⁰ ISIDRE MOLAS. *La Élite de la Lliga Regionalista: La Minoría Regionalista en el Senado (1902-1923)*- Departamento de Ciencia Política y derecho público Universidad Autónoma de Barcelona cita, pág. 3.

un programa general como demandas concretas ante los cuadros de la Administración.” Lluís Sedó representarà ideològicament i en la seva activitat política i empresarial el model d'aquestes elits que tindrà diversos perfils, però molts trets comuns. Sentir-se formar part de l'alta burgesia catalana; la necessitat de mantenir uns ideals religiosos i patriòtics que la seva classe social els tenen perfectament assumits com reals i necessaris i que a més els van bé per fonamentar el seu domini; la necessitat de la monarquia com una institució de fort arrelament; i un catalanisme director o modernitzadors de l'Espanya gran, “*per Catalunya i l'Espanya gran*”. El seu perfils diferenciadors estaran més en aquest contacte amb la realitat quotidiana que altres personatges d'aquesta classe social que ja s'han distanciat, com el segon comte de Güell, o el comte de Fígols, amb més pretensions de formar part de la noblesa que no dels industrials¹¹¹. I també en la defensa de l'autonomia de Catalunya que sectors d'aquesta elit abandonaran vers els anys vint del segle passat.

Sedó i els problemes socials

Lluís Sedó representarà en gran mesura el pensament més obert de la burgesia industrial catalana, una actitud potser paternalista però sensible envers la problemàtica social que es manifesta repetidament en les seves propostes al Foment, a la Cambra Oficial d'Indústria i en les seves intervencions al Senat. No vol el conflicte social, cal evitar-lo, cal apaivagar-lo com sigui. Aquesta postura es manifesta en les actituds que pren en la majoria dels conflictes en els quals el seu grup social i ell en són actors. Actitud que s'endurirà quan arribin els temps més conflictius de la lluita social, mantenint però menys rigideses i una disposició al diàleg que no trobem en altres patrons catalans.

Lluís Sedó, en general home de consens, vol evitar el conflicte social, preocupació que comparteix en general bona part dels industrials catalana fins els anys 1917, 1918, 1919. Amb la vaga de la Canadenca la gran majoria dels empresaris catalans es radicalitzen molt i secunden les opcions de la força en lloc del diàleg per acabar amb la conflictivitat social. Sedó, que no deixa de viure i sentir aquesta radicalització, no és gaire partidari de l'enfrontament i fins i tot en els moments més difícils espera la solució per via del diàleg. Sense deixar mai de saber que forma part de l'elit, sense trair mai els seus interessos de classe.

Ell i el seu entorn del Foment i de la Cambra Industrial manifesten, en molts documents, la seva preocupació per les condicions dels obrers, “*...lamentando el encarecimiento de los*

¹¹¹ Francesc Cabana afirma que el 1908 el Rei Alfons XIII li oferí un títol nobiliari que Lluís Sedó no acceptà.

precios y las carestías de la vida de tanta trascendencia para la clase obrera.” . Problemàtica que porten als governs espanyols i de vegades amb propostes concretes¹¹². El 1904 es queixen “ Del encarecimiento de la vida, que en consecuencia da pie en toda España a conflictos que no terminaran si no se resuelve el problema.”¹¹³

En Lluís Sedó no és aliè a la creació pel Foment de la “Caja de Pensiones “... como una institución social para prevenir y resolver los conflictos entre capital y trabajo...” “ ...desvanecer la incertidumbre de la escasez sobretudo en edad avanzada” Li encarreguen a Francisco Moragas portar a terme la institució¹¹⁴. Felicitant-se en memòries posteriors “...en legitimo orgullo que siente al ver como la simpática obra social de la Caja de Pensiones para la Vejez y Ahorros... Aconsejar a todos los socios que apoyen a una institución que sintetiza de modo perfecto ideas de paz y de armonía social”¹¹⁵

És en la memòria del Foment del 1902 on es felicita l'empresari Manuel Márquez perquè “... juntó en un solo grupo a los obreros y al patrono con su familia para realizar una excursión a Montserrat”.

Diu de la vaga general de 1902 “ Fue la huelga general una lección dura para todos que vino a demostrar siquiera que no es paralizando la vida como se triunfa ya que no es posible mantener un estado de disgregación sin rendirse a la necesidad de volver a la vida social.... Restableciendo la normalidad, llamando a la caridad de todos para borrar odios y desconfianzas funestas.... que demostrase que los poderosos se preocupan de los humildes”¹¹⁶.

Amb aquesta finalitat el Foment va repartir 87.741,70 pessetes entre les famílies dels dotze morts i 25.358 pessetes entre les dels quaranta-quatre ferits.

En la setmana Tràgica, que Sedó la qualifica de “...los sucesos más estridentes que de muchos años a esta parte se hayan producido en lugar alguno del planeta, demostrándose que hay en este país sobra de elementos inflamables a merced de instigadores extraños.” Intenta apaivagar els ànims exaltats i retornar a la calma social amb actituds positives i de consol envers les persones afectades. Demana que es faciliti el retorn dels obrers a les fàbriques

¹¹² Memòria del 1901 del Foment del Treball Nacional presentada al 26/01/1902, pàg. 3.

¹¹³ Memòria del 1903 del Foment del Treball Nacional presentada el 31/01/1904, pàg. 7.

¹¹⁴ En la memòria del 1903 es fa esment a la carta que li envien al Rei agraint-li l'aportació de 25000 pessetes que ha fet “... esperando sea imitado por el Gobierno y las Corporaciones locales y por particulares pudientes”, pàg 8.

¹¹⁵ Memòria del 1905 del Foment del Treball Nacional presentada el 28 -1-1905, pàg 16.

¹¹⁶ Memòria del 1902 del Foment del Treball Nacional presentada el 25-1-1903.

avançant els jornals, “... socorrer a las familias privadas del jornal que era la base de su sustento y procurar algún alivio a los heridos.” Inicia una recollida de diners entre els socis del Foment pels que havien mort o havien estat ferits “... en el cumplimiento del deber”. Proposa protestar junt amb les altres societats econòmiques i que consti a l’acta “*El sentimiento que había causado la dimisión del Gobernador Civil*” així com fer telegrams de protesta contra els fets comesos al Rei, al Govern, al Ministre de Governació. Manifestant sempre la seva postura a favor de l’ordre establir “*La Junta ha seguido con el mayor interés la marcha de la guerra del Rif... La Junta a favor tanto de la causa del orden como de la Patria*”¹¹⁷.

És interessant veure l’actitud de Sedó davant dels problemes que els causa la vaga dels ferroviaris el novembre de l’any 1912. Sedó, mostra una postura pacificadora i paternalista, vol evitar la radicalització dels ferroviaris que han perdut la vaga “...para terminar con el engorroso asunto” però demanen cobrar part dels salaris dels dies no treballats, Sedó no hi està d’acord. Els dies de vaga no es cobren, però és mostra dialogant, accepta parlar amb els obrers a petició d’aquests,¹¹⁸ i proposa que els industrials de Barcelona facin una col·lecta per a les famílies dels obrers que arribarà a 50.000 pessetes, tota vegada que l’Ajuntament de Barcelona hi col·labora amb 100.000 pessetes.

Demana, des de la Cambra Industrial, repetidament al govern que intervingui en la solució del conflicte manifestant que “... por parte de los obreros se han dado pruebas de una cordura digna de todo incommo”¹¹⁹ Qüestiona si els serveis públics com el ferrocarril que està gestionat per companyies privades, poden fer vagues “... las cuales perjudican a intereses distintos de los que provocan el conflicto.”, i es mostra partidari de la intervenció de l’estat com a mediador del conflicte.

Expressa en aquest conflicte el seu pensament sobre els problemes socials “... las corporaciones no deben rechazar la intervención del estado y deben aprestarse a colaborar con él ... contribuyendo así a la paz social, pues cree que siempre es mejor desarmar a los partidos socialistas aceptando lo que tienen de justo en sus aspiraciones apartándoles de los caminos revolucionarios para llevarlos al terreno de la legalidad y el derecho”¹²⁰

¹¹⁷ Memòria del 1909 del Foment del Treball Nacional del 31-01-1910.

¹¹⁸ Correspondència personal. El 17/10/1912 “la Unión de Ferroviarios” li demana una entrevista. Fons Sedó. Arxiu Històric de Barcelona.

¹¹⁹ Acta de la Cambra Industrial 11/10/1912.

¹²⁰ Acta de la Cambra Industrial 11/10/1912.

Critica a Portela Valladares, aleshores ministre de governació, per la manera com ha conduït la vaga. Fa referència a l'esforç econòmic dels empresaris barcelonins i de l'Ajuntament de Barcelona per restituir la pau social, recaptant una quantitat de diners importants per a les famílies dels vaguistes amb la finalitat d'evitar més problemes amb les transports, problemes que evidentment perjudiquen els seus negocis en la mesura que les fàbriques pateixen, entre altres, greus problemes d'abastiment.

Aquesta actitud dialogant, conciliadora i paternalista envers els obrers, és menys manifesta quan els governs fan lleis laborals en detriment dels guanys dels industrials. El Foment i Sedó s'oposen a la llei del govern Canalejas, de l'any 1912, que prohibeix el treball nocturn de les dones casades i viudes amb fills. Demanen que es porti a terme amb cinc anys manifestant que el govern no ha previst que els cabals dels rius no poden doblar-se per fer tota la producció de dia, i que a les seves fàbriques aprofiten el cabal del riu a la nit, de la mateixa intensitat que el del dia, i exigeixen al Govern que tingui en compte els informes de les societats econòmiques.

L'actitud és diferent quan "El Instituto de Reformas Sociales" proposa la jornada màxima de 3000 hores anyals. Sedó i un ampli sector d'empresaris barcelonins estan disposats a acceptar la proposta, però hi estan en contra els fabricants de teixits de les conques altes del Ter i del Llobregat, els "de la muntanya". Sedó, davant les airades protestes d'aquest fabricats, fa pública la intenció de dimitir de la presidència de la Cambra Industrial, dimissió que no li és acceptada¹²¹.

Quan es planteja el tema de fer treballar o no els dies que abans eren festes religioses i ara el Vaticà havia suprimit, Sedó diu de treballar-les mentre altres membres de la junta temen que els obrers els demanin compensacions econòmiques¹²².

En un clima molt més crispat socialment, en plena vaga de la Canadenca, quan el govern de Romanones aprova la llei de la jornada laboral de vuit hores per aplicar a tot el territori d'Espanya, la resposta de la patronal, des del Foment, la Cambra Industrial, o "la Federación Patronal" són airades i l'aplicació de la llei molt minsa. La Comissió de Reformes Socials de la Cambra redacta un comunicat per portar-lo al ministre de Foment en el qual manifesta " *Pues la creación de una jornada uniforme de ocho horas para todas las industria constituye*

¹²¹ Acta de la Junta de la Cambra Industrial 5/10/1912.

¹²² Acta de la Junta del Foment del Treball Nacional de 1/01/1912- En la deliberació del tema hi ha dues respostes que trobo il·lustratives. Contesta el senyor Calvet " a les fàbriques de la muntanya treballen sense compensacions. Sobre l'estranger millor no establir comparacions que en general ens foren perjudicials.

un enorme peligro para la producción nacional, siendo el medio más expeditivo para que las mercancías extranjeras absorban el mercado a las nacionales.”, i explica que hi ha molts països on encara es treballen 10 o 12 hores més a la setmana¹²³.

En el mateix clima, els empresaris, que han canviat d'actitud i cercant noves formes d'entendre's amb els sindicats, creen en el sí del Foment una comissió per enfocar aquesta temàtica justificant la seva necessitat, des de la queixa i el desconcert”... *pasaron para no volver, los tiempos patriarcales en que, para alcanzar la cordialidad entre patronos y obreros bastaban las normas éticas de la caridad cristiana.*¹²⁴,”

A principis de 1919 la relació de la Cambra Industrial amb el CDAIC (centre autonomista independent, l'associació de dependents del comerç, majoristes, escriptors, comissionistes, empleat de banca, els anomenats obrers de coll blanc) és bona i pacten amb ells els sous, horari setmanal i altres condicions de treball.

A la vaga de la Canadenca, la Cambra i el Foment mantenen una postura de total recolzament a les autoritats. Hi van col·laborar per evitar el desproveïment de la ciutat de Barcelona i intentant que s'arribi a una solució del conflicte “...*no poner trabas a la resolución del conflicto. Por eso la Cámara que conoce el problema obrero, se preocupó de estudiar las normas de sindicación... para impedir que puedan convertir el trabajo en una arma revolucionaria.*” I afegeixen escandalitzats “*El hecho más grave... la pretensión de negar el derecho al trabajo de la clase Patronal que prácticamente se traduce en el boicot, que es el arma más formidable para llegar a la sumisión de una clase social a otra tiranizando así a la clase patronal y a los propios obreros que no se confirman con tales puntos de vista...*” Amb tot, tenen una actitud contemporanitzadora negant-se a proposar de fer un locaut, ni rebaixar els sous, ni modificar les condicions de treball, arribant a demanar el mateix Ferrer i Vidal “... *que a los patronos que rebajen los jornales se les privase del apoyo de las corporaciones.*” i proposant “... *un voto de gracia a las autoridades, institutos armados, somatenes que han contribuido al mantenimiento del orden*¹²⁵.”.

La dimissió del Comte de Romanones és vista com una esperança, feliciten des de la Cambra Industrial el nou govern d'Antonio Maura per la seva elecció, manifesten la seva disposició per ajudar-lo i insisteixen en la fórmula que ha de permetre evitar els conflictes socials “... *el*

¹²³ Acta de la Junta de la Cambra Industrial del 29/09/1919.

¹²⁴ *El Trabajo Nacional*, octubre de 1919, pàg. 38.

¹²⁵ Acta de la Cambra Industrial del 7/04/1919.

*gobierno anterior no se atrevió a enfrentarse a los elementos sindicalistas contrarios a la sindicación forzosa estudiada u iniciada por la Cámara.*¹²⁶ La sindicació forçosa de patrons i obrers serà a partir d'ara l'objectiu a aconseguir per una part important de la de la patronal catalana.

Amb el locaut que inicien els empresaris a finals del 1919 i de principis de 1920, la conflictivitat és constant, la tensió alta i les postures radicalitzades “ *El señor Sedó expuso la situación del conflicto social presente y la gravedad que entraña sobretudo después del manifiesto del Sindicato Único en el que clara y bravamente se declara que el movimiento es comunista libertario, o sea, puramente negativo.. Aplaude la actitud de las autoridades a la que entiende debe adherirse la Corporación.*” I pronostica el perill de mort de tota la producció catalana¹²⁷ “*Siendo indispensable una acción colectiva para ayudar al Poder Publico se imponga si es menester las soluciones jurídicas indispensables para ordenar la vida industrial y de trabajo. Al objeto propuse se acuda a las representaciones públicas parlamentaria para que planteen en las cortes la grave situación social que afecta a Cataluña y a toda España.....que no puede aprobarse el presupuesto ni ninguna ley, sin que se legisle sobre las sindicaciones patronal y obrera, contrato de trabajo... que se hagan cumplir por el poder público a patronos y obreros derivando las luchas suicidas a los cauces jurídicos de concordia, armonía y mutuo respeto... y el cumplimiento de todas las demás leyes comunes para garantizar la vida de los ciudadanos amenazados hoy constantemente por los atentados terroristas y asesinatos que quedan impunes...*” Aquesta reflexió de Sedó és aplaudida per molts, també per alguns que volen imposar-la com sigui “*...llegando si es preciso a una obstrucción parlamentaria...*” Sedó, més atemperat, replica dient que cal l'actuació de les dues cambres, el Congrés i el Senat “*...con la actuación de todos los parlamentarios sin matices políticos.*”. L'actuació d'aquest sector de la patronal, ara radicalitzat, però més moderat, la concreten en una visita al Rei per demanar una resposta del govern més contundent en la defensa de l'ordre públic. La iniciativa és de Sedó, Rusiñol i Jaume Cussó, aleshores president del Foment¹²⁸. En aquest context de vaga i posterior locaut, Sedó aconsellava a Julio Amado, el governador civil més conciliador¹²⁹.

Mostra preocupació per l'increment de l'atur en la indústria tèxtil i demana al govern que es negociï amb els diversos sectors afectats “*...uno de los cuales entendió que no había llegado*

¹²⁶ Acta de la Cambra Industrial de la sessió extraordinària 29/04/1919.

¹²⁷ Acta de la Cambra Industrial del 2-02-1920.

¹²⁸ Magda Sellés. El Foment del Treball...Obra citada, pàg. 307.

¹²⁹ Magda Sellés. El Foment del Treball...Obra citada, pàg. 329.

todavía el momento oportuno para establecer bases de armonía que permitiesen a la industria trabajar en unas condiciones menos onerosas” referint-se de nou a la intransigència dels sindicats anarquistes¹³⁰.

Quan el setembre de 1922, el nou president de la Cambra Industrial és el comte de Caralt, a la sensació d’indefensió i impotència que tenen els patrons, i de la incapacitat dels últims governs per solucionar la conflictivitat social, se li afegeix el coneixement d’un projecte del “Instituto de Reformas Sociales “ *“...que trabaja en una intromisión directa no solo de la organización del trabajo en la fábrica, sino en la gestión del negocio”*. Proposen de fer una assemblea de les cambres de comerç catalanes per afrontar aquest tema que tant els preocupa, el del control obrer, davant el govern¹³¹ a qui consideren poc conscient de la importància de la reforma *“...gran número de cámaras que han comunicado a la nuestra por la presentación de dicho asunto en el Instituto de Reformas Sociales, lamentando que no dan a la cuestión la enorme gravedad que encierra.”*.

En el sí del Foment la crispació també és enorme *“... la representación obrera cifró especial empeño en que se pusiera a discusión su propuesta de control obrero, sabiendo que la representación patronal había tomado el acuerdo de que no admitiría que se discutieran su personalidad y sus derechos, y en consecuencia se retiraron los patronos de la sesión... por ser su contenido exactamente del bolcheviquismo, o sea el programa que ha desorganizado y arruinado Rusia, y que produjo en los pasados años los lamentables sucesos de Italia.”¹³²*.

El què proposaven els representants dels obrers era realment difícil d’assumir pels patrons d’aquella època i de l’actual i que només s’entén en un context en el qual es creu possible una revolució obrera. Els representants dels obrers demanen:

“La expresión del derecho del obrero a cooperar directamente en la dirección de la industria en los casos y formas siguientes:

Haciendo porque se apliquen lealmente los Contratos y Reglamentos de trabajo y toda la legislación social;

Interviniendo en la confección de los Reglamentos de fábrica o industria y régimen de admisión, colocación, distribución, correcciones y despido del personal, turnos de trabajo, horarios y condiciones de trabajo;

¹³⁰ Acta de la Cambra Industrial del 15-03-1921.

¹³¹ Actes de la Cambra Industrial del 18-09-1922, 13-12-1920, 28-04-1923.

¹³² Memòria del Foment del Treball Nacional del 1923-1924, pàg. 15.

Examinando los balances y libros de contabilidad;

Proponiendo mejoras en el mecanismo industrial y en la técnica del trabajo y los medios que crean más útiles para mejorar la producción. Estudiando y señalando las variaciones en la relación entre producción y salarios;

Interviniendo en las deliberaciones y acuerdos de los Consejos de Administración relacionados con la mejora social, moral, cultural, física, educación técnica profesional de los obreros y régimen de aprendizaje;

Procurándose las informaciones concernientes al modo de compra y coste de las materias primas, del coste medio de la producción, excepto de todo lo que se refiera a secretos de fabricación, del método de administración, del modo de constitución del capital de las empresa y de los beneficios distribuidos a los accionistas ”¹³³.

L'actitud del govern ha generat un clima de por i una sensació de desemparança en els empresaris, al proposar, a través “del Instituto de Reformas Sociales”, el contracte col·lectiu forçós, l'assegurança obligatòria, i els consells de fàbrica “ *...que cuando se discutieron en el Reichstag lo asaltaron y fueron ametrallados los revolucionarios.*¹³⁴”.

L'assemblea de la cambres de comerç catalanes se celebra el 28 i 29 de maig de l'any 1923 i té una gran concurrència¹³⁵, acabant amb la decisió d'enviar després “... *de la apreciación del fracaso de las autoridades civiles, continuando el Sindicato Único como árbitro de la situación...* “ una enérgica protesta “...*por la indefensión en que las autoridades y el gobierno han sumido a Barcelona...*” i hi afegeixen el terror als pistolers que expliquen “ *Los socios recibían cartas con amenazas de muerte, figuras de cráneos con puñales en cruz... que culminaba en la llamada caza del zorro en gran escala. Jueces inapelables sentenciaban a muerte y ejecutaban disponiendo de bandas de asesinos*” Afirmaven que en els set mesos del govern de Garcia Prieto hi havien hagut 93 atemptats, amb 51 morts i 97 ferits.

La situació no millora, la sensació de desgovern és enorme i la Cambra fa un comunicat recolzant a la “Federación Patronal¹³⁶ “ i aviat s'han de plantejar el recolzament que li donaran al general Primo de Rivera quan el dia 12 de setembre endegui el cop d'Estat.

L'acta del dia 14 de setembre reflecteix la discussió que en el si de la Cambra Industrial es manté per considerar la posició de l'entitat- Mentre, la majoria està a favor de recolzar el comunicat del president comte de Caralt, “...*debe apoyarse la acción realizada por el Marqués de Estella contra los oligarcas que ostentan el poder.*” i proposen de ratificar la

¹³³ Memòria del Foment del Treball de 1923-1924, pàg. 16.

¹³⁴ Memòria del Foment del Treball del 1923-1924, pàg. 16.

¹³⁵ L'acta de la Cambra de comerç d'aquests reunió diu que han estat representades les cambres de comerç de Barcelona, Sabadell, Terrassa, Tàrraga, Valls, Reus.. També resumeix el contingut de la reunió.

¹³⁶ Acta de la Cambra del 8-6-1923.

carta del president, altres, més prudents, com el senyor Bernades, diu de recolzar el programa però no l'acte de indisciplina... responen el senyor Aguilera, secretari de la Cambra “ *...esto es un verdadero pronunciamiento y no puede haber terminos medios hay que manifestar la adhesión de todos los catalanes.* “.

S'aprovà finalment adherir-se a l'escrit que redactava la direcció del Foment amb nom de moltes patronals.

Un sindicat patronal

Una altra constant com a dirigent de la patronal serà el seu intent d'unir l'empresariat en associacions per tal de prendre postures comunes enfront dels diversos problemes comuns: actitud davant dels governs de torn, de les organitzacions obreres, els problemes quotidians creats per conjuntures diverses, pèrdua de les colònies, necessitat d'exportar cercant nous mercats, superar la competència de productes estrangers mitjançant aranzels... Aquests temes seran una constant en la seva tasca en el si de les organitzacions patronals.

Sedó estarà sempre present en les grans patronals catalanes, de molt jove forma part de la Cambra de Comerç de Barcelona, de “la Mutua de Fabricantes de Tejidos de Algodón”, del Foment del Treball Nacional, que en serà president, de la Cambra Oficial de la Indústria de Barcelona, dels que és un dels màxims impulsors, i molts anys president, mostrant-se sempre com un aferrissat defensor d'aquest tipus d'associacions.

Mentre en una conjuntura difícil com és la de 1909, alguns industrials volen clausurar la “Mutua de Fabricantes de Tejidos” entre altres raons perquè diuen no poden fer front a les 124 pessetes per teler que han de pagar i prefereixen pagar la meitat del sou als seus treballadors encara que no treballin per no acumular més estocs, l'hàbil Sedó aconsegueix com a últim recurs que la Junta de la Mutua aprovi de suspendre temporalment el seu funcionament “ *...perquè tothom es doni compte de la seva tasca* ” Argumentant: la Mútua ha d'aconseguir nous mercats pels teixits catalans, els treballadors volen feina i no almoïna, el govern ha de subvencionar l'exportació que havia promès el seu president Moret, considerant que la moderna política econòmica, com la que realitza el govern Francès de posar 900.000 francs a benefici de l'exportació de teixits, així ho exigeix... Una vegada més aquí té el recolzament de Francesc Cambó¹³⁷.

¹³⁷ Aquestes postures i actituds es poden veure a l'acta de la Junta de la Mutua de Fabricantes de Tejidos de Barcelona del 14/12/1909. Fons Sedó, Arxiu Històric de Barcelona.

President del Foment del Treball Nacional

L'estada en la presidència del Foment per part de Sedó fou una etapa basada en el diàleg, en la utilització de les influències, de les amistats, intentant sempre evitar conflictes, fou una etapa fecunda on les bones maneres eren els principis dels industrials i comerciants catalans que donaran a Lluís Alfons Sedó la presidència. La Memòria de l'entitat de 1911, l'any en el qual Sedó ostenta el càrrec, és tot un tractat d'economia moderna.

Estudiar les Memòries anuals del Foment d'aquesta etapa dona una visió segurament parcial però no gaire allunyada del que preocupava als industrials de l'època, de la seva realitat. Podem saber de actuacions s'havien realitzat, i de com pensaven abordar els temes econòmics i socials. Els resultats, uns exitosos, altres fracassats, eren fruit de les pressions, les influències, o dels acords o desacords en altres estaments i sobretot amb els governs de torn de la Restauració. A la memòria de l'exercici 1911, com en moltes altres, el tema dels aranzels hi és present. Altres temes són més conjunturals. En la Memòria de 1911 es manifesta la problemàtica envers les relacions amb el govern cubà per les diferències de saldo, en aquest cas negatiu, entre les importacions d'aquest país i les exportacions dels productes catalans. Per reconduir-les utilitza els polítics catalans tant de la Lliga com dels partits dinàstics que fan costat a les demandes del Foment “ *Exigencias del Secretario de Estado, en contra diputados y senadores, ejemplo de olvidar las diferencias entre los partidos ante los peligros nacionales.* Amb les gestions directes a alt nivell, “*Nuestro presidente siempre ha estado al habla con el gobierno.*” o l'ús del coneixement directe “*D. Federico Rahola, cuya amistad con el presidente de la República Cubana ha contribuido a suavizar rozamientos y evitar soluciones extremas...*” “*Gracias a estos esfuerzos mancomunados se ha logrado un proyecto de modos vivendi que evitará un rompimiento a todas luces funesto...*” I tota una retòrica conciliadora de bones maneres “*Este programa de Fomento, no de ahora sino de antiguo, de procurar por todos los medios unir con la antigua Metrópoli unos estados independientes pertenecieron a nuestra nación, a fin de reconstruir una unidad moral que, a la vez filosófica, corrobore la fisiología de la raza, de de la variedad de la raza, ante la sorda lucha de razas o sus variedades cada vez más lesivas e invasoras*”.

En aquesta memòria de la feina realitzada pel Foment l'any 1911, Lluís Sedó desenvolupa un discurs que és un autèntic programa de les aspiracions de la burgesia catalana que gaire bé mai, en el seu conjunt, s'havia manifestat tan complert. Explica que el Foment: “*... marcha muchos años a remolque de los acontecimientos...*” Cal doncs un pla “*...preconcebido, sea*

para anticiparse a los conflictos, sea para tomar decisiones en la esfera de las ideas o en el campo de la acción...”

Un programa que pretén possibilitar un lloc en el mercat mundial per la indústria catalana. Diu textualment la memòria de l'exercici de 1911 presentada a la Junta General el 28 de febrer de 1912:

- *Arancel con la protección necesaria pero con descenso gradual... si bien lo suficientemente defensivo, siempre, contra los cartel, trust, primas, dumpings de otros países”.*
- *Intervención en los aforos de aduanas... a fin de evitar fraudes.*
- *Política decidida hacia la exportación mejorando la organización interna de las industrias por los medios siguientes:*
- *La maquinaria y el utillaje en general más modernos.*
- *Una mayor intensidad en la producción, a consecuencia de mayor división del trabajo, Reconocimiento de la asociación obrera, pero bien organizada, elevando el trabajo mecánico por medio de la enseñanza industrial, desde la elemental hasta la universitaria.*
- *Admisión temporal de materias o productos destinados a ser transformados y reexportados, así como primas, bonos, devolución de derechos, depósitos francos o zonas neutrales, otorgándolo con preferencias a uniones de productores de artículos similares.*
- *Nacionalización del servicio marítimo subvencionada, determinando el puerto español de partida con preferencia en cabida y fleta a favor de los productos patrios.*
- *Dar gran impulso a las líneas férreas, en especial a las secundarias, así como a los caminos vecinales.*
- *Exención de todo impuesto a las nuevas líneas durante unos años, así como a las industrias nuevas, con devolución de impuestos y tributos para los productos que se exporten, subvencionando el estado los gastos de propaganda, viaje, y muestrarios, o adquiriendo los productos de algunas industrias por un número de años.*

Manifesta la preocupació per la conflictivitat social i propugna tot un seguit de mesures des de la visió, no només paternalista, sinó d'un empresari d'un estat capitalista modern.

- *“ Nuestro presidente concede además extraordinaria importancia a los problemas sociales, en especial con relación al Fomento...”.*

- *Intervención directa del Estado en la política social llevando al Parlamento sus conclusiones.*
- *Colaboración del capital en la mejora de las condiciones del obrero, encauzando sus aspiraciones; elevando sus organismos a entidades responsables para la garantía en la contratación personal; haciendo la jornada compatible con la resistencia; atendiendo a las eventualidades y accidentes; adaptando la labor a la edad y al sexo; arraigando los tribunales industriales; determinando en ciertos casos jornada máximas y jornales mínimos; o no abandonando al obrero en los paros forzosos; regulando el retiro forzoso, con el triple concursos del Estado, patronal y propio; levantando viviendas obreras, con facilidades para adquirir su propiedad, librándole de impuestos y cargas, especialmente sobre artículos de su indispensable consumo: garantizando las Bolsa de trabajo y estableciendo Museos Sociales.*

Així mateix, en el seu discurs fa una veritable proposta de la organització d'un estat modern en matèria econòmica i impositiva proposant l'actualització dels cens del cadastres agrícoles i urbans, de l'industrial, d'estendre les delegacions d'hisenda en aquell moment només existents en les capitals de províncies, i demana la progressivitat en els impostos. Insisteix en la necessitat que els obrers no paguin impostos.

A nivell dels ajuntaments demana la creació d'impostos sobre plusvàlues, els bens rústics i urbans, de transmissions hereditàries,...

Tot un verdader programa de les mesures que aplicaran a meitats del segle XX els estats i els municipis de les societats avançades. Una proposta feta amb afany modernitzador, sempre mirant envers les solucions que adopten als països d'Europa occidental.

“Al dilatar de este modo el campo de nuestra acción, no hemos de ocultarnos que nos imponemos grandes sacrificios, los cuales no deben parecernos dolorosos cuando nos brindan, además de innegables prestigios, beneficios imponderables, así en pro de la paz social tan alterada en Barcelona, cuanto para salir del estancamiento que nos aprisiona, y en el cual cobardemente sucumbimos, alejados de corrientes irresistibles que vienen de la Europa culta”.

Per fer realitat aquestes intencions proposava la creació d'oficines que estudiessin les diverses problemàtiques, *“Desde luego ha de estudiar todo nuestro sistema tributario, así como*

nuestra riqueza, comparándolo con los tributos y riqueza de otros países” i la creació d'oficines que estudiessin els aranzels, l'expansió comercial i les qüestions de caràcter social.

Un tema debatut i que era considerat de gran importància per als empresaris catalans va ser el de l'exportació de teixits proposant, des de la presidència, que els empresaris catalans sovint molt individualistes, s'agrupessin per aquest afer.

La creació d'organismes representatius dels interessos empresarials serà un tema monolític del Foment i en general dels seus presidents, també i sobretot de Lluís Sedó en aquesta memòria del 1911 insisteix en quins afers ha pressionat el govern, i que aquests estan a punt d'aprovar-se per llei. La creació de les Cambres d'Indústria de cada província *“Era una necesidad muy sentida en Barcelona, donde se concentran...todas las industrias fabriles del Principado...”*, que es mantindran amb l'aportació del 2% de la contribució industrial. Sense amagar en aquest i altres aspectes la bondat d'una política intervencionista de l'Estat. *“Nuestro objeto nunca ha sido otro que formar organismos económicos para la defensa y desarrollo de los intereses industriales... según están organizados en todas las naciones de Europa: Claro es que sería preferible que esto fuera obra de la espontaneidad, y no de la ley, pero, desgraciadamente las iniciativas particulares no tienen eficacia.”*.

La preocupació sobre els recàrrecs aranzelaris ocupa un lloc preeminent en la memòria de 1911 on aquesta patronal catalana es queixa reiteradament de les escasses quanties dels aranzels *“Pero aun cuando no haya la intransigencia de otros tiempos, y las exageraciones del libre cambio constituyen un anacronismo, había elementos con aspiraciones a imponerse, los cuales pretendían, no una mera revisión de valores, sino una reforma radical de los derechos.”* de la interinitat d'aquestes imposicions, del problema constant que tenen perquè no els abaixin, el qual es manifesta amb la constant pressió que fan els dirigents del Foment *“Nuestro Presidente”* es refereixen a Lluís Sedó *“...ha tenido de abandonar por espacio de tres meses sus negocios particulares... luchando a brazo partido para salvar las industrias amenazadas....La lucha ha sido casi épica, y en ella ha demostrado nuestro presidente sus condiciones de inteligencia y energía, al par que una constancia a toda prueba.”*.

El pacte, la recerca d'aliances, són presents en la consecució dels seus objectius: Anomenen *“Socio de Mérito”* a un vocal de la comisió d'aranzels, *“Excmo Sr. D. Félix Suárez Inclán cuyo celo y diligencia en nuestro favor, y cuyo acendrado patriotismo en pro de la causa nacional, os son muy conocidos.”* I recorden en la Memòria el President de Govern Canalejas, el Ministre d'Hisenda, el President de la *“Junta de aranceles y valoraciones”*

“...porque a pesar de la orientación hacia las rebajas que les sugería la presión de las circunstancias, han demostrado una imparcialidad y neutralidad que debemos agradecer en gran manera.”

La memòria ens il·lustra sobre la projecció que té el Foment a Madrid, *“nuestro presidente gestionó y obtuvo un aumento para la Universidad Industrial, por cuyo progreso tanto nos interesamos...”* Aconseguí que els agents comercials que enviava el govern per assegurar les exportacions els proposés el Foment *“Es hasta penoso contemplar cuan infructuosos han resultado otras veces los esfuerzos oficiales, o por falta de experiencia o por no estar en contacto con los exportadores.”*

La memòria ens explica també de la presència de l'Entitat en els àmbits econòmics i industrials de Barcelona i Catalunya. De la realització del “Congreso Algodonero”, dirigit pel president de la “Federación de Fabricantes de Tejidos de Algodón”, Eduardo Calvet¹³⁸. Congrés que diu va tenir un gran èxit *“...que no desmereció en nada de los celebrados en otras ciudades de Europa.”*

De l'èxit de la Borsa de treball del Foment amb més de setze mil demandes i set mil ofertes, mostrant l'agraïment a la Diputació, el president de la comissió Verdaguer i Callís i els seus vocals Trabal i Brugarolas, per cedir els locals.

Amb l'intent d'aglutinar tot el ventall de l'empresariat en associacions, aquesta memòria anuncia l'èxit que ha tingut la presidència de Foment en aconseguir la creació de les cambres industrials provincials. I anuncia que el mes de març de 1912 s'inaugurarà la Cambra de la Indústria de Barcelona *“...un poderoso aliado...unidos todos los industriales de casi toda Catalunya tendrán una representación oficial de la que carecían... Esto no quiere decir que el Fomento desaparezca.... Los servicios que viene prestando no solo a Cataluña, sino a la nación entera, le hacen acreedora a la gratitud de los productores españoles...”*

Sedó, quan deixa de ser president del Foment, hi manté una relació continuada i fluïda. Formà part del “Consejo Consultivo” d'aquesta entitat com a expresident fins el 1927. Des de la Cambra Oficial d'Indústria que en serà el president fins 1922, i fins i tot des del Senat, recolzarà, pràcticament sempre, les decisions d'aquesta altra corporació de la que ha estat president.

¹³⁸ Calvet fou el pròxim president del Foment després de la dimissió de Lluís Sedó per anar a presidir la Cambra Industrial de Barcelona. Calvet és l'únic president del Foment que era un polític del Centre Nacionalista Republicà. Possiblement per aquest motiu no va durar gaire temps en el càrrec.

Cambra Oficial d'Indústria

El 15 de març de 1912 es constituïa la Cambra Industrial de Catalunya¹³⁹ amb la presencia del governador Civil que anomenà a Lluís Sedó com a president i secretari general a Joaquim Aguilera, amb la finalitat de defensar “... *el aspecto comercial de las industrias y de ser la moderna organización industrial y el medio de unión entre los productores de aquí y los que formen las otras cámaras españolas, y el conducto más apropiado para transmitir sus aspiraciones al poder público...*”. Institució nova que era fruit de la lluita dels directius del Foment davant els poders públics perquè es pogués crear un organisme capaç d'agrupar els interessos dels empresaris de tot Catalunya, la qual cosa no es podia fer com a cambra de comerç, ja que topava amb els interessos de les altres cambres locals de comerç: la de Sabadell, de Terrassa, de Manresa,... Per constituir-la van haver de separar-se de la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona i justificar que els seus objectius eren diferenciats de la Cambra de Comerç.

Lluís Sedó fou pràcticament de 1912 a 1922 el president d'aquest organisme que, segons el seu secretari general, el prestigi aconseguit ràpidament serà degut a la intensa activitat del seu president “ *El senyor Sedó és el qui ha fet el prestigi de la Cambra.... El creador d'un dels més poderosos instruments que avui posseeix l'industrialisme català.*”¹⁴⁰.

Des d'aquesta institució Sedó intervé en diversos temes que preocupen en general als industrials catalans, participant en tots els organismes econòmics on hi té representació la Cambra. Proposa que l'estat subvencioni la mineria espanyola quan hi ha vaga a la mineria anglesa i el carbó és car i arriba irregularment, demana de regular els embassaments dels rius “...*en beneficio de los intereses de los establecimientos y fábricas de las riberas...*”¹⁴¹ reivindica rebaixes dels preus elèctrics per a les fàbriques... La Cambra té participació a la Junta d'obres del Port de Barcelona, a la comissió entre el ministeri d'Hisenda i les cambres que crea el ministre Villanueva per estudiar els impostos, comissió la qual neix gràcies a la proposta de la Cambra Industrial de Barcelona; la Cambra també forma part de l'empresa municipal Aigües de Barcelona.

¹³⁹ Acta de la Cambra Oficial d'Indústria de 15/03/1912. El primer president Lluís Sedó compartirà durant uns mesos aquesta presidència amb la del Foment.

¹⁴⁰ Carta de Joaquim Aguilera a Lluís Ferrer- Vidal per proposar de fer un homenatge a Lluís Sedó, datada el 7/1/1915 . Fons de la Cambra de Navegació i Comerç de Barcelona.

¹⁴¹ Acte de la Cambra Oficial d'Indústria del 22/05/1912.

La Gran Guerra

La Guerra Europea de 1914 altera el comerç internacional i canvia l'enfocament de la indústria espanyola, també de l'agricultura i la mineria. Aquests canvis necessiten d'un govern àgil i fort que l'Espanya de la Restauració, amb un sistema de govern en plena crisi, és incapaç de tenir. Aquesta situació genera enfrontaments entre els governs i la patronal catalana. Lluís Sedó, que és un dels homes més representatius d'aquesta patronal, des de la Cambra Oficial d'Indústria, des del seu escó al Senat, serà el portaveu i un dels protagonistes més importants de les inquietuds i dels enfrontaments amb aquest govern per tal que aquests dictin les lleis, les normatives i prenguin les mesures per aprofitar al màxim la conjuntura molt favorable als interessos de la burgesia que representa.

Els primers problemes: haver perdut comandes pel canvi de les necessitats i preferències en els països bel·ligerants, dificultats en el transport marítim que és majoritàriament estranger i ara eleva els preus dels nòlits pels perills que suposa navegar. Com a conseqüència hi haurà noves dificultats per aconseguir matèries primeres i de continuar les relacions comercials per motius de la guerra. Aviat i malgrat aquestes realitats, es creen, degut a la guerra, noves oportunitats, arriben importants demandes per a tots els sectors productius, en el tèxtil, molt important a Catalunya, però també amb el metal·lúrgic i en el químic. Els patrons catalans que veuen el negoci i volen aprofitar l'oportunitat, demanden de l'administració un seguit d'actuacions: ajuts del govern per millorar el transport marítim i la flota mercant espanyola per evitar l'encariment dels nòlits provocat per la mateixa demanda i els perills de la guerra; facilitat per aconseguir préstecs i capitals per invertir; de disposar de descomptes bancaris, de productes subvencionats o amb preus taxats per evitar manca d'existències a la Península, aconseguir que Barcelona tingui un port franc igual que el té Cadis; la creació de un "Museo Aranzelario" per estudiar les conseqüències que provocades per l'aplicació de diferents aranzels,... Peticions constants dels patrons¹⁴² als governs de torn que no escolten o hi accedeixen amb molta dificultat.

El govern d'Eduard Dato nomena una "Comisión Protectora de la Exportación" on Lluís Sedó n'és el president. Aviat considera que no és eficaç perquè el govern ignora les seves propostes i dimiteix a finals de juny de l'any 1915, mig any després d'estar creada i tres mesos després de ser anomenat president. Escriu, en aquest sentit, a un diputat castellà molt valorat per les patronals catalanes, Félix Suárez Inclán, que la Comissió Protectora "...es

¹⁴² En el Fons Sedó hi ha cartes de Sedó a Juan de la Cierva datada el 26/09/1914, a Eduardo Dato, datada el 3/11/1915 amb aquestes peticions.

absolutamente estéril, discute si la exportación es un problema para la agricultura y la minería que provoca una pugna de intereses.” i es queixa que plantegen els temes de manera dilatòria, no amb la finalitat d’arribar a cap acord.. Justifica la seva actuació al front de dita comissió des del seu interès per la creació de riquesa a Espanya i no només per Catalunya “*Desvaneciendo la intencionada leyenda de llevar nuestras actuaciones a fines particulares y localistas.*” del què és acusada sovint “*...la minoria catalana.*”.

En aquest context de la Primera Guerra Mundial, la Mancomunitat de Catalunya crea l’assemblea de la Junta Econòmica per tal d’influir en els governs centrals davant de la seva lentitud en reaccionar i fer front els nous problemes econòmics generats pel conflicte bèl·lic. La comissió executiu de la Junta va ser formada pel president de la Mancomunitat, l’alcalde de Barcelona, els diputats Cambó, Corominas, Lerroux i Sala, els presidents de la Cambra Industrial, Lluís Sedó, de la Cambra de Comerç, marquès de Robert, del Foment Josep Caralt, i de l’Institut Agrícola Català de Sant Isidre, Eusebi de Puig. En Sedó hi tindrà un paper destacat com a coneixedor de la indústria catalana, d’economia i sobretot dels temes relacionats amb l’exportació¹⁴³.

Marroc

Els empresaris catalans volen, necessiten mercats per col·locar la producció de les seves indústries. Sovint manifesten la seva indefensió davant dels empresaris anglesos i francesos que disposen d’imperis on vendre els seus productes manufacturats “*Los gobiernos han trocado la ambición del territorio por la codicia de los mercados...*” expressa Sedó¹⁴⁴ En aquest sentit, i ja abans de la Guerra del Marroc, hi ha demandes als respectius governs de potenciar Melilla i Ceuta com places comercials abocades al continent africà per introduir-se comercialment “*...eliminar presidios en Melilla, facilitando la emigración y pondríamos a aquella plaza en condiciones de ser un centro mercantil e industrial de primer orden, que facilitaría el acceso al RIF*”¹⁴⁵ Aquesta petició als governs “*La expansión comercial en el Norte de África*”¹⁴⁶ és una constant, i també la creació d’infraestructures sobretot ferroviàries en aquella zona, com la de donar recolzament a les accions militars per pacificar la zona i

¹⁴³ Magda Sellés, *El Foment del treball...* obra citada, pàg.124. La mateixa autora cita el llibre *El Pensament català davant el conflicte europeu*, editat per la Lliga, on hi ha recollides les conferències i articles dels prohoms de la Lliga i on hi ha les que va donar en Lluís Sedó amb el títol de “*Industrialització i exportació*” pàg. 1-42.

¹⁴⁴ Memòria del Foment de l’any 1910, pàg 7.

¹⁴⁵ Memòria del Foment de 1901, pàg 5.

¹⁴⁶ Memòria del Foment de 1909. pàg 3.

treure'n rendibilitat econòmica. El mateix Sedó serà anomenat president del “ Sindicato de Expansión Comercial a Marruecos”¹⁴⁷ .

La queixa als governs per la manca de fermesa a l'hora de defensar els interessos colonials és constant, així com les que fan referència a la incapacitat per pacificar el territori de Marroc per tal de garantir les inversions que s'hi han fet i les possibilitats de nous negocis, si s'aconseguís la pacificació.

Les perspectives de guanys econòmics aniran acompanyades d'actes públics fervorosament patriòtics potenciats pels patrons¹⁴⁸ a favor de l'ocupació del Marroc. Aquests actes seran més freqüents després del desastre d'Annual, amb recol·lectes i donatius per a les famílies dels soldats morts

L'Home de la Lliga

La participació dels grans industrials catalans en la política de la Restauració havia estat constant. Seguint la tradició de la casa, Josep Puig, fill del fundador de la fàbrica del riu que esdevindrà Manufactures Sedó, havia estat senador, Antoni Sedó, pare de Lluís Alfons Sedó, gran amic de Francisco Romero Robledo dirigent del Partido Reformista, va ser diputat per Terrassa i senador vitalici de designació real. Lluís Alfons Sedó començà de molt jove la seva activitat política dins del Partit Liberal l'any 1899¹⁴⁹. El 1909 ingressarà a la Lliga Regionalista de Catalunya i hi viurà la política d'aquells anys tan convulsos, compaginant-la amb la seva presència en el Foment i la Cambra de la Indústria, fins el 1923 amb l'arribada de la Dictadura de Primo de Rivera, Serà en el Senat, on serà escollit per primera vegada l'any 1914, i després el 1916, el 1918, el 1920, i perdent les eleccions el 1922, on recolzarà les propostes de la Lliga intervenint sobretot en les lleis que tenen caràcter econòmic i les relacionades en els temes industrials i comercials. El Senat, pels homes d'aquesta formació no és el lloc on acabar la vida política, ni el reconeixement de la feina feta al Congrés com ho era pels altres partits monàrquics. En aquest sentit, els senadors de la Lliga no ho seran mai per designació directa del Rei. Pels homes de la Lliga, que és un partit modern, no un partit de

¹⁴⁷ Memòria del Foment de 1910 “ Sedó com a president del Sindicat de Expansión Comercial explica “que estamos en condiciones de exportar algunos artículos textiles..”

¹⁴⁸ La Vanguardia del dia 14 de setembre de 1909 ens explica “que tuvo lugar en la Colonia Sedó, una función a beneficio de las tropas que operan en Marruecos. Custodiaban la bandeja ocho jóvenes obreras de agraciados rostros y natural donaire.”. Lo recaudado, que fueron 155 pesetas, será entregado integro al capitán general de esta región.”

¹⁴⁹ El diari “El Liberal” explica en l'edició del 24 d'abril de 1899” El triunfo de ambos como un gran éxito obtenido en buena lid sin amañes, canchullos ni protestas” Referint-se a les eleccions al Congrés on Luís Sedó “joven fabricante” i Sol y Ortega van ser elegits.

notables com els dinàstics, el Senat és una altra institució on s'ha de defensar l'actuació política que han començat al Congrés i tancaran al Senat¹⁵⁰.

La importància de Lluís Sedó dins de la formació nacionalista és gran. Participa en els actes més importants i fa conferències arreu de Catalunya i Espanya sobre les propostes d'aquesta formació. En el famós acte del Tibidabo, on la Lliga, seguint les inquietuds dels industrials catalans, es queixa del tancament de les cambres, Congrés i Senat per part del govern de Dato el qual es mostra temerós que la polèmica aliadòfils o germanòfils entri en el Parlament. Sedó hi participa amb els gran homes de la Lliga, amb Russiñol, Ramon i Abadal,... i Francesc Cambó, parlant abans que aquest últim, (La importància dels conferenciants segurament és en l'ordre inversa de la seva participació). Allí denuncia la incapacitat, la manca d'interès del govern per legislar les mesures pertinents i del tot necessàries per adaptar-se a les noves circumstàncies que ha portat la Guerra Europea. La incapacitat del govern d'Espanya per atendre les necessitats de Catalunya o les dels industrials catalans, que sovint confonen, deixant sempre entreveure que són els que més en saben de temes econòmics, i les seves propostes són les més encertades *“Davant la incapacitat del govern, Catalunya afirma un cop més els seus ideals.” “Contra la negació sistemàtica, l'afirmació serena; contra els verbalismes buits, les realitats fecundes...” “En el desastre que s'acosta Catalunya no en tindrà cap responsabilitat la Lliga.”* diu Sedó, i afirma *“En el problema internacional de les nacionalitats, Catalunya, davant la inhibició del govern, és un valor positiu...La política tradicional espanyola viu de la mort; Catalunya reivindica el dret a viure.”*¹⁵¹. Actitud, postura, que mantindrà Sedó, els altres representats catalans de la Lliga, i una gran majoria del empresariat català que consideren els governs de la Restauració lluny dels seus ideals i de ser defensors els seus interessos, governants més dedicats a fer política de saló per assegurar els seus càrrecs i la seva carrera política que per resoldre els problemes de la Nació.

Evidentment aquesta actitud de crítica als governs de la Restauració, feta sense deixar d'intentar constantment el pacte amb el partit governant de torn, per aconseguir part de les seves reivindicacions, era contestada des dels partits republicans com d'oportunista, “El Diluvio” deia de l'acte del Tibidabo, que mostrava com s'havien deixat enganyar per un govern que no feia res i no es volia assabentar que a Europa hi havia guerra. Altres diaris espanyols, i també des de Madrid, es feien ressò de l'acte i manifestaven *“Lluís Sedó, Ferrer y Vidal, Camps, Ventosa, Garriga i Massó, Rahola, tienen sobrada personalidad y relieve*

¹⁵⁰ Isidre Molas, *La Elite de la Lliga Regionalista: La Minoría Regionalista en el Senado (1902-1923)*- obra citada, pàg 8.

¹⁵¹ La Veu de Catalunya del 16/06/1915, transcriu enterament l'acte del Tibidabo

*como economistas para dejarse oír del país*¹⁵²,” Aquesta frase mostra la credibilitat i prestigi que en els temes econòmics tenien els homes de la Lliga i en general de la burgesia catalana.

La seva activitat com a defensor i representant dels interessos dels industrial catalans serà constant, visites al president del govern, amb el comte de Caralt que ara és el president del Foment, i Ferrer-Vidal¹⁵³, amb la finalitat que el govern obri les Corts per poder legislar. Redacció d'un “*Manual de agravios*”¹⁵⁴ dimissió de la “*Comisión de exportación de los delegados catalanes*”. Demanen mesures: crèdits per les exportacions, port franc per Barcelona. La queixa reiterada que els industrials d'aquí són els qui saben crear riquesa i els governs de Madrid els fan perdre el temps “*Por eso no podemos menos de sentir honda indignación al ver que mientras aquí sólo nos preocupan los intereses nacionales, haya quien sólo se preocupa preferentemente de crear una artificiosa jefatura*” i amenacen. “*O el poder acepta nuestras indicaciones salvadoras o nuestros esfuerzos han de ser para derribarlo si el gobierno central es un dique para la defensa de la economía nacional.*” Sempre ho fan, diuen, cercant el bé d'Espanya, no en exclusiva dels interessos dels industrials catalans “*Nosotros, que somos los que más predicamos, pedimos medidas de carácter general, no las pedimos con carácter exclusivo.*” Francesc Cambó, segons el mateix diari, hi afegia “*Como dijo Canalejas a los catalanes se les puede negar una cosa cuando la piden pero no hay derecho a engañarles.*”. En el mateix Senat Sedó manifestava el seu pensament autonomista, en absolut independentista, però transformador i modernitzador d'Espanya. “*Yo os invito y requiero a todos a que veáis si en alguna de nuestras actuaciones hay nada que roce a la santa unidad nacional. Nosotros concebíamos una estructura distinta, adecuada a un mayor desenvolvimiento de España, para el resurgimiento y la expansión de sus fuerzas y energías todas, y lo hacemos creyendo que así lealmente servimos a la Patria... no queráis, Srs. Senadores, matar los estímulos de un pueblo que anhela una España grande...*”¹⁵⁵.

És un senador actiu¹⁵⁶, que presenta mocions, fa esmenes, vots particulars, fa preguntes als ministres de torn, mostra la seva preocupació pels problemes reals de la societat catalana i espanyola, coneix des de la perspectiva evidentment d'industrial, de dirigent econòmic de la societat catalana, d'home del Foment, president de la Cambra Industrial. Home coneixedor del desenvolupament de l'economia i preveu els problemes que es crearan a la societat

¹⁵² El Financiero, Madrid 23/07/1915.

¹⁵³ Noticiero 10/05/1915.

¹⁵⁴ Fons Sedó, El Noticiero del 15/07/1915 ens dona notícia del que demanen els parlamentaris catalans en el “Memorial de agravios”.

¹⁵⁵ Acta del Senat del 29/01/1919. Diarios de Sesiones Históricas.

¹⁵⁶ Veure en els annexos del treball el nombre i els temes de les intervencions de Lluís Alfons Sedó.

espanyola acabada la Gran Guerra i els motius que han portat a aquesta situació. En el Senat serà membre de les comissions d'Hisenda, de Foment, de Treball, i també de la comissió de Sindicació i de les Cases Barates. Participarà en les discussions parlamentaries sobre riquesa immobiliària, sindicació, tarifes ferroviàries, tributació, aranzels, pressupostos, ports francs. El febrer de l'any 1919, dos mesos després de signar-se l'armistici, interpel·la “... *a cerca de la política económica social que demandan los actuales momentos de España*” Explica el com i el per què de la manca de subsistències i de l'encariment dels aliments i dels productes bàsics, i demana una intervenció directa i valenta de l'Estat “...*hoy más que nunca, tendrá que actuar con una política rígida de subsistencias, disciplinando la sociedad española, en manifiesta rebeldía, y sometiendo intereses, muchas veces guiados por codicias inexplicables, a las que tiene el gobierno el deber de poner coto para subordinarlas al interés colectivo...*” Demana una vegada més, la intervenció de l'estat “...*la determinación de los salarios mínimos, horarios, organización del trabajo, y cuanto se relacione con la previsión social...*” I la sindicació forçosa dels obrers i de la patronal com a única solució per aconseguir la pau social. “...*si no conseguimos inmediatamente encauzar y resolver el problema, para mejorar la condición social del obrero, que todos debemos estimular, otro movimiento societario, con finalidad distinta, nos cerrará el paso a las soluciones que anhelamos, planteándose el pleito en el doloroso terreno de las violencias, del que todos hemos de protestar.*¹⁵⁷”.

És en el Senat on porta les preocupacions de la seva societat catalana, on es queixa repetidament de l'alt grau de conflictivitat social que viu Barcelona, Catalunya i Espanya “*Señores Senadores, son más de doscientos los atentados cometidos. Nuestra sociedad se halla profundamente perturbada ante la ausencia o a los desaciertos del poder público...*” i on justifica la resposta patronal com el locaut que fan els empresaris el desembre de l'any 1919 i gener del 1920 “*Tened en cuenta, Sres. Senadores, un hecho que habrá sido censurado quizá porque ha sido incomprendido, y me refiero al locaut, que, desgraciadamente ha tenido que convertirse en una arma de defensa de una clase social que se ha sentido completamente abandonada por el poder público...*” Actitud la qual detesta però que justifica per “...*la utopia demoleadora del comunismo libertario.*” Mostrant sempre, fins i tot en el moments més conflictius, l'esperança i el recolzament a les actituds conciliadores “...*creíamos lealmente y lamentamos que la realidad haya demostrado otra cosa, que el Gobierno de Sánchez Toca habría tenido el acierto de convencer a los elementos obreros, a*

¹⁵⁷ Discurs al Senat del 14-2-1919. Diario de Sesiones.

los representantes sindicalistas, para entrar en la legalidad.” es refereix a la Comissió Mixta de sindicalistes i patrons per cercar la pau social.¹⁵⁸

Francesc Cambó quan serà ministre d'Hisenda en el govern de concentració que presidirà Antoni Maura l'any 1921, nomenarà Director del Banc d'Espanya a Lluís Sedó, càrrec des d'on promulgarà la “Ley de ordenación bancaria” i no podrà fer gran cosa més perquè el govern de Maurà caurà molt aviat, el març de 1922, i amb ell Cambó deixarà de ser Ministre d'Hisenda. Abans però, i per aquests motius li devien oferir aquest càrrec, havia intervingut com a parlamentari en la creació del Banc d'Espanya, com a banc de bancs, havia participat en importants estudis i lleis econòmiques, “*Informe sobre la revisión del privilegio de emisión de moneda. Fomento del cheque cruzado. Normas reguladoras de las actuaciones del Banco de España.*”¹⁵⁹ El mateix Cambó requeria dels seus consells i del seu saber quan havia de defensar temes econòmics¹⁶⁰. Prat de la Riba, des de la presidència de la Mancomunitat de Catalunya, també li demana sovint assessorament en aquests afers¹⁶¹.

Llei de Beneficis Extraordinaris 1916

Una de les actuacions més brillants dels diputats i senadors de la Lliga fou el rebuig de la Llei de Beneficis Extraordinaris que Santiago Alba, Ministre d'Hisenda d'un govern del Partit Liberal volia aprovar. Aquesta llei va ser considerada pels homes de la Lliga¹⁶² un seriós intent per desprestigiar la formació política catalanista, donat que beneficiava els interessos dels terratinents¹⁶³, interessos dominants a les regions centrals i del sud de l'Estat Espanyol, que no pas a la burgesia industrial amb forta presència a Catalunya. El projecte de llei preveia un impost extraordinari pels beneficis que treien de la Guerra Europea els industrials, però no considerava que els grans propietaris agrícoles també tenien guanys extraordinaris en proveir a les potències bel·ligerants en productes de primera necessitat.

El 3 de juny de 1916 s'obriren les Corts i Santiago Alba va presentar a aprovació els pressupostos de l'exercici. Abans, però, calia aprovar la nova la Llei de Beneficis Extraordinaris a la qual se li oposà Francesc Cambó i Ventosa i Calvell en el Congrés i més

¹⁵⁸ Discurs al Senat del 7-1-1920. Diario de Sesiones.

¹⁵⁹ Fons Sedó, Arxiu Històric de Barcelona “Hi ha els esborranys d'aquestes lleis” Caixa 6.

¹⁶⁰ Fons Sedó, Correspondència entre Cambó i Sedó “Convé que vingui (a Madrid) per evitar que espatllin una vegada més una llei que podria ser salvada” Li escriu Cambó quan volen crear la normativa d'un Banc de Crèdit Industrial “que es un banco enciclopédico”.

¹⁶¹ Fons Sedó. De l'Arxiu Històric de Barcelona. Correspondència entre Prat de la Riba i Sedó. Caixa 3.

¹⁶² Francesc Cambó, Memòries, Editorial Alfa, 2008. “Santiago Alba constituïa a un obstacle no sols per la meua actuació sinó per a tot intent de participació catalana en la política espanyola” pàg. 324.

¹⁶³ El mateix Santiago Alba tenia grans extensions de terra a la província de Valladolid.

tard en el senat Lluís Sedó. Francesc Cambó confessa en les seves memòries¹⁶⁴ que volia portar a Alba al fracàs total la qual cosa aconseguí amb l'ajut dels diputats i senadors del partit conservador ara dirigits per Dato.

Els arguments contra la llei eren si més no raonables. Calia primer modernitzar el sistema. Els grans terratinents també havien de portar llibres de comptabilitat com les societats anònimes que configuraven legalment les empreses industrials . No acceptaven impostos retroactius com pretenia la llei, calia a canvi aprovar un pla de ferrocarril per Catalunya.

El Ministre de Finances no va poder aprovar els seus pressupostos i hagué d'acceptar de prorrogar els de l'exercici anterior. La Llei de Beneficis Extraordinaris es va aprovar, a la pràctica però, no es va portar mai a terme per les traves obstructionistes de la Lliga envers els liberals de Romanones i de Santiago Alba aleshores ministre de Foment o Indústria¹⁶⁵.

Va voler presentar-se com un enfrontament entre les burgesies industrials i els grans propietaris rurals, entre el progrés i la tradició, però hi havia darrera el prestigi de la Lliga i dels seus homes, entre ells en Sedó que rebran felicitacions¹⁶⁶ dels industrials d'arreu d'Espanya.

L'economia i els governs

El pensament econòmic de Sedó, es manifesta en les seues discursos i intervencions als òrgans de govern del Foment, a la Cambra s'allunyen de les tesis més liberals. El mateix Lluís Sedó diu que s'han acabat els temps del "laissez faire.." i que l'Estat ha de ser intervencionista. Des de l'ús dels aranzels, potenciació de l'exportació subvencionant els productes que ho precisin, impulsar les línies fèrries, les carreteres i els camins, creació de ports francs, potenciar els ensenyaments industrials, reconèixer les associacions obreres i regular-les, fixar sous mínims, la jornada laboral, assegurar la jubilació dels obrers, aconseguir vivenda digna i assequible per als obrers... Des del Senat demanant al govern taxes a les exportacions, controlis preus, disciplini els industrials i comerciants per acabar amb les crisis de subsistències, la creació del Banc d'Espanya per regular i facilitar el crèdit que ell mateix patrocina i del qual en serà

¹⁶⁴ Francesc Cambó, Memòries ,obra ja citada, pàg. 324 " Volíem que no s'aprovés cap projecte de tots els que havia presentat, ni tant sols els pressupostos".

¹⁶⁵ FRANCESC CAMBÓ, Memòries, Editorial Alfa,2008. Fa referència a la simpatia que li professava Romanones i que, malgrat que Santiago Alba era el seu ministre de Finances, aplaudia l'oposició que li feia Cambó per motius de poder dins del mateix Partit Liberal, pàg. 328

¹⁶⁶ En el fons Lluís Sedó. Arxiu Històric de Barcelona (Casa d'Ardiaca) Hi ha dues cartes que expressen "Satisfacción por la defensa de los intereses comerciales y industriales" de La Cámara Oficial de Comercio e industria de Arévalo y de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de la provincia de Canàries datades a principis de 1917.

governador... Mostrant els seus coneixements de l'economia i un posicionament avançat i de caràcter reformista per la seva època, segurament posicionaments més intervencionistes que començaven a imposar-se en el marc de les doctrines totalment liberals. De fet les crisis dels anys vint demandarien polítiques intervencionistes com ho foren les dels governs autoritaris que s'implantaren a diversos països de l'Europa els anys vint i trenta.

Els homenatges als homes de la dictadura

El decantament per les solucions de força envers els Sindicat Únic de la CNT, apropià a les associacions patronals i els seus dirigents, fins i tot a les més negociadores, envers l'exèrcit que és qui les promourà en detriment de les solucions pactades més pròpies d'alguns governs, el de Romanones, el de Sánchez Toca.. En aquest sentit els actes d'homenatge als generals més contundents a l'hora de reprimir el sindicalisme foren constants. La Cambra de la Indústria de Barcelona presidida encara per Sedó, juntament amb el Foment dirigit per Domènec Sert, organitzen un homenatge a Martínez Anido convocant-hi a totes les organitzacions patronals catalanes amb un comunicat tant significatiu com aquest¹⁶⁷ *“Las entidades económicas aquí representadas, se honran en testimoniar una vez más al dignísimo Gobernador Civil, sus sentimientos de simpatía y adhesión y en rogarle con todo el encarecimiento y ahínco que les inspira el patriotismo y amor a la ciudad que continúe al frente de su cargo con extraordinaria ejemplaridad y con el beneplácito general viene desempeñando... la más firme garantía de la paz ciudadana y del orden”*

Homenatges que es repetiran en tota l'etapa de la Dictadura: el novembre de 1923 es realitzarà un homenatge al General Primo de Rivera, tot just quan acaba d'encapçalar el govern pel cop d'estat de setembre del mateix anys. Homenatges als militars que seran constants quan el Sedó ja no té cap càrrec directiu en les patronals del moment. Així la Cambra Industrial participarà en un homenatge que es farà el 1927 a Martínez Anido¹⁶⁸, al ministre de la Dictadura de Primo de Rivera, Eduard Aunós.¹⁶⁹ Proposarà la Cambra Industrial de fer un monument a Primo de Rivera¹⁷⁰. Instant al govern perquè atorgui la medalla del mèrit civil al governador Milans del Bosc i al mateix Martínez Anido. Actes, tots ells, que mostren la simpatia majoritària de la patronal catalana envers la dictadura i envers el

¹⁶⁷ Acta de la Cambra d'Indústria del 18/08/1922

¹⁶⁸ Acta de la Cambra d'Indústria del 1-12-1926.

¹⁶⁹ Acta de la Cambra d'Indústria del 2-11-1928.

¹⁷⁰ Acta de la Cambra d'Indústria del 11-12-1928.

feixisme italià que en serà el referent¹⁷¹. Sedó, com Cambó i altres homes de la Lliga, no tots, es mantindrà distant dels governs de la Dictadura.

¹⁷¹ A l'acta de la Cambra d'indústria del 24-1-1930 s'aprova la factura d'un banquet que s'ha fet a Barcelona amb la "Confederación Italiana fascista de la Industria" El comte de Caralt és en aquell moment el president.

Conclusions

A l'últim terç del segle XIX es consolida a Catalunya una gran burgesia industrial i financera gràcies a l'acumulació de capital aconseguida amb les fàbriques, els negocis colonials i l'endogàmia.

Aquesta gran burgesia se sent identificada en l'ordre del nou règim de la Restauració, després dels accidentats anys del sexenni democràtic. Serà, al costat dels terratinents i propietaris agrícoles, la seva base social i política catalana en la qual es fonamentarà el Règim, la que donarà suport a la classe política espanyola feta de professionals de la política i a la mateixa monarquia, *“un règim que va ser bastit des de la perspectiva dels productors de la política, és a dir, per satisfer els professionals de la política”*¹⁷². Règim que no tenia cap necessitat de democratitzar-se perquè en essència no era democràtic, i es basava en l'oportunitat de govern dels dos partits, el Conservador i el Liberal garantida per la monarquia.

Burgesia que en els primers anys de la Restauració deixa fer als professionals de la política, però després de la pèrdua dels mercats colonials, sent la necessitat de participar-hi molt més activament per defensar l'especificitat de la seva economia que necessita d'unes polítiques proteccionistes i d'un tractament de les dinàmiques socials diferenciades de la resta de l'Estat. És quan apareix la Lliga Regionalista de Catalunya, partit amb una estructura i un funcionament totalment diferenciat dels partits dinàstics espanyols.

Els nostres homes, els que regiran les principals empreses catalanes, i les associacions patronals catalanes i espanyoles, seran monàrquics, del Partit Liberal: Josep Caralt, Domenech Sert; de la Lliga: Ferrer-Vidal, Lluís Alfons Sedó, Frederic Rahola; de la Unió Monàrquica Nacional: Jaume Cusó, Alfons Sala, Josep Olano, i excepcionalment republicans com Eduardo Calvet. En general, tots ells, defensaran els mateixos interessos a les Corts de Madrid, al marge dels que proposaran els seus partits. Només la qüestió catalana els acabarà distanciant.

Formaran una elit, i es sentiran elit, considerant-se els escollits per decidir el què cal fer a Catalunya, quines són les seves aspiracions i el model a seguir, que és també el que li convé a Espanya *“a la Catalunya gran per l'Espanya gran”*.

¹⁷² GEMMA RUBÍ CASALS, Obra citada. Cita a J. VARELA ORTEGA I LUÍS MEDINA PEÑA. *Elecciones, alternancia y democracia*. España-Méjico, una reflexión comparativa, Madrid: Biblioteca Nueva, 2000, pàg. 90 i ss.

No seran pas aliens al què esdevé a Espanya. La seva influència en la política espanyola serà més important en la mesura que el sistema de la Restauració es debilita per les divisions internes dels dos grans partits monàrquics. Aquesta major influència es manifesta per la necessitat que tindran de recolzar-se i fer participar directament a homes d'aquesta burgesia i a la Lliga en aquests governs de concentració nacional, els quals tindran en general una vida efímera. En pot afirmar però que no determinaran la política dels governs de la Restauració, els quals cercaran l'equilibri amb altres interessos, el dels grans terratinents per exemple, i el dels propis governants que mantindran una dinàmica i una lògica pròpia per conservar el poder. Els interessos de la classe política són els que prevaldran.

Actuaran generalment com un bloc de poder compacte. La Lliga es consolidarà com a partit representant d'aquesta elit empresarial catalana¹⁷³, primer a Barcelona, a Girona i les seves comarques, més tard, i sense aconseguir la total representació d'aquestes classes socials, ho farà a les terres de Tarragona i Lleida. Serà el partit que defensarà les seves aspiracions i els seus interessos, malgrat que molts patrons vulguin defugir de ser-hi identificats manifestant sovint ell caràcter apolític de les seves corporacions.

Aquest partit, en el que també se sentiran representats la mitjana i part de la petita burgesia, fins hi tots un sector dels obrers de coll blanc, aconseguirà els seus majors èxits electorals els anys 1918 i 1919, perdent, envers el 1923 part de la influència a la societat catalana pel creixement electoral d'Acció Catalana.

L'actitud paternalista amb el món obrer que tenen al començament del segle XX- el mateix Foment tenia com a una de les seves finalitats en els seus primers estatuts, la de cercar l'harmonia amb la classe obrera, mentalitat que comporta la creació de la Caixa de Pensions, d'economats,... Canvia i passa a ser molt més bel·ligerant a mesura que es radicalitza la conflictivitat social, fenomen que també es dona a molts països europeus. Viuran la por i la violència d'aquestes lluites socials “...a Itàlia hi ha moltes vagues, però no maten¹⁷⁴”, el temor a la revolució russa,... i prendran mesures semblants a alguns països veïns com són les repetides crides a la repressió dels obrers, i en darrer terme a la presa del poder per governs autoritaris, en el cas d'Espanya pels militars, pel general Primo de Rivera.

Efectivament, la incapacitat dels industrials catalans per pactar amb la CNT, sindicat que augmenta considerablement el nombre d'afiliats, tant com l'eficàcia de la seva organització

¹⁷³ Veure als annexos com serà la formació que aconseguirà més senadors electes.

¹⁷⁴ El Trabajo Nacional, Revista del Foment, març de 1920, pàg 1.

durant els anys de la Primera Guerra Mundial. La gosaria de les demandes obreres deguda a la creença que altres revolucions com la Russa són possibles, radicalitzaran les postures dels obrers i dels patrons catalans, que ara liderats pels sectors menys dialogants, en el cas dels empresaris per “ La Federación Patronal”, cercaran, primer la resposta repressiva dels governs de torn i, davant la manca d’aquesta, la resposta militar. Seran directament responsables de l’arribada de la Dictadura de Primo de Rivera.

En general els homes d’aquesta gran burgesia se senten còmodes amb la Dictadura de Primo de Rivera i ocupen diversos càrrecs polítics. Josep Olano, Eusebi Güell,, Eduard Aunós, Alfons Sala. Fins i tot Ferrer Vidal des de la Cambra Industrial també la recolza. Un sector molt vinculat a la Lliga es manté al marge, Francesc Cambó, Lluís Alfons Sedó, Puig i Cadafalch¹⁷⁵.

L’arribada sobtada de la Segona República desconcerta aquesta burgesia i aviat, sempre manifestant l’apoliticisme de les seves corporacions, es manifesten obertament en contra, defensant els seus interessos mitjançant la Lliga i alguns sector per la CEDA.

Cerquen en general l’associació del món empresarial intentant crear diverses patronals específiques de cada sector de la producció però relacionades i controlades des de les diferents cambres de comerç catalanes, per la Cambra Industrial i per la gran associació patronal que és el Foment del Treball Nacional. Com a solució a la lluita de classes, quan el paternalisme no aconsegueix controlar el moviment obrer, i el Sindicat Únic de la CNT és predominant i té un gran pes en la classe treballadora, contraposen, a més del recolzament als sindicats lliures, la sindicació obligatòria de patrons i obrers en un sindicat únic, el sindicat corporatiu que serà realitat a la Dictadura de Primo de Rivera.

En aquests marc social i polític, en Lluís Alfons Sedó va ser un dels principal protagonistes d’aquesta classe burgesa que té la certesa que pesa en el govern de Catalunya i vol pesar i manar a la resta d’Espanya. Representarà un sector significatiu d’aquesta burgesia. Gran empresari, polític destacat, dirigent del Foment i de la Cambra, amb el recolzament dels grans patrons, dels polítics de la Lliga i dels altres partits monàrquics de Catalunya. És l’home que en sap d’economia, que fa propostes en aquest sentit i són acceptades fins i tot per l’empresariat de la resta d’Espanya. Home ponderat, de consens, amb sensibilitat social, que també radicalitza les seves postures envers el món obrer a partir de les grans lluites socials, els

¹⁷⁵ Puig i Cadafalch abandona al General desenganyat per la falsa promesa de Primo de Rivera de dotar Catalunya d’una autonomia.

locauts, que s'esdevenen els anys vint. També demana el sindicat únic de patrons i obrers, però que no pren part, potser només deixa fer, o potser va ser incapaç de deturar el clima de crispació i violència que lideren els dirigents de la “Federación Patronal”¹⁷⁶ els quals se serveixen de les eines i les actituds més extremes, els locauts, i la utilització de bandes armades.

Cal ressaltar el seu coneixement del món industrial, de l'economia, on destaca i és un referent pels seus contemporanis, que li demanen consell i assessorament en aquests afers. També cal considerar especialment la imatge d'home de consens, ponderat, ho és en el seu rol de dirigent de les corporacions econòmiques catalanes, tant importants com el Foment, i sobretot a la Cambra Industrial que presidirà quasi deu anys. En el seu paper de gerent d'una empresa de 2000 obrers on aconsegueix una pau social envejable, des de primers de segle fins l'arribada de la Segona República, en els anys segurament més conflictius de la història contemporània de Catalunya. Fins i tot en aquest període convuls, majoritàriament els obrers de Sedó i Comandita s'afilien en els sectors menys radicals, com són els sindicats dels trentistes.

Com home de la Lliga defensa i vol l'autonomia de Catalunya, però és sobretot avalador del projecte d'una Catalunya capdavantera i directora d'Espanya on no només vol vendre les seues teixits, sinó que vol modernitzar i convertir-la en un país homologable a les potències europees de l'època.

Sedó, representa el sector més democràtic de la patronal catalana d'inicis del segle XX. Ell, influeix als governs de la Restauració des de les corporacions econòmiques, el Foment, la Cambra,..., però, també des de la política. Afiliat a la Lliga, senador per aquest partit, fugint del fals apoliticisme de gran part dels patrons catalans, insisteix en utilitzar les Corts, les lleis, de convèncer els parlamentaris, per defensar les idees del modern dirigent de la indústria que és. Gran defensor de la sindicació obligatòria en els anys més convulsos de la conflictivitat social, i en aquest aspecte en sintonia amb la majoria d'empresaris de l'època, paradoxalment, deixa el seu protagonisme social i polític a l'arribada de la Dictadura de Primo de Rivera, i rebutja retornar a la Lliga i a l'activitat política quan arriba la Segona República. Sota el règim del general Franco accepta, en plena Guerra Civil, el 1938, de ser president honorífic de la Cambra Industrial de Barcelona, càrrec difícilment rebutjable donades les circumstàncies.

¹⁷⁶ MAGDA SELLÉS QUINTANA. *El Foment del Treball Nacional...obra citada*. Explica alguns intents d'oposar-se a les propostes dels dirigents de “la Federación ...” per part de Sedó pàg.301.

En aquesta part final del treball sobre la trajectòria social i política de Lluís Alfons Sedó, hem vist confirmats aspectes ja explicats per la Magda Sellés, la Soledad Bengoechea, i d'altres historiadors que han escrit sobre les aspiracions i la capacitat d'aquesta burgesia industrial i financera per imposar des de Catalunya una determinada política econòmica i social, i també exterior, als governs de la Restauració. L'evolució des d'una actitud paternalista a una actitud fortament bel·ligerant amb els sindicats de classe obrers, en aquest cas el Sindicat Únic de la CNT. L'evolució envers el corporativisme, amb la sindicació obligatòria d'obriers i patrons en una mateixa organització. Però també les resistències, potser menys explicades, en cercar les situacions de força i de col·laborar amb la Dictadura de Primo de Rivera, de un sector de la patronal, si més no de formes més democràtiques, catalanista, proper o pertanyen a la Lliga, el que representa Sedó. Règim al que s'acomoden perquè defensa els seus interessos de classe. Sector que, en aquest sentit i també en el seu catalanisme, es va diferenciant paulatinament dels prohoms catalans més pròxims al règim i als partits dinàstics espanyols, els Sala, Olano, Caralt, Cussó,...tots amb títols nobiliaris, o d'altres sectors que es manifesten teòricament apolítics. Homes que han participat en les mateixes corporacions econòmiques i han pressionat els governs de la Restauració com ho ha fet en Sedó i els al·legats a ell.

Bibliografia

- Adin, José Luís Cobos, Josep Maria i altres. *Colectivitzacions al Baix Llobregat 1936-1939*. Centre d'Estudis Comarcal del Baix Llobregat, Publicacions Abadia de Montserrat 1989
- Balcells, Albert. *El problema agrari a Catalunya 1890-1936*. Editorial Nova Terra. Barcelona 1968.
- Balcells, Albert. *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)*. Editorial Nova Terra. Barcelona 1970
- Bengoechea, Soledad. *Organització Patronal i conflictivitat social a Catalunya*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 1994.
- Riquer de Borja. *Lliga regionalista; burguesia catalana i el nacionalisme*. Edicions 62. Barcelona 1977
- Riquer de Borja. *Història, política, Societat i cultura dels països catalans- Volum 8è. L'època dels nous moviments socials 1900-1930*. Editorial Enciclopèdica Catalana- Barcelona 1995
- Cabrera, Mercedes: (dir) *Con luz y taquígrafos. El Parlamento en la Restauración (1913-1923)*. Madrid. Taurus 1998
- Cabrera, Mercedes, Rey Fernando del. *El poder de los empresarios*-Taurus, Madrid 2002.
- Cambó, Francesc. *Memòries*. Editorial Alfa 1981, pàg. 386
- Colomines i Companys, A: *El catalanisme a l'estat. La lluita parlamentària per l'autonomia (1898-1917)*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1993
- Culla, J.B. *El republicanisme lerrouixista a Catalunya (1901-1923)*. Barcelona. Editorial Curial 1987
- Dorel Ferrer, Gràcia. *Les colònies industrials a Catalunya. El cas de la Colònia Sedó*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1992
- Duarte, A: *La España de la Restauración (1875-1923)*. Barcelona. Hipòtesi 1997
- Fernández Clemente, Eloy. *Elites y poderes económicos en la España del siglo XX*. Cuadernos de H.Contemporánea 2008, vol.30, pàgs. 57-82.
- Gabriel i Sirvent, Pere: *Classe obrera i sindicats a Catalunya 1903-1920*, Tesi doctoral, Facultat de Ciències Econòmiques, Universitat de Barcelona, Juliol 1981.
- Gari W. McDonogh. *La casa de los espejos: las élites de Barcelona y las transiciones alfonsinas. Espacio. Tiempo y Forma. Serie V, Hª Contemporánea*, t, 6, 1993, pàg.22
- Gil Pecharroman, J. *Conservadores subversivos. La derecha autoritaria alfonsina (1913-1936)*. Madrid. Eudema 1994
- La Unió de Rabassaires- *Els desnonaments rústics a Catalunya*, Barcelona 1934.
- Lladonosa, Manuel. *El Congrés de Sants*- Editorial Nova Terra. Barcelona 1975
- Llorençs, J. *La Unió Catalanista i els orígens del catalanisme polític*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1962
- Marcet i Gisbert, Xavier. *El Salisme. Moviment Polític i bloc de poder*
- Martín Surroca., Jeroni. *Condicions de vida i de treball de la classe obrera i conflictivitat social al Ripollès*,. Treball de 3er cicle,

- Memoria general del Primer Congreso Nacional de Federaciones Patronales, Madrid, Artes Gráficas Mateu, 1914,
- Molas, Isidre. *Els senadors republicans duren la monarquia d'Alfons XIII (1903-1923)*- Universitat Autònoma de Barcelona- Barcelona 2006
- Molas, Isidre. *La Elite de la Lliga Regionalista: La Minoria Regionalista en el Senado (1902-1923)*- Departamento de Ciencia Política y derecho público Universidad Autónoma. 2002-2003
- Moreno Luzón, J: *Romanones, Caciquismo y política liberal*. Madrid. Alianza Editorial 1998
- Olabarri Gortaraz, Ignacio. *Actores políticos y actores sociales de la crisis de la Restauración..* Ponencia presentada en el Primer Congreso de Història Contemporània de Salamanca 1992.
- P.Zancada a la Revista Social núm. 5 abril de 1927
- Rey Reguillo, Fernando del. *Organizaciones Patronales y Corporativismo en España (1914-1923)*, tesi doctoral, Universitat Complutense de Madrid, 1998.
- Rodrigo Alharadilla, Martín. en el llibre dirigit per Francesc Cabana-*Cien empresarios catalanes*- Editorial empresariales- Madrid 2006.
- Rubí Casals, Gemma. *Els catalans i la política en temps del caciquisme. Manresa 1875-1922*. Eumo 2006
- Rubí Casals, Gemma. *El caciquisme i el despertar de la societat de masses: Manresa 1875-1901*. Centre d'estudis del Bages 2005
- Rubí Casals, Gemma. *El món de la política en la Catalunya urbana de la Restauració*. Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, 2003,
- Santos Julia, Eduardo González Calleja y altres. *Violencia política en la España del siglo XX -El Ejército y el orden público durante la Restauración-* Taurus, Madrid 2000
- Sellés, Magda. *El Foment del Treball Nacional 1914-1923*, Publicacions de l'abadia de Montserrat Barcelona 2000.
- Tarda i Coma, J. *Republicans i catalanistes al Baix Llobregat a principis del segle XX. Modernització dels comportaments polítics i socials (1900-1923)* Col. Llorenç Sans, núm 1. Barcelona Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1991
- Termes, Josep. *Història de Catalunya. De la revolució de setembre a la fi de la guerra Civil (1868-1939)* Barcelona 1988 pàg. 198
- Tuñón de Lara, Manuel. *Història y realidad del poder: El poder y las élites en el primer tercio de la España del siglo XX*. Madrid Edicusa 1967.
- Tuñón de Lara, Manuel. *Metodología de la historia social de España*. Madrid. Siglo veintiuno de España Editores. S.A. 1973
- Valls i Broquetes, Orenç. *Documents i notes concernents a la vila i terme d'Esparreguera. Volum III Anys 1851-1950*. Barcelona 1991.
- Varela Ortega, José (director) Rubí Gemma, Josep Armengol en el capítol sobre Catalunya. *El poder de la influencia: geografía del caciquismo en España 1875-1923*
- Vives, Vicens i Llorens, Montserrat. *Industrials i polítics (segle XIX)*- Ed. Vicens-Vives, Barcelona 1980.

Fons consultats

Foment de Treball Nacional: Actes de les sessions de govern, Memòries anuals, revista de la institució, “El Trabajo Nacional”.

La Cambra de Navegació i Comerç de Barcelona. Actes de la comissió de govern de la Cambra Industrial. Revista de la institució.

Arxiu Històric de Barcelona (Casa Ardiaca) Fons particular de Lluís Alfons Sedó

Arxiu Nacional de Catalunya. Fons Sedó.

Web del Senado Español- Actes de les sessions d’aquesta institució.

Web de l’hemeroteca de la Vanguardia.

Arxiu municipal d’Esparreguera- Correspondència alcaldia, anys 1909-1919

Annexos

- Distribució de les actes de les eleccions a senadors dels anys 1900 al 1923 segons la tendència política.
- Tipus d'intervencions a la Cambra Alta del Senador Lluís Alfons Sedó.
- Acta de la presa de posició de Lluís Alfons Sedó com a senador de la legislatura 1914-1915.
- Reportatge de la revista "Asociación Mercantil Española" editat el 1914 sobre L. A, Sedó, en Cta i la seva Colònia Industrial.

Distribución de las actas de los senadores elegidos en Cataluña (1903-1923) según su tendencia política

	1903	1905	1907	1910	1914	1916	1918	1919	1921	1923	Total
Tradicionalistas			4	1			3	1	1	1	11
Lliga	2	2	6	5	6	7	6	8	6	6	54
Conservadors	7	1			2	2	1	2	2	2	21
Liberals	5	9	1	7	3	5	2	2	4	3	41
Republicans	1	1	5	2	3		1	1	1	2	17
Independents			1	1	1	1	1	1	1	1	8

Isidre Moles *La Elite de la Lliga Regionalista: La minoria regionalista en el Senado (1902- 1923)*

Intervencions de Lluís Alfons Sedó al Senat. Legislatures de 1914 a 1922

	1914	1915	1916	1917	1918	1919-1920	1921-1922	Total
Legislació industrial i comercial: impostos, política aranzelària	4	1	3	1		2	5	16
Organització de serveis estatals de comerç i industrials	2			2				4
Política econòmica del govern	3	1	2			2	3	11
Pressupost dels diferents ministeris	4		6	2		2		14
Tales abusives i desforesti-ho	1							1
Peticions al Ministeri d'exterior per obrir mercats en diferents països	2							2
Estat sanitari de Barcelona ciutat	1							1
Convenis comercials amb diferents països	2							2
Construcció de ferrocarrils secundaris			2					2
Política de subsistències			2					2
Millora de la xarxa de carreteres secundaries en llocs estratègics					1			1
Política economic-social del govern			1		2	1		4
Polítiques sobre els funcionaris de l'estat					1			1
Construcció d'un passeig marítim per Barcelona					1			1
Nacionalització de les indústries					1			1
Ofenses al exercit a Barcelona					1			1
Monopoli de les aigües de Barcelona	1							1
Ports Francs			1			1		2
Sindicació						2		2
Problema agrari a Espanya					2		1	3
Casa Barats							2	2
Assassinat d'advocats a Barcelona.							1	1
Organització militar			1		1			2

Comissions

Foment Sindicació Hisenda
Treball
Cases barates

Font - Diarios de Sesiones Históricas Senado
Elaboració pròpia

Nomenament de Lluís Sedó com a senador Legislatura 1914-1915



C.5895241

EN LA CIUDAD DE BARCELONA, a veintidos de marzo de mil novecientos catorce. Reunidos a las diez de la mañana en el Salón de San Jorge del Palacio de la Diputación provincial los señores compromisarios para el nombramiento de Senadores con los Sres. Diputados provinciales y constituida la Mesa definitiva elegida en el día de ayer, siendo su Presidente el de la Diputación provincial Excmo. Sr. Don Enrique Prat de la Riba, con asistencia de los señores Secretarios escrutadores Don José Roig y Ventosa, D. José Iglesias y Martí, Don Juan Ragú y Camps, y Don José Rovira y Bruguera, se procedió a la elección de Senadores por esta provincia a tenor de lo dispuesto en el Real Decreto de trece de febrero último, votando primero los cuatro Secretarios escrutadores y después los Diputados provinciales y compromisarios indistintamente.

Terminada la votación y habiendo preguntado el Sr. Secretario Don José Roig y Ventosa si quedaba algún Sr. Diputado o compromisario por votar, sin que ninguno contestara, votó el Sr. Presidente y declaró cerrada la votación: Se leyeron en alta voz los nombres de los electores que habían tomado parte en la misma y se declaró que su número era el de trescientos cincuenta y tres.

Verificado el escrutinio resultó que Don Miguel A. Pargas y Roca obtuvo trescientos cuarenta y nueve votos, Don Luis Sedó y Guichard obtuvo trescientos cuarenta y siete votos, Don Leocadio Soler y March obtuvo trescientos cuarenta y cuatro votos y Don Juan Rosell y Rubert obtuvo

trescientos treinta y un votos.

Papeletas en blanco, cuatro.

En su consecuencia, siendo el número de señores putados y compromisarios que tenían derecho a votar ciento sesenta y tres, tomaron parte en la elección ciento cincuenta y tres; y habiendo obtenido mayoría

absoluta de los votos emitidos los señores Don Miguel Pargas y Roca, Don Luis Sedó y Guichard, Don Leocadio Soler y March y Don Juan Rosell y Rubert, el Sr. Presidente les proclamó Senadores electos por la provincia de Barcelona.

Y en cumplimiento del artículo cincuenta y cuatro de la ley de ocho de febrero de mil ochocientos setenta y siete, firmamos la presente acta, aneando de ella correspondiente copia para el Excmo. Sr. Ministro de Gobernación; otra copia autorizada por el Sr. Secretario de la Diputación provincial con el Visto Bueno de su Presidente y el sello de la Corporación, se entregará a los Senadores electos para que les sirva de título de su nombramiento, la cual presentarán en la Secretaría del Senado; y una certificación de esta acta con toda su documentación será remitida al Senado dentro del término de ocho días, a tenor de lo dispuesto en el referido artículo cincuenta y cuatro de la Ley. De todo lo cual certifiquemos = El Presidente, E. Prat de la Riba. = El Secretario escrutador, José Roig y Ventosa. = El Secretario escrutador, José Iglesias. = El Secretario escrutador, Juan Ragú. = El Secretario escrutador, José Rovira.

Y a tenor de lo dispuesto en el artículo cincuenta y cuatro de la Ley de ocho de febrero de mil ochocientos setenta y siete, para

que sirva de título de su nombramiento al Senador electo por esta provincia Don Luis Sedó y Guichard, expido la presente copia del acta de la elección de Senadores verificada en el día de hoy, en este pliego de papel del sello de oficio, con el Visto Bueno del Excmo. Sr. Presidente de esta Diputación y autorizada con el sello que usa la misma, en Barcelona, a veintidos de marzo de mil novecientos catorce.

SE SECRETARIO DE LA
DIPUTACIÓN PROVINCIAL.

José Rovira

V: 34

EL PRESIDENTE

DE LA DIPUTACIÓN PROVINCIAL.

E. Prat de la Riba

Reportatge de la fàbrica i colònia Sedó. Revista Asociación Mercantil Española (23-3-1914)

8

ASOCIACIÓN MERCANTIL ESPAÑOLA

La gran industria española ante la Exposición Argentina



Excmo. Sr. D. Antonio Sedó y Pomés
Caballero Gran Cruz de Isabel la Católica,
Senador Vitalicio, Ex-diputado a Cortes,
Fundador de la Colonia Sedó



Instalación que presenta la casa L. A. Sedó, en Cta. en la Exposición
Argentina. Ejecución y proyecto de los señores Renart y C.^a



Excmo. Sr. D. Luis Sedó Guichard
Jefe superior de Administración Civil,
Comendador de número de Carlos III,
Caballero Gran Cruz de Isabel la Católica,
Ex-diputado a Cortes, actual
Director Gerente de la Colonia Sedó.

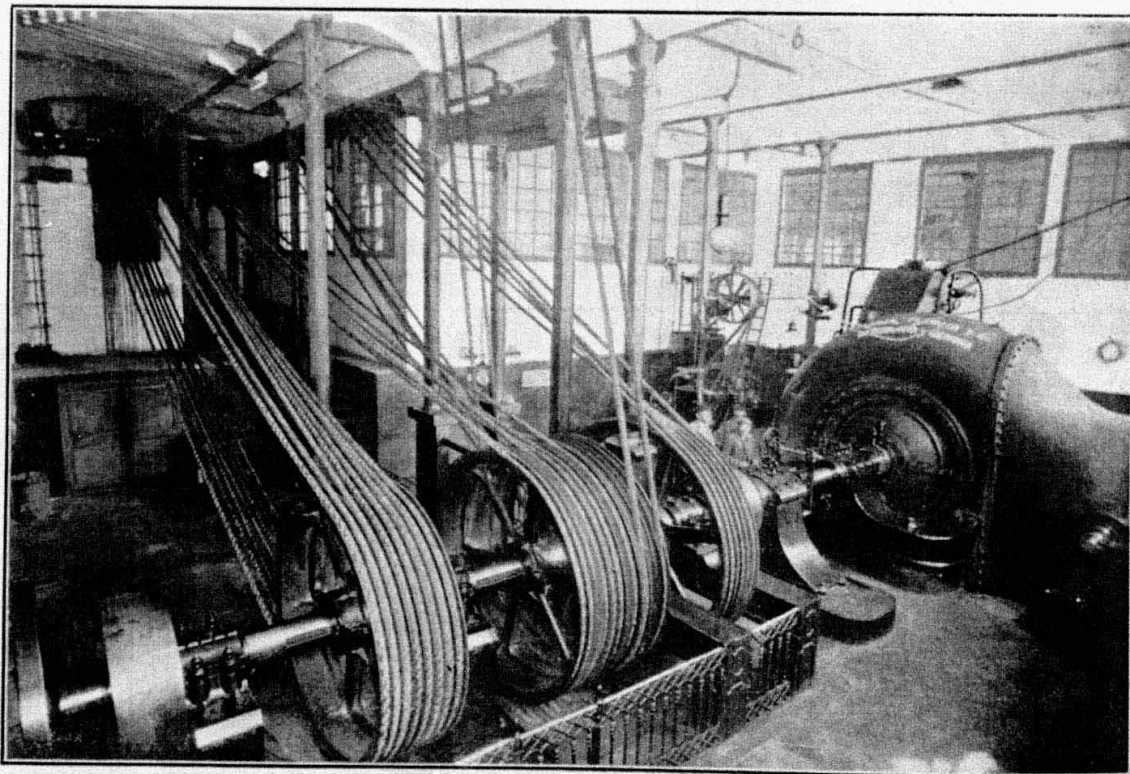
L. A. SEDÓ, en Cta. - SU COLONIA INDUSTRIAL

Situación é impresiones

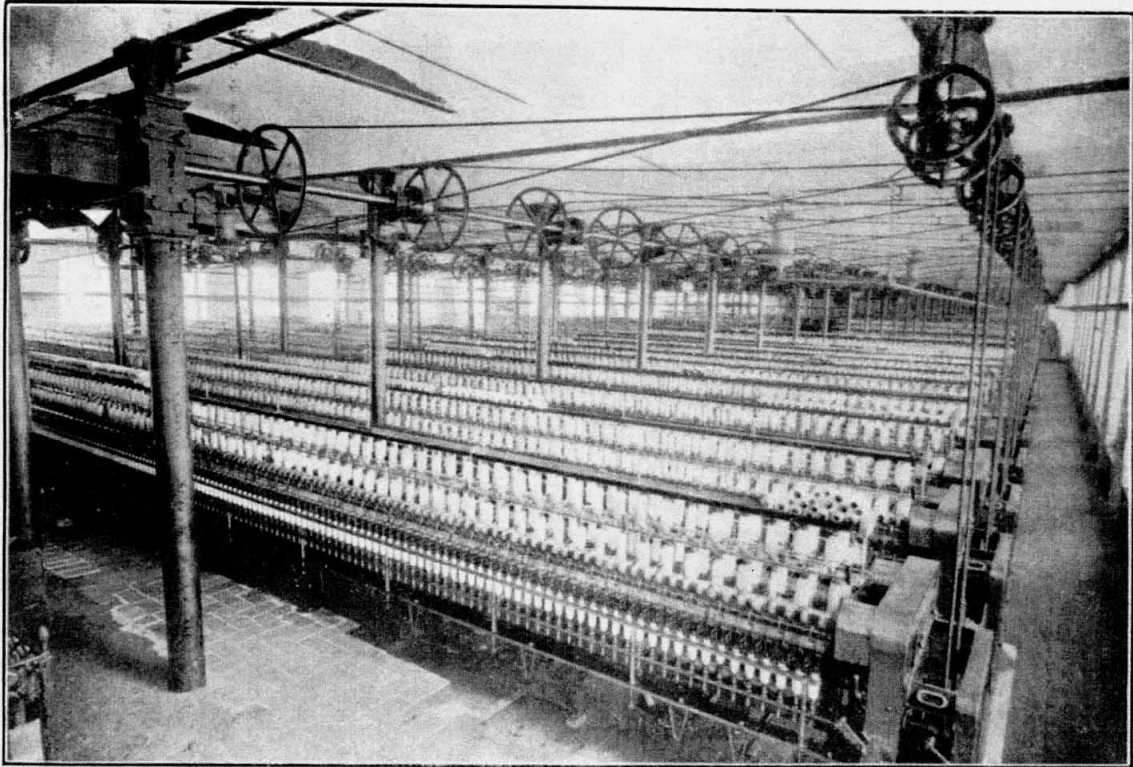
ENTRE una cadena de montes sinuosos engarzados con el típico
Montserrat que se yergue sobre ellos, asiéntase en un valle

fértil bañado por el rumoroso Llobregat, la obra colosal de un
hombre á quien debe España una parte grande de su progreso
industrial moderno.

En aquel sitio de vida bulliciosa entre la soledad de los campos,



Gran sala de turbinas para la fuerza de las fábricas de hilados y tejidos



Uno de los grandiosos salones de máquinas continuas para la hilatura

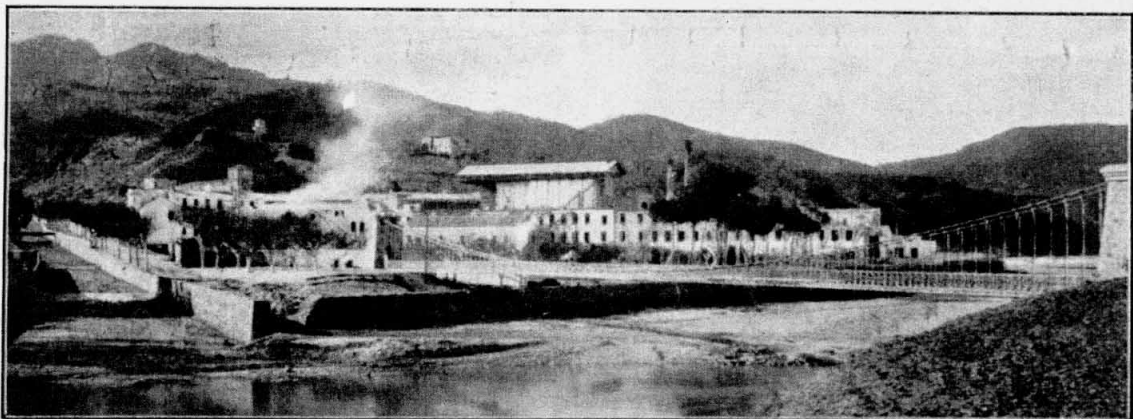
donde el nombre de su creador ya se ha unido íntimamente con la tierra y con las cosas y le llaman *Colonia Sedó*, hemos estado horas, que pasaron brevísimas, recogiendo impresiones para estas páginas dedicadas por honor y por justicia a nuestra gran industria que en el momento presente va honrar la patria ante la magna Exposición Argentina.

La *Colonia Sedó*, es la más grande factoría industrial española que labora conjuntamente los hilados y tejidos de algodón. Es la obra de un genio catalán, de un esforzado caudillo de nuestro progreso, adaptada a la evolución que impone al tiempo por la habil mano que hoy la rige.

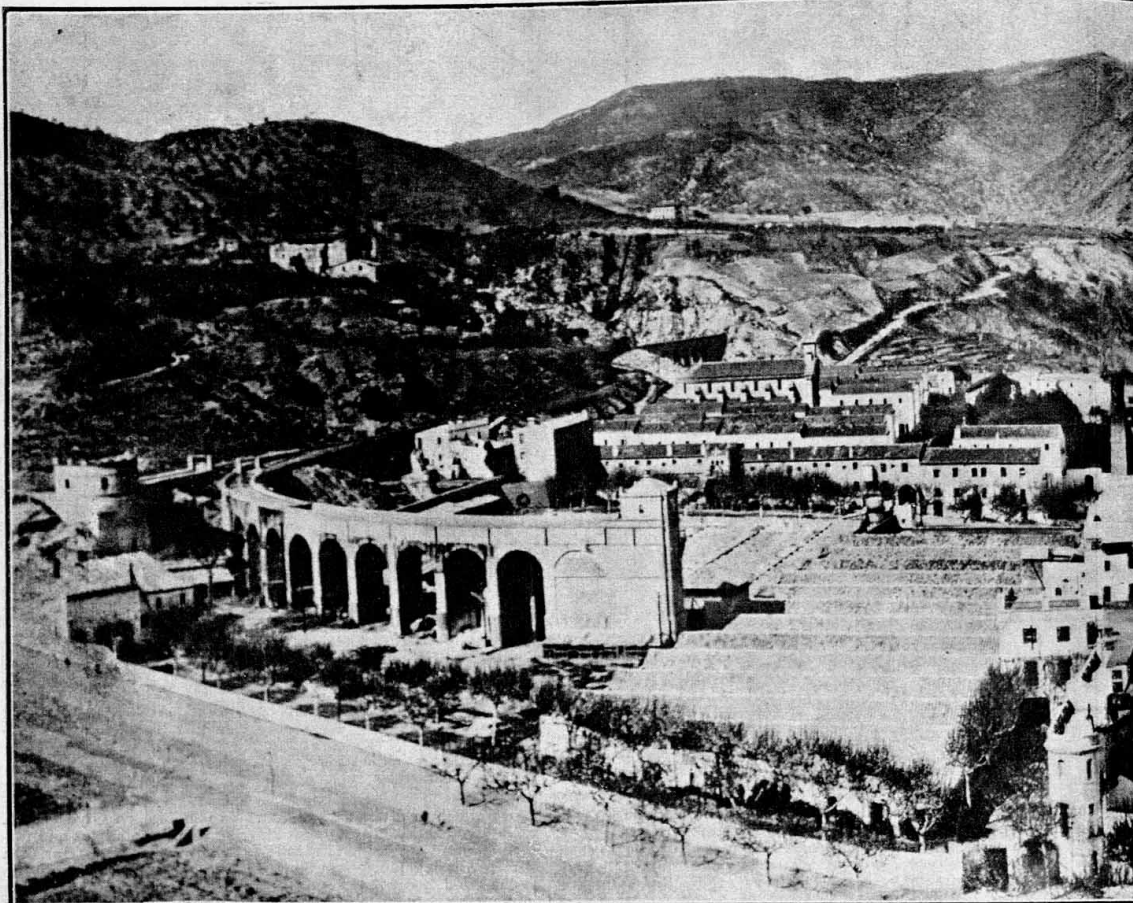
Se halla situada a 35 kilómetros de Barcelona en el Ayuntamiento de Esparraguera.

El viaje desde la Ciudad Condal es pintoresco y se hace cómodamente; en ferrocarril hasta Martorell, donde esperan el paso de los trenes, automóviles rápidos que corren directamente a Esparraguera: allí, sigue un corto camino que conduce a la *Colonia Sedó*.

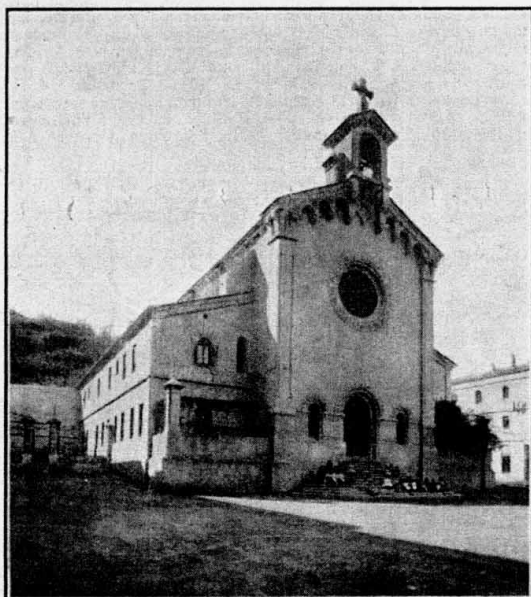
Desde él, se divisa un panorama espléndido, en cuyo centro, en la hondonada, se alza el caserío y los amplios edificios que forman la grandiosa unidad industrial. De entre ellos, surge rarísima chimenea salomónica —singular en Europa— y otras gigantes de forma esbelta, que lanzan por veces extensos penachos de humo muy negro, que turba el ambiente y delata a lo lejos de aquellos parajes silenciosos y abruptos, la actividad de la vida industrial que allí agita; mientras dilatadas nubes de vapor blanquísimo, envuelven las firmes siluetas de los tejados que cobijan la obra magna. Coronando los grandes salones, en secadero enorme, larguísimo lienzo de *corderois* ó panas expuestos al aire, se mueven lentamente con el viento y parecen fantasmas, que en sus vaivenes responden a la consigna de actividad y movimiento que impele allí todo. A izquierda, la arcada airosa del acueducto, da la semejanza de un baluarte estratégico, a modo de fortaleza; y en el fondo del paisaje serpea rielante el río en su cauce anchuroso, reverberando en sí el puente colgante esbello, que pertenece a la



Vista de la Colonia Sedó desde el Este, al lado opuesto del río Llobregat. — En primer término el esbello puente colgante propiedad de la empresa



Vista general de la Colonia Sedó y sus fábricas de hilados y tejidos y car



La iglesia y las escuelas de niños y de niñas de la Colonia Sedó

colonia y que une ambas orillas. Las casas blanquísimas brillan al sol, y de los edificios inmensos, de sus ventanales, de sus azoteas y de las cosas metálicas, salen destellos de luz titilantes que dan al conjunto un efecto fantástico.

Tal es la impresión primera de la *Colonia Sedó* para el visitante.

En la Colonia

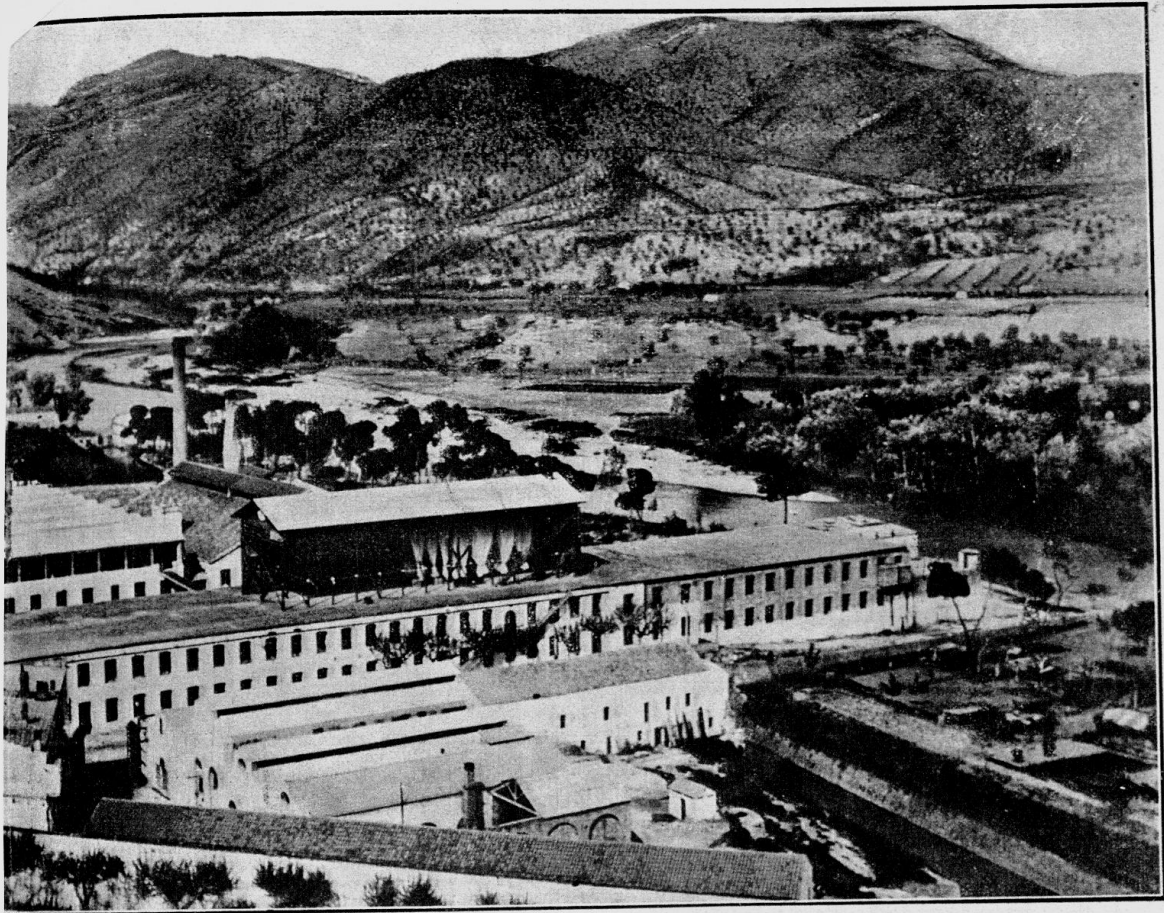
Al llegar al umbral de su entrada el ruido es intenso y la fuerza del movimiento de las máquinas hace trepidar la tierra.

Los altos empleados de la casa nos acompañaron solícitos por los innumerables departamentos del establecimiento, y nos dimos entonces cuenta de la grandeza y de la organización suprema de aquellas fábricas y de su colonia industrial. En el orden fabril, entra allí el algodón en rama y sale convertido en manufacturas acabadas de *corderois* y otros tejidos, que son suministrados inmediatamente al comercio; y en el orden social, tiene la población de la colonia una idiosincracia peculiar, envidiable, que bien quisieran para sí muchos de nuestros importantes pueblos.

Por las calles

Las edificaciones todas, las casas y cuanto hay construido que encierra el perímetro de la colonia, es propiedad de la empresa Sedó, que cede muy económicamente a sus obreros las higiénicas y confortables viviendas de que dispone. Hay allí muchas familias que no pagan más que una peseta de alquiler semanal por su morada.

Pasamos varias calles muy limpias y aseadas, donde jugaban muchos niños de semblante risueño, hijos de aquella colonia obrera, que mañana serán hábiles mecánicos. Grupos de mujeres, curioseaban en derredor de vendedores ambulantes; otras lavaban ropas en grandes y cómodos lavaderos públicos; y por las venta-



ro de calcio de los señores L. A. Sedó, en comandita, Barcelona (Esparraguera)

nas y balcones de las viviendas, se veía alguna otra ocupada en los quehaceres domésticos.

¡Todo tiene la apariencia de un pueblecito de gente feliz y tranquila!

Existen tiendas de artículos de primera necesidad, de comestibles y bebidas, de telas, de zapatería, de ferretería y drogas y de cuanto puede necesitarse, en general, para la vida obrera. Hay estafeta de correos, estanco de tabacos, bien surtido, café público y sala de espectáculos y cinematógrafo.

Todo el comercio es propiedad de particulares, que lo establecieron siguiendo el sistema de libre concurrencia, reservándose exclusivamente la sociedad Sedó, la acción fiscal para garantizar la calidad y economía de los productos suministrados.

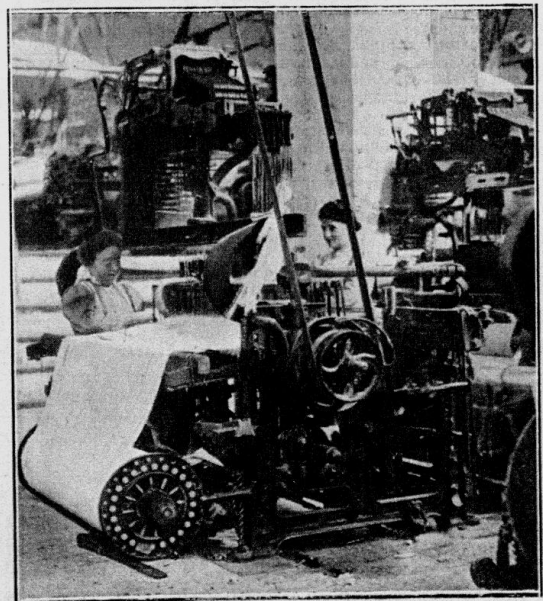
Acción social de la empresa

En el centro del poblado, en una anchurosa plaza, está la hermosa iglesia de la colonia; y adosados a ella, de uno y otro lado, los edificios escuelas de niños y niñas, que son regidas por profesores titulares.

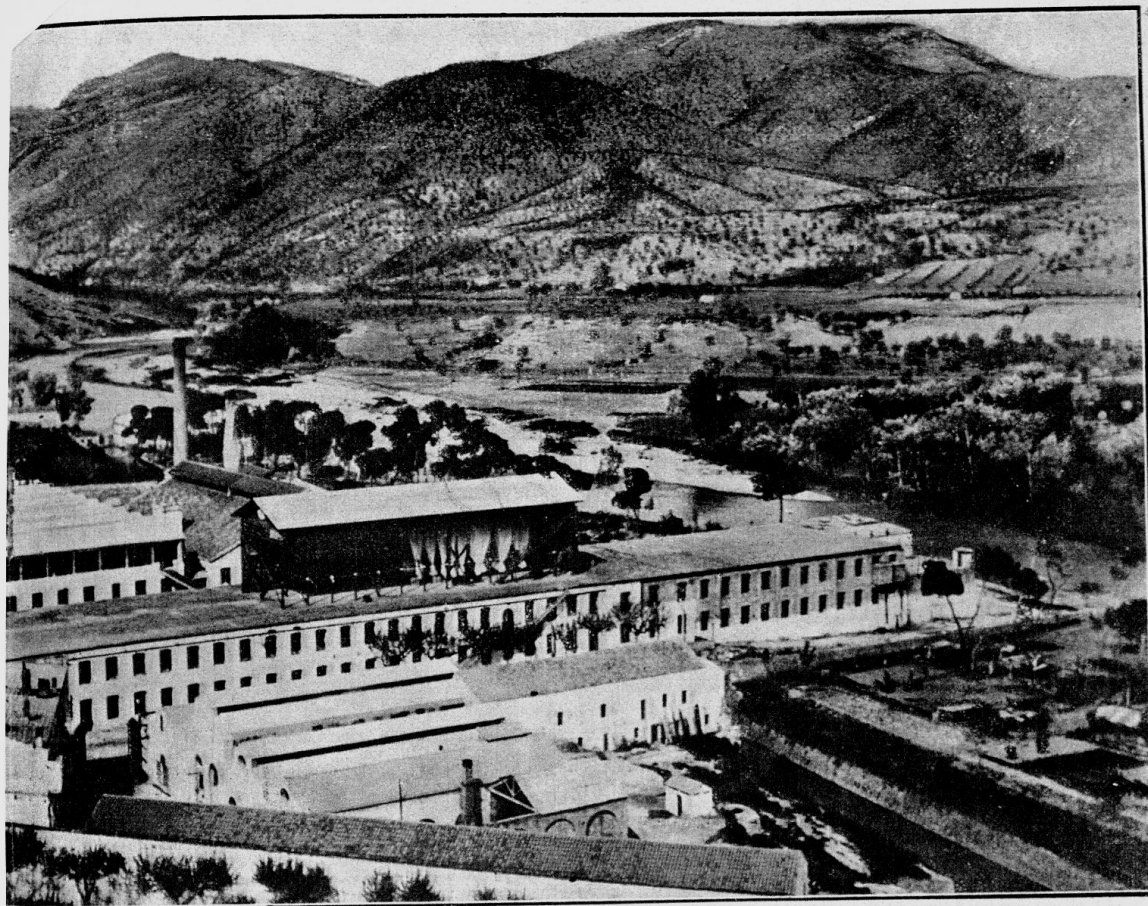
El material de enseñanza para las primeras letras en estos colegios, es completo; la enseñanza es gratuita para los hijos de los obreros; y además, en una sección especial con su arsenal correspondiente, por cuenta de la empresa, se dan cursos técnicos de contramaestres para los obreros aventajados.

Entre las familias de la colonia existen asociaciones de beneficencia y recreo con la protección moral y material de la sociedad Sedó, que inspirada en las más equitativas máximas de reciprocidad, se interesa vivamente por el bienestar y felicidad de sus leales colonos.

El cuidado de los niños de los obreros, está á cargo de personal idóneo; y mientras las madres trabajan en la fábrica, los infantes son bien atendidos en la casa de lactancia allí establecida,



Uno de los telares donde se fabrican los conocidos corderois de la casa Sedó



ro de calcio de los señores L. A. Sedó, en comandita, Barcelona (Esparraguera)

nas y balcones de las viviendas, se veía alguna otra ocupada en los quehaceres domésticos.

Todo tiene la apariencia de un pueblecito de gente feliz y tranquila!

Existen tiendas de artículos de primera necesidad, de comestibles y bebidas, de telas, de zapatería, de ferretería y drogas y de cuanto puede necesitarse, en general, para la vida obrera. Hay estafeta de correos, estanco de tabacos, bien surtido, café público y sala de espectáculos y cinematógrafo.

Todo el comercio es propiedad de particulares, que lo establecieron siguiendo el sistema de libre concurrencia, reservándose exclusivamente la sociedad Sedó, la acción fiscal para garantizar la calidad y economía de los productos suministrados.

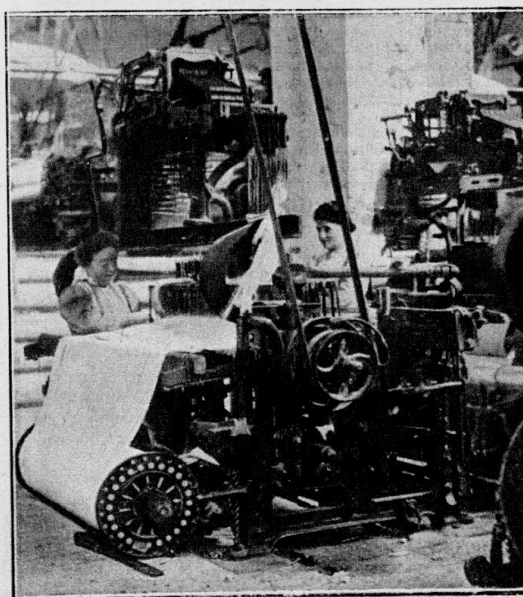
Acción social de la empresa

En el centro del poblado, en una anchurosa plaza, está la hermosa iglesia de la colonia; y adosados a ella, de uno y otro lado, los edificios escuelas de niños y niñas, que son regidas por profesores titulares.

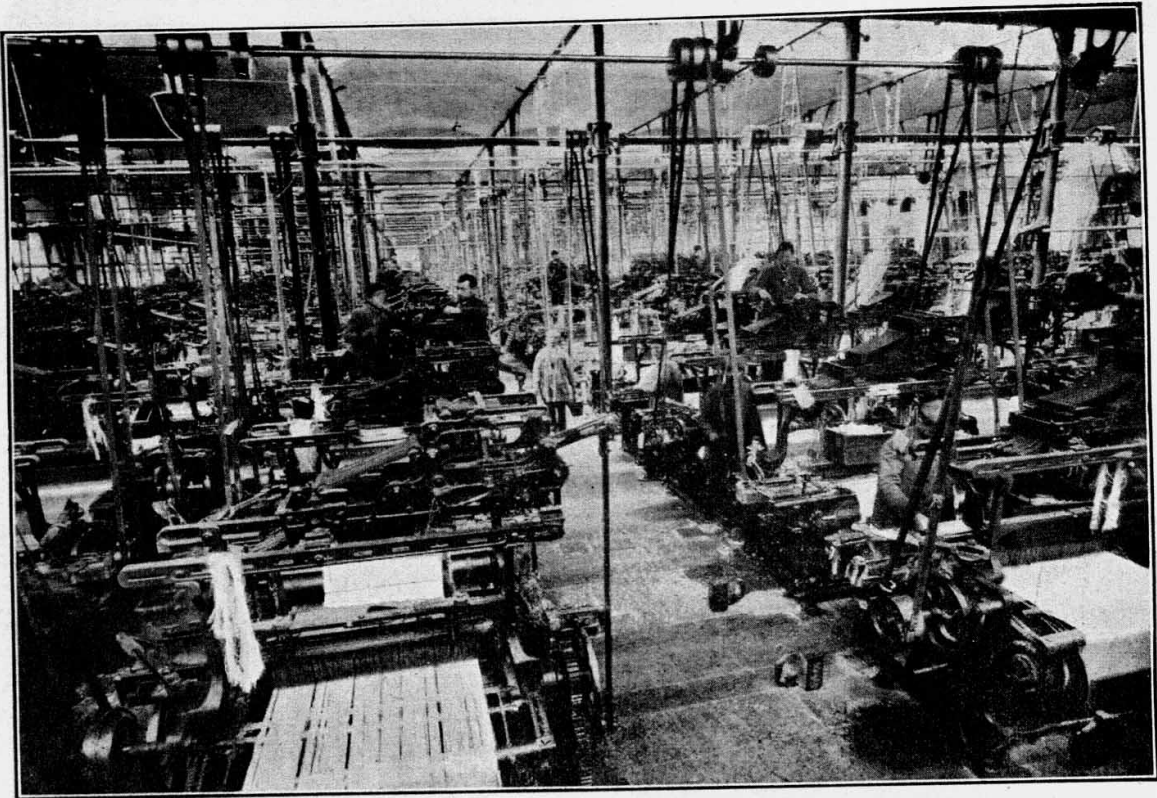
El material de enseñanza para las primeras letras en estos colegios, es completo; la enseñanza es gratuita para los hijos de los obreros; y además, en una sección especial con su arsenal correspondiente, por cuenta de la empresa, se dan cursos técnicos de contra maestres para los obreros aventajados.

Entre las familias de la colonia existen asociaciones de beneficencia y recreo con la protección moral y material de la sociedad Sedó, que inspirada en las más equitativas máximas de reciprocidad, se interesa vivamente por el bienestar y felicidad de sus leales colonos.

El cuidado de los niños de los obreros, está a cargo de personal idóneo; y mientras las madres trabajan en la fábrica, los infantes son bien atendidos en la casa de lactancia allí establecida,



Uno de los telares donde se fabrican los conocidos corderois de la casa Sedó



El inmenso salón donde funcionan 1200 telares modernísimos que tejen constantemente los acreditados *corderois* y otros tejidos de la casa Sedó

constituyendo moralmente esta institución uno de los mejores galardones de esta gran empresa.

Las fábricas.—Fuerza, máquinas, obreros y productos

Las industrias de la *Colonia Sedó* comprenden la fabricación de hilados, tejidos y acabados de algodón, siendo dos de sus más importantes aplicaciones la manufactura de *Corderois* ó panas y los tejidos blancos. La elaboración de carburo de calcio, es otra de las fabricaciones de la empresa, aprovechando para ella el sobrante de la energía de que dispone.

El río Llobregat da á las industrias de la *Colonia Sedó* una fuerza mayor de 2400 caballos producida por dos saltos de agua. Uno de ellos, el más importante conocido por el Cairat, tiene en el río 26 metros de alto, y conducida el agua por un gran canal de 5 kilómetros de largo hasta la colonia, cae en las grandes turbinas de la fábrica de una altura de 32 metros. La obra hidráulica

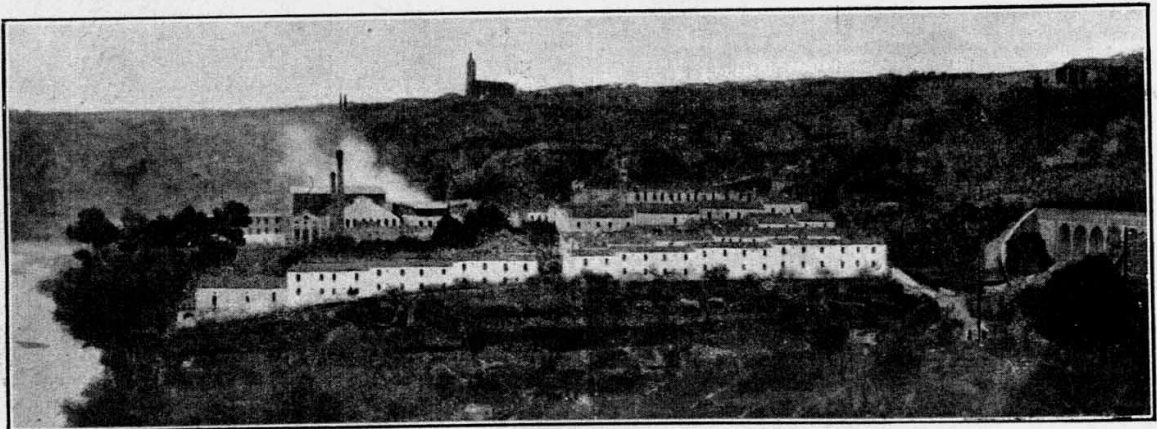
es importantísima y termina en un espléndido acueducto sostenido por airosa arcada que da á las construcciones del caserío un carácter típico y un aspecto solemne.

Las aguas sobrantes en la presa del Cairat se aprovechan en una estación central, donde un grupo electrógeno de 1000 kilowatts á la tensión de 5000 wols, la trasmite á la fábrica actuando como fuerza supletoria.

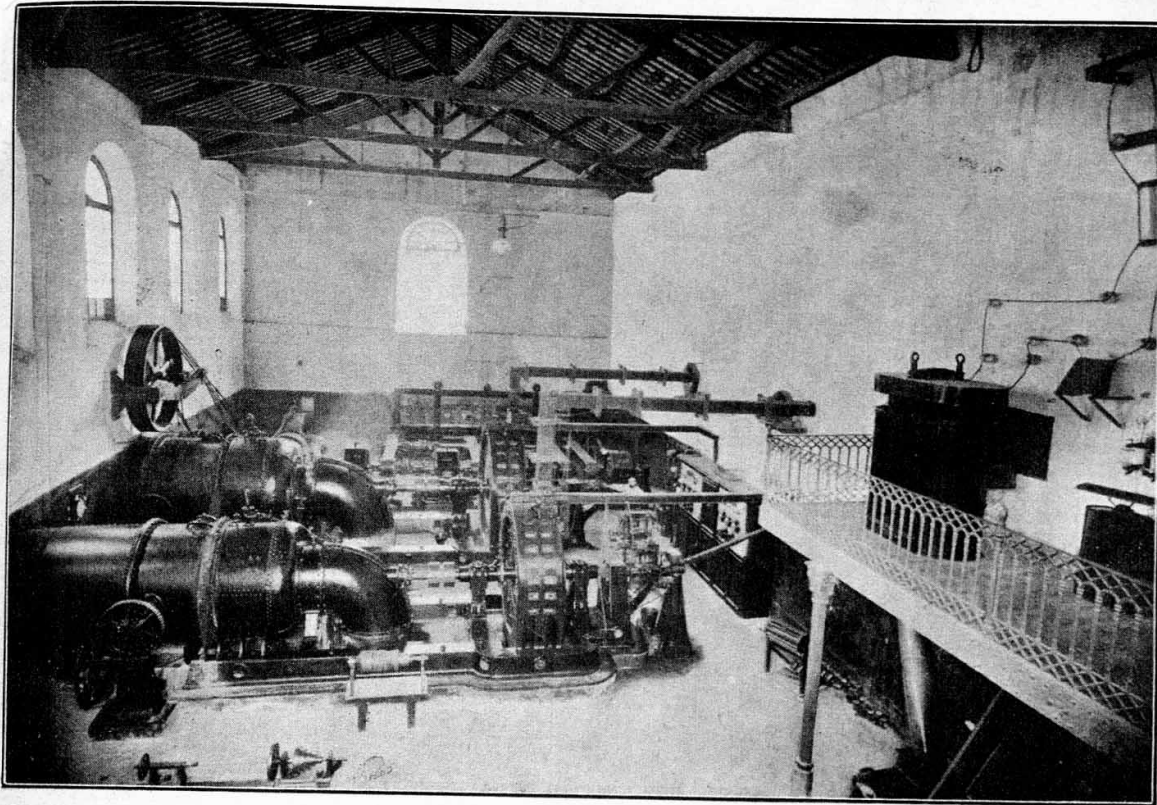
Las fábricas trabajan día y noche y el ruido ensordecedor de sus máquinas apenas cesa á las horas reglamentarias para comer.

En la sección de hilados, tejidos y aprestos, que por sí sola constituye la unidad industrial más importante de España, trabajan 1.800 obreros y en totalidad ocupa más de 2.000 la empresa Sedó.

Los renombrados *corderois* de esta casa de los que se hace gran consumo en las Repúblicas Americanas, se elaboran en un gran departamento, que reproducimos en nuestro gráfico donde funcionan 1.200 telares, que dan diariamente en metros, una producción



La Colonia Sedó desde el Este. — Vista tomada desde el camino que conduce al gran salto del Cairat



Gran estación electrógena para la alimentación de los hornos de carburo de calcio, manufactura agregada a las grandes industrias Sedó

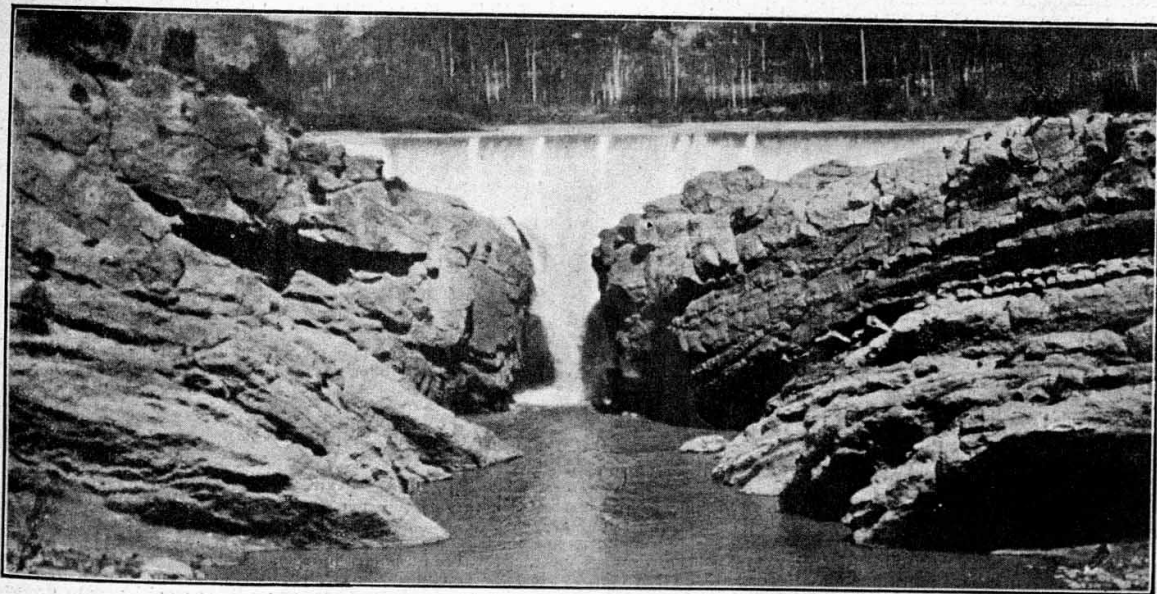
colosal de estos tejidos y consumen unas mil balas de algodón mensualmente.

No intentaremos describir aquí los inmensos salones de aquellas fábricas y de sus intrincados mecanismos por que sería obra larguísima y compleja; dejamos esta labor a nuestro redactor artístico Sr. Rodríguez, que recogió con el objetivo de su cámara impresiones de lo más saliente de aquella gran factoría, de la colonia y del Cairat y reproducimos sus fotografías en los grabados

que ilustran gráficamente las páginas de esta información.

En las grandes fábricas de la *Colonia Sedó* hay además importantes secciones de carpintería, ajustaje, fundición, etc. con talleres para reparación de maquinaria que por sí solos constituyen industrias completísimas.

El servicio de transportes entre la colonia, la estación ferroviaria y Barcelona lo hace la empresa en grandes camiones automóviles de su propiedad.



Presa del Cairat de donde derivan las aguas para el salto hidráulico que genera la fuerza para las industrias de la Colonia Sedó



Hoja del álbum de la Colonia Sedó firmada por S. M. el Rey D. Alfonso XIII el día de su Real visita

Antecedentes.—Historial honroso

Estas importantes industrias que determinan un puesto a España entre las naciones fabriles, no fueron creadas con la protección del Estado; han sido empresa exclusiva de la iniciativa individual. Por eso es más laudatoria la obra titánica de quien sin otro esfuerzo que el suyo propio, y sin otro capital que el que aporta la confianza de los socios en derredor de los prestigios de un hombre, ha conseguido llevar su industria al grado de perfección e importancia que logró la casa Sedó formando una colonia, una población obrera con el personal de sus fabricaciones, y dando al país un timbre de gloria con sus perfectos productos.

La *Colonia Sedó* tuvo su origen en el año 1860 y su incremento data de 1880 en que ocupó la Gerencia el Excmo. Sr. D. Antonio Sedó. El recuerdo de su nombre, vibra en aquella mansión del trabajo y del progreso; en el pueblo que aprendió a vivir al calor del cariño que en él puso aquel eximio, de altas iniciativas y de talento extraordinario que con su voluntad de hierro y su actividad inagotable organizó y dió vida a la colonia industrial.

Hoy rige los destinos de la gran empresa, un hijo del fundador, el Excmo. Sr. D. Luis Sedó, dignísimo sucesor de los prestigios de aquél.

La Comisión consultiva de la sociedad, está formada por personas de alto crédito en el mundo mercantil y financiero, y sus nombres no podían faltar en esta crónica que diseña aquel organismo donde los consejeros integran parte influyente de su vitalidad: son estos, el Excmo. Sr. D. Isidro Gassol, ex-senador, que ocupa la presidencia; el Excmo. Sr. D. Ignacio Girona, Diputado a Cortes; Excmo. Sr. Conde de Figols; y D. Alberto Escubós y D. Juan Burch.

La historia del actual Socio Gerente, Excmo. Sr. D. Luis Sedó, al frente de los negocios de la casa, desde el fallecimiento de su señor padre, es brillantísima. A sus iniciativas se debe la evolución industrial por los progresos de la mecánica y la expansión comercial de sus productos a las Repúblicas americanas.

Atento siempre a las ventajas del progreso en los nuevos procedimientos mecánicos y de fabricación, ha evolucionado constantemente la organización industrial de la colonia de conformidad con los adelantos del día. Introdujo la fabricación de los *corderois*, en cuyo ramo es hoy esta fábrica la más importante de España, velando siempre por sostener el puesto de honor que ocupa la empresa en la industria española.

En la actualidad, está organizando la fabricación de tejidos con hilos de color, especialmente en clases destinadas a la exportación, que tiene para esta sociedad un interés grande.

Fuera de la gerencia de su casa, ocupa D. Luis Sedó, cargos de altura en otras empresas, que precisan de su concurso y dirección como economista y financiero.

Es abogado y posee grandes conocimientos de mercantilismo. Ha sido Diputado a Cortes por el distrito de San Feliu de Llobregat y a su paso por el Congreso, se distinguió en los debates de interesantes asuntos económico-sociales.

Su meritoria labor por la industria nacional, ha sido premiada por los Gobiernos de España, otorgándole distinciones y honores, nombrándole Jefe superior de Administración Civil y condecorándole con la Encomienda de número de Carlos III y la Gran Cruz de Isabel la Católica.

Son los apoderados generales de la Sociedad, D. Martín y don Arturo Sedó, hermanos del Director Gerente, con quien comparten la dirección de los negocios.

El capital y reservas de la Sociedad L. A. Sedó en Comandita es de 8.000.000 de pesetas. Sus grandes almacenes están en Barcelona, unidos a la Gerencia, despacho y oficinas en la Ronda de San Pedro números 3 y 5, donde se preparan todas las expediciones de sus productos para el mercado peninsular y para la exportación.

La casa Sedó obtuvo las mayores recompensas en cuantas exposiciones ha tomado parte, presentando sus manufacturas. Tiene premios en París, Zaragoza, Barcelona, Madrid, Viena y Filadelfia. En breve contará también el honor con que seguramente ha de premiarle la República Argentina.

Destellos de grandeza. — Visita regia

En su historia inusitada tiene la *Colonia Sedó* efemérides altamente honrosas que le dan distintos caracteres bajo diversos aspectos.

Considerada en su actividad productora, con su organización peculiar, parece un pueblo independiente que vive sólo para sí, sin que el mundo exterior influya para nada en su marcha laboriosa y tranquila; y por otro concepto, en medio de su aislamiento de las agitaciones mundanas, tuvo siempre la *Colonia Sedó* una personali-

dad interesante y sugestiva que atrajo la curiosidad de grandes y poderosos.

Por su recinto desfilaron muchas de nuestras figuras contemporáneas en las ciencias y en las letras, y la mayor parte de nuestro elemento político de altura. Allí estuvieron Castelar, Cánovas del Castillo, Romero Robledo, Navarro Reverter, Emilia Pardo Bazán y tantos otros. Los gobernadores civiles de la región y los Capitanes generales de Cataluña visitaron también con interés aquel sitio privilegiado.

El gran Zorrilla, vió la *Colonia Sedó* bajo otro prisma, mirándola quizás con cristal de color distinto del que la vieron los demás que la visitaron; y en ella ha escrito su poema *Garin*. Allí, donde el Montserrat se yergue formando soberbio dosel de aquellos parajes, donde sus insólitos picachos se abisman en el horizonte evocando a la imaginación el recuerdo constante de las leyendas atesoradas; allí un soplo sublime de inspiración genial del vate, cristalizó en el poema cuyos cantos arrancan de las entrañas del monte aquellas tradiciones que la musa popular forjara dándole vida y aliento la pluma mágica del poeta.

Nada turbó la atención de aquellas gentes avezadas al trabajo, viendo desfilar por su casa solariega una legión de celebridades que dió a la colonia esplendor con su presencia. Todo ha pasado inadvertido para aquel pueblo obrero, que sólo fija en su memoria las fechas de sus progresos en la labor del oficio, y recuerda embelesado los primores de su obra con la esperanza puesta en su destino.

Mas, un día, quiso su magestad el Rey don Alfonso XIII, honrar con su visita, aquella colonia y llegó con su séquito brillante, alborozando de alegría a los humildes obreros que sintiendo impulsos cortesanos ante la magnificencia del monarca, hicieron demostraciones de júbilo que jamás presenciara aquel recinto.

Pasó allí felizmente don Alfonso XIII, todo el día 14 de Noviembre de 1908, y aquella fecha quedó grabada en la historia de la Colonia, como en aquellos corazones nobles quedó el recuerdo imborrable de la visita de su Rey.

Habíanse preparado en los edificios de la Colonia, habitaciones confortables para recibirle, y en un amplio salón, dió la empresa Sedó un suntuoso banquete a su Magestad sentándose a la mesa más de 200 comensales de su lucido acompañamiento.

El Rey condecoró a los obreros de aquellas fábricas que más se distinguieron por su aptitud, laboriosidad y constancia, colocando personalmente en sus pechos cruces y encomiendas de Isabel la Católica. ¡Solemnidad tan grande no la olvidarán nunca aquellos honrados hijos del trabajo, entre los que hay algunos que llevan más de 40 años al servicio de la empresa.

Pasó aquel día venturoso y volvió la colonia a recobrar su aspecto cotidiano; y el ruido ensordecedor de sus máquinas, siguió acompasadamente batiendo la marcha triunfal del progreso...

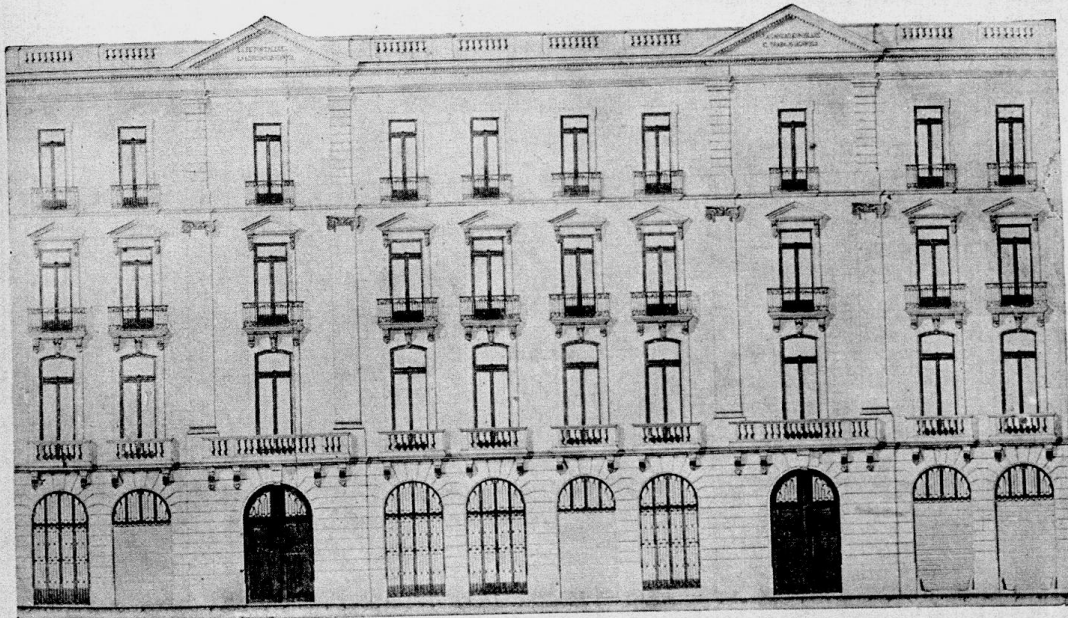
Reflejos

Salimos de la *Colonia Sedó* con la grata impresión que infunde todo lo que es grandioso, pensando en la labor allí sumada en los desvelos y amarguras afrontadas y en el cálculo, capital, constancia y voluntad suprema que hubo que resistir y vencer para llegar a coronar aquella obra.

El automóvil deslizábase velocísimo alejándonos más y más de la Colonia; y en sus vaivenes y suaves sacudidas, nos agitaba como queriendo despertarnos del absorto en que nos sumáramos contemplando aquellos salones inmensos, donde todo se movía y trepidaba, donde el ruido espantoso de los mil y doscientos telares en función hacia ensordecer; y el chirrido de las cardas, el sacudir de los batanes, el vaiven y girar de las continuas hilanderas y el sin número de otros mecanismos, turbaba virtualmente el sentido.

No presentamos aquí detalles minuciosos de aquella gran factoría, porque para comprenderla hubiésemos de vivir en ella y después disponer de millares de páginas para concretarla. El cronista os da solamete una impresión de lo que es la *Colonia Sedó*. No intenta descubrir lo que es ya de sobras conocido; pero se complace en traer a estas líneas reflejos de su magnificencia, en honor a la grandeza indiscutible de una empresa industrial, que avalora intensamente el prestigio fabril de nuestra vieja España.

J. MARTÍNEZ VILLAR



La gerencia, oficinas y almacenes de L. A. Sedó, en comandita, en Barcelona

Fotografía de nuestro redactor artístico señor Rodríguez

